

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

Nr 6/2017

ISSN 1731-030X

W numerze:

Ireneusz Kunicki

Koszty egzekucyjne w podziale
sumy uzyskanej z egzekucji

Artur Grajewski

Glosa do uchwały Sądu Najwyższego
z dnia 29 czerwca 2016 r., III CZP 29/16

CURRENDA

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

PRZEGŁĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

Miesięcznik

KOMITET REDAKCYJNY:

REDAKTOR NACZELNY

Prof. dr hab. Sławomir Cieślak

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski – prawo postępowania egzekucyjnego

Dr Tomasz Banach – prawo dotyczące ustroju samorządu komorniczego

REDAKTOR PROWADZĄCY I JĘZYKOWY

Mgr Magdalena Ruzicka – język polski

SEKRETARZ REDAKCJI

Dr Grzegorz Sikorski

RADA NAUKOWA

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski

Prof. dr hab. Vytautas Nekrošius

Prof. zw. dr hab. Andrzej Jakubecki

Dr Tomasz Banach

Dr Anna Barańska

Dr Michał Krakowiak

Dr Rafał Łyszczek

Dr Mariusz Sorysz

LISTA RECENZENTÓW CZASOPISMA

Prof. Natalie Fricero

Prof. nadzw. dr hab. Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ

Prof. nadzw. dr hab. Izabella Gil

Dr hab. Andrzej Jarocha

PPE znajduje się na liście czasopism punktowanych MNiSW z wynikiem 6 punktów.

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesieniem na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę, autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do dokonywania w nadesłanych tekstach skrótów, poprawek stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych, wprowadzania śródtytułów, a także innych zmian, niemających jednak wpływu na ich zawartość merytoryczną. Tezy zawarte w artykułach stanowią wyraz poglądów autorów i nie muszą odzwierciedlać poglądów Redakcji.

Nakład 730 egz.

Sopot 2017

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1731-030X

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

e-mail redakcji: ppe@currenda.pl

tel. Sekretarza redakcji: 602 720 142

e-mail: Sekretarza redakcji: grzegorz.sikorski@currenda.pl

tel.: 58 550 38 75, faks: 58 712 90 65

www.sklep.currenda.pl

www.currenda.pl/przegląd

W NUMERZE:

ARTYKUŁY

- 7 **Koszty egzekucyjne w podziale sumy uzyskanej z egzekucji**
Execution Costs in the Division
of a Sum Obtained from an Execution
dr hab. prof. UŁ Ireneusz Kunicki, Katedra Postępowania Cywilnego II
WPiA Uniwersytetu Łódzkiego
- 37 **Sprzedaż ruchomości w postępowaniu**
egzekucyjnym w formie licytacji elektronicznej
The Sale of Movables by Electronic Auction
Agnieszka Pyrgies, uczestniczka seminarium magisterskiego na WPAiE
Uniwersytetu Wrocławskiego
- 55 **Odpowiedzialność cywilna biegłego sądowego**
w postępowaniu egzekucyjnym – wybrane aspekty
Civil Liability of Court Expert
in Executive Proceedings – Selected Aspects
Mateusz Niedźwiecki, uczestnik seminarium magisterskiego na WPAiE
Uniwersytetu Wrocławskiego

GLOSY

- 69 **Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia**
29 czerwca 2016 r., III CZP 29/16
The Gloss to the Resolution of the Supreme
Court from 29th of June 2016, III CZP 29/16
Artur Grajewski, sędzia Sądu Rejonowego
dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie

**83 Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej
 „Postępowanie egzekucyjne i inne postępowania
 wykonawcze”, Szczecin, 16 listopada 2016 r.**

Report of the Polish National Science Conference „Execution
proceedings and other enforcement proceedings”,
Szczecin, November 16, 2016

*Joanna Stempień, doktorantka w Katedrze Postępowania
Cywilnego WPiA Uniwersytetu Gdańskiego, asesor komorniczy*

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać
drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa:
279 zł brutto

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

POSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE I EGZEKUCYJNE
KOMENTARZ

REDAKCJA NAUKOWA
ZBIGNIEW SZCZUREK

V WYDANIE
2017

**W abonamencie
książkowym**

TANIEJ

209,25 zł brutto

25% rabatu
i wysyłka gratis!

 CURRENDA

Autorzy podjęli próbę
wyjaśnienia spornych
i trudnych problemów
rozumienia treści ustawy
oraz znaczenia nowych
instytucji egzekucyjnych,
wskazując na praktyczne
aspekty stosowania
nowych przepisów.

Wszystkie publikacje
Wydawnictwa Currenda
można zamówić
pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

STRESZCZENIE **Koszty egzekucyjne w podziale sumy uzyskanej z egzekucji**

W artykule omówiono problematykę zaspokajania kosztów egzekucyjnych w podziale sumy uzyskanej z egzekucji. Na wstępie zostały przedstawione koszty przypadające poszczególnym podmiotom postępowania podziałowego (uczestnikom, Skarbowi Państwa, komornikowi). Następnie poruszono kwestie obligatoryjnego zaspokojenia kosztów egzekucyjnych w podziale sumy oraz podstawy zamieszczenia tych kosztów w planie podziału. Omówiono również zakres kosztów podlegających zaspokojeniu w kategorii pierwszej oraz zasadę rządzącą zaspokajaniem należności w tej kategorii.

Słowa kluczowe: *postępowanie egzekucyjne, koszty egzekucyjne, podział sumy uzyskanej z egzekucji, kolejność zaspokajania kosztów egzekucyjnych, koszty postępowania podziałowego*

SUMMARY **Execution Costs in the Division of a Sum Obtained from an Execution**

The article describes the issue of satisfying the execution costs in the division of the amount obtained from an execution. The introduction presents the costs which are divided between particular entities of the division proceedings (participants, the State Treasury, the bailiff). Further, the question of mandatory covering of execution costs in the division of the amount, as well as the basis for inclusion of these costs in the division schedule, were discussed. The scope of the costs subject to be covered in the first category and the principle governing the covering of the payment due in this category were also detailed.

Keywords: *execution proceedings, execution costs, division of the amount obtained from execution, satisfaction seeking order of the collection costs, costs of division proceedings*

Koszty egzekucyjne w podziale sumy uzyskanej z egzekucji¹

1. Uwagi ogólne

Problematyka zaspokajania kosztów egzekucyjnych w podziale sumy uzyskanej z egzekucji została uregulowana w zasadzie tylko w jednym przepisie prawa – w art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. W przepisie tym użyto ogólnego sformułowania „koszty egzekucyjne”, bez bliższej ich specyfikacji². Należy zatem przyjąć, że w kategorii pierwszej³ podlegają zaspokojeniu

¹ Pierwotną wersję niniejszego artykułu opublikowano w monografii *Zasady dochodzenia kosztów egzekucji sądowej*, pod red. A. Marciniaka, która ukazała się w 2016 r. nakładem wydawnictwa Currenda.

² Kwestia ta była odmiennie uregulowana w art. 796 § 1 pkt 1 i art. 800 § 1 pkt 1 dawnego k.p.c. (wg t.j. z 1932 r.), które wyliczały *expressis verbis* składniki kosztów egzekucyjnych podlegających zaspokojeniu w kategorii pierwszej. Pierwszy z tych przepisów, mający zastosowanie do podziału sumy uzyskanej przez egzekucję z ruchomości oraz z niehipotekowanych wierzytelności i innych praw majątkowych, wyliczał: koszty egzekucyjne, a mianowicie nieuiszczone w toku postępowania opłaty sądowe, koszty doręczeń, koszty opisu, oszacowania i przechowania lub dozoru ruchomości, koszty ogłoszeń o sprzedaży, tudzież diety i koszty podróży organów policji, wezwanych do pomocy poza miejsce ich urzędowania. Natomiast art. 800 § 1 pkt 1 d.k.p.c., mający zastosowanie przy podziale sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości, wskazywał: koszty egzekucyjne, a mianowicie nieuiszczone w toku postępowania opłaty sądowe, koszty doręczeń, koszty opisu, oszacowania i ogłoszeń, koszty zarządu nieruchomości, ustanowionego w toku egzekucji, tudzież diety i koszty podróży organów policji, wezwanych do pomocy poza miejsce ich urzędowania. Przepis ten miał zastosowanie także do podziału sumy uzyskanej z egzekucji przez zarząd przymusowy (art. 811 d.k.p.c.).

³ Szerzej na temat pojęcia „kategoria” oraz sposobu numerowania kategorii zaspokajania: I. Kunicki, *Zasady podziału sumy uzyskanej z egzekucji*, PS 1998, nr 9, s. 90 i n.; *idem*, *Podział sumy uzyskanej z egzekucji*, wyd. 2, Sopot 1999, s. 103–107; G. Julke,

wszelkie koszty egzekucyjne⁴, jeżeli kolejność ich zaspokojenia nie została określona w przepisie szczególnym⁵.

Koszty egzekucyjne (koszty egzekucji⁶) definiowane są w nauce jako koszty ponoszone przez uczestnika postępowania, Skarb Państwa albo komornika w związku z właściwym postępowaniem egzekucyjnym⁷.

Przytoczona powyżej definicja kosztów egzekucji nie obejmuje kosztów postępowania o podział sumy uzyskanej z egzekucji⁸. Postępowanie podziałowe (art. 1023–1040¹ k.p.c.) jest jednak jednym z rodzajów⁹ (ostatnim stadium¹⁰) postępowania egzekucyjnego, a zatem wymienionym wyżej

Podział sumy uzyskanej z egzekucji, Sopot 2007, s. 87–88; A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne*, Warszawa 2013, s. 376 i n.; *idem*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Marciniaka i K. Piaseckiego, t. 3, Warszawa 2015, s. 834.

⁴ I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 124; A. Marciniak, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 377. Por. także zmierzające w tym kierunku wykładni, choć niezbyt jasne, uzasadnienie uchwały SN z 4 sierpnia 2006 r., III CZP 48/06, OSNC 2007, nr 5, poz. 70. Natomiast A. Adamczuk bezpodstawnie ogranicza zaspokojenie w kategorii pierwszej tylko kosztów należnych organowi egzekucyjnemu i wierzycielom, którzy prowadzili egzekucję (*Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. M. Manowskiej, t. 2, Warszawa 2015, s. 901).

⁵ I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 124.

⁶ Pojęcia „koszty egzekucyjne” i „koszty egzekucji” są używane dalej zamiennie, jako synonimy.

⁷ A. Marciniak, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 147; J. Jagieła, *Zasady egzekwowania kosztów postępowania egzekucyjnego ustalonych przez komornika sądowego*, PS 2015, nr 5, s. 26; I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, pod red. A. Marciniaka i K. Piaseckiego, s. 217; S. Cieślak, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. J. Jankowskiego, s. 192; A. Barańska, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, pod red. J. Jankowskiego, s. 1224. Inną, znacznie węższą definicję kosztów egzekucji podaje G. Julke, przyjmując, że koszty egzekucji to koszty celowego przeprowadzenia egzekucji, które dłużnik powinien zwrócić wierzycielowi (*Podział...*, *op. cit.*, s. 90; *idem*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod red. Z. Szczurka, Sopot 2013, s. 1003). Podobnie H. Ciepla, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. H. Doleckiego i T. Wiśniewskiego, t. 4, Warszawa 2014, s. 704.

⁸ Pojęcia „postępowanie podziałowe” i „postępowanie o podział sumy uzyskanej z egzekucji” są używane dalej zamiennie jako synonimy.

⁹ Por. W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2016, s. 518, 591. Podobnie H. Pietrzkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. T. Erecińskiego, t. 4, Warszawa 2012, s. 639.

¹⁰ E. Wengerek, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do części drugiej Kodeksu postępowania cywilnego*, Warszawa 1972, s. 592; I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 18; *idem*, *gl. do post. SN z 24.06.1999 r.*, I CKN 269/99, PS 2001, nr 4, s. 130–131; G. Julke, *Podział...*, *op. cit.*, s. 9; *idem*, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 988; P. Telenga, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Jakubeckiego, Warszawa 2012, s. 1237; A. Marciniak, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 384; *idem*, [w:] *Kodeks...*, s. 834; H. Ciepla, *op. cit.*, s. 696; A. Barańska, *op. cit.*, s. 1211. Podobnie A. Adamczuk, *op. cit.*, s. 895–896.

podmiotom (uczestnikom postępowania, Skarbowi Państwa i organowi postępowania) należy się zwrot kosztów tego postępowania według zasad ogólnych obowiązujących w postępowaniu egzekucyjnym¹¹. Ponadto do kosztów postępowania podziałowego prowadzonego przez komornika stosuje się przepisy ogólne o kosztach egzekucji, a zatem przede wszystkim art. 770 k.p.c.¹² W konsekwencji należy uznać, że na koszty egzekucyjne podlegające zaspokojeniu w kategorii pierwszej (art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c.) składają się koszty powstałe we właściwym postępowaniu egzekucyjnym oraz koszty postępowania podziałowego¹³. *Prima facie* wydaje się, że zaspokojenie kosztów postępowania podziałowego powinno nastąpić zawsze w kategorii pierwszej¹⁴, ponieważ są to koszty egzekucji, a nie ma podstaw prawnych do utworzenia szczególnej kategorii dla ich zaspokojenia¹⁵.

Obecnie koszty postępowania podziałowego są niewielkie; nie ma też problemu z określeniem zakresu tego pojęcia. Problemy sprawia natomiast określenie, w jaki sposób włączyć te koszty do zaspokojenia w podziale, w szczególności jeżeli powstaną one dopiero po sporządzeniu planu podziału. Do zagadnienia tego będzie wypadało powrócić.

Rozwiązanie ustawowe polegające na zaspokajaniu wszelkich kosztów egzekucyjnych w kategorii pierwszej powinno pozostać w prawie przyszłym (*de lege ferenda*). Rozwiązanie to zostało zakwestionowane w literaturze przedmiotu poprzez stwierdzenie, że koszty egzekucji powinny być zaspokajane w tej samej kategorii, co należność główna¹⁶.

¹¹ Por. M. Allerhand, *Kodeks postępowania cywilnego, cz. II. Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające*, Lwów 1933, s. 527; I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 124.

¹² Por. I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 217.

¹³ S. Dalka, [w:] S. Dalka, J. Rodziejewicz, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Gdańsk 1994, s. 346; I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 124, 126–127; P. Telenga, *op. cit.*, s. 1239; A. Marciniak, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 377; *idem*, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 842; H. Ciepla, *op. cit.*, s. 704.

Należy uznać, że koszty postępowania podziałowego prowadzonego przez komornika wchodzi w skład kosztów niezbędnych do przeprowadzenia egzekucji, o których mowa w art. 770 k.p.c. (por. I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 217).

¹⁴ E. Wengerek, *op. cit.*, s. 595; S. Dalka, *op. cit.*, s. 346; I. Kunicki, *Podział...*, s. 127.

¹⁵ I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 127.

¹⁶ H. Pietrzkowski, *op. cit.*, s. 647. Por. także uzasadnienie uchwały SN z 4 sierpnia 2006 r., III CZP 48/06, OSNC 2007, nr 5, poz. 70; A. Barańska, *op. cit.*, s. 1224.

Propozycja ta budzi poważne zastrzeżenia, gdyż wprowadzenie jej w życie powodowałoby, że wierzyciel egzekwujący nie odzyskałby częstokroć nawet wyłożonych kosztów egzekucji, a zatem podejmowałby działania na rzecz innych, wyżej uprzywilejowanych wierzycieli i finansowałby wyegzekwowanie przez nich należności¹⁷. Ci inni wierzyciele zaś mogliby zgłosić swoje należności do zaspokojenia dopiero na etapie postępowania podziałowego (art. 1030 i 1036 k.p.c.). W konsekwencji wierzyciele uprzywilejowani w dalszej kategorii zaspokajania (9 albo 10) nie wszczynaliby postępowań egzekucyjnych, gdyż oznaczałoby to dla nich częstokroć realną stratę majątkową. Musieliby zatem korzystać z pozaprawnych sposobów odzyskiwania należności, co w istocie prowadziłoby do anarchii w państwie. Autor wypowiedzi poddanej krytyce nie wskazuje, w której kategorii powinny być zaspokajane należności komornika z tytułu kosztów egzekucji. Jeżeli jednak nie polegałyby zaspokojeniu w kategorii pierwszej, to komornicy nie uzyskiwaliby częstokroć wynagrodzenia za prowadzenie danego postępowania egzekucyjnego i środków finansowych na prowadzenie innych, przyszłych postępowań egzekucyjnych. W krótkim czasie doszłoby więc do ogromnej liczby upadłości komorników, a w konsekwencji – do likwidacji w praktyce egzekucji jako funkcji państwa.

2. Koszty egzekucji należne wierzycielowi

Obecnie niewiele jest kosztów egzekucji należnych wierzycielowi od dłużnika, ponieważ egzekucja jest w zasadzie dla wierzyciela bezpłatna¹⁸.

¹⁷ Por. A. Marciniak, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 376; *idem*, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 834. Por. także uzasadnienie uchwały SN z 4 sierpnia 2006 r., III CZP 48/06, OSNC 2007, nr 5, poz. 70.

¹⁸ Brak choćby drobnej opłaty podlegającej uiszczeniu przez wierzyciela od wniosku egzekucyjnego wywołuje patologię, polegającą na wielokrotnym wszczynaniu postępowań egzekucyjnych przez wierzyciela w celu wyegzekwowania tej samej należności, mimo że doskonale wie, iż egzekucja będzie bezskuteczna (społeczna – „przeciwpieniacza” funkcja kosztów postępowania – szerzej W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *op. cit.*, s. 125). Oznacza to zatem przede wszystkim marnowanie czasu oraz nakładów rzeczowych i finansowych komorników na takie postępowania, choć jest oczywiste, że nie odniosą one zamierzonego skutku. Wierzyciela zaś zwalnia to w pewnym zakresie z powinności zachowania rozsądku przy

Przykłady¹⁹ kosztów egzekucji należnych wierzycielowi mogą jednak stanowić:

- kwota zaliczki przekazanej komornikowi na poczet wydatków (art. 40 ust. 1 u.k.s.e.²⁰);
- zwrot uiszczonej komornikowi opłaty za wykonanie zabezpieczenia (art. 45 ust. 1 u.k.s.e.);
- zwrot kosztów działania wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym (art. 98 § 2 i 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)²¹;
- zwrot kosztów działania pełnomocnika wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym (art. 98 § 2 i 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)²².

Zwrot kosztów zastępstwa przez profesjonalnego pełnomocnika należy się wierzycielowi za postępowanie egzekucyjne w ogólności. Nie należy się zaś oddzielnie za postępowanie podziałowe. Jeżeli zatem pełnomocnik wierzyciela działał już we wcześniejszych stadiach postępowania egzekucyjnego, to należy się zwrot jednego wynagrodzenia za całe postępowanie egzekucyjne

wyborze kontrahenta oraz z powinności ustalania stanu majątkowego dłużnika. Dla dłużnika natomiast oznacza nękanie wielokrotnymi postępowaniami egzekucyjnymi, mimo że wszyscy zainteresowani doskonale wiedzą, iż nie ma on majątku podlegającego egzekucji. Brak takiej opłaty wyrządza zatem realne szkody majątkowe i niemajątkowe wskazanym podmiotom. Ponadto wyeliminowanie takich postępowań, których jak można szacować, jest około 50% ogółu, podniosłoby w krótkim czasie skuteczność egzekucji o około 100% w stosunku do stanu obecnego.

¹⁹ Szczegółowe wyliczenie tych kosztów nie jest istotne, ponieważ w kategorii pierwszej podlegają zaspokojeniu wszystkie koszty egzekucji należne wierzycielowi od dłużnika powstałe w postępowaniu, w którym uzyskano dzieloną sumę. Dotyczy to zarówno należności wierzycieli egzekwujących, jak i wierzycieli przyłączających się do podziału.

²⁰ Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 790 ze zm.

²¹ Por. E. Wengerek, *op. cit.*, s. 105, 106; Z. Świeboda, *Komentarz do Kodeksu postępowania cywilnego. Część druga Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2004, s. 78; H. Pietrkowski, *op. cit.*, s. 67; Z. Szczurek, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 178; A. Marciniak, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 154; I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, s. 219; S. Cieślak, *op. cit.*, s. 199.

²² Por. E. Wengerek, *op. cit.*, s. 106; S. Dalka, *op. cit.*, s. 76; Z. Szczurek, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, red. *idem*, Sopot 1994, s. 81; *idem*, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, 2013, s. 178; Z. Świeboda, *Komentarz...*, *op. cit.*, s. 78; uchwała SN z 4 sierpnia 2006 r., III CZP 48/06, OSNC 2007, nr 5, poz. 70; A. Antkiewicz, *Sporządzenie przez komornika projektu planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości (art. 1035 k.p.c.) w praktyce*, PPE 2007, nr 6/8, s. 83; uchwała SN z 20 października 2010 r., III CZP 71/10, OSNC 2011, nr 5, poz. 53; H. Pietrkowski, *op. cit.*, s. 67, 647; A. Marciniak, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 154; *idem*, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 843; H. Ciepla, *op. cit.*, s. 704; I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 219; S. Cieślak, *op. cit.*, s. 199.

(w tym podziałowe). Jeżeli jednak profesjonalny pełnomocnik wierzyciela rozpoczął działalność dopiero w stadium postępowania podziałowego, to wierzycielowi należy się zwrot jego wynagrodzenia – jak za postępowanie egzekucyjne w ogólności²³. Należy przy tym dodać, że zwrot wynagrodzenia pełnomocnika należy się wierzycielowi tylko wówczas, jeżeli pełnomocnik ten rzeczywiście podejmował czynności w postępowaniu egzekucyjnym²⁴, nie wystarczy zaś „rozciągnięcie” na postępowanie egzekucyjne pełnomocnictwa procesowego udzielonego w postępowaniu rozpoznawczym (por. art. 91 pkt 2 k.p.c.).

Na tle kosztów należnych wierzycielowi może jednak powstać szczególna wątpliwość: jak potraktować w postępowaniu podziałowym koszty postępowania o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności (postępowania klauzulowego). Postępowanie klauzulowe to, z punktu widzenia jego funkcji, postępowanie rozpoznawcze, zmierzające do uzyskania tytułu wykonawczego. Koszty tego postępowania nie mieszczą się zatem w pojęciu „koszty egzekucji” użytym w art. 770 k.p.c.²⁵ W chwili wszczęcia właściwego postępowania egzekucyjnego koszty te są już ustalone postanowieniem sądu i powinny być objęte wnioskiem egzekucyjnym. W konsekwencji należy uznać, że koszty postępowania klauzulowego to „koszty postępowania”, o których mowa w art. 1025 § 3 zd. 1 k.p.c. Nie podlegają one zatem zaspokojeniu w kategorii pierwszej, lecz w tej samej kategorii, co należność główna²⁶.

Należy jeszcze dodać, że uczestnikowi postępowania podziałowego²⁷ może przysługiwać zwrot opłaty od zarzutów przeciwko planowi podziału albo od

²³ Podjęcie przez profesjonalnego pełnomocnika wierzyciela czynności dopiero na etapie postępowania podziałowego powinno wpływać na wysokość przyznanego wierzycielowi zwrotu wynagrodzenia pełnomocnika.

²⁴ Por. E. Wengerek, *op. cit.*, s. 106; Z. Szczurek, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, 1994, s. 81; *idem*, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, 2013, s. 181; I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 219.

²⁵ Por. zamieszczoną na wstępie definicję kosztów egzekucji. Por. także I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 217; A. Marciniak, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 843.

²⁶ Por. A. Antkiewicz, *op. cit.*, s. 81; A. Marciniak, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 843. Odmienne: H. Langa-Bieszki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, pod red. Z. Szczurka, 1994, s. 435.

²⁷ Szerzej na temat tego pojęcia: I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 37 i n.; *idem*, *Uczestnicy podziału sumy uzyskanej przez egzekucję z ruchomości, wierzytelności i innych praw majątkowych*, [w:] *Seminarium Szkoleniowe Izby Komorniczej w Gdańsku, Sobieszewo 1999*, Sopot 1999, s. 39 i n.; A. Barańska, *op. cit.*, s. 1219–1220, 1236. Por. także G. Julke, *Podział...*, *op. cit.*, s. 37–61; *idem*, *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 998–999.

zażalenia wniesionego na postanowienie wydane w następstwie rozpoznania zarzutów (art. 72 pkt 2 u.k.s.c.²⁸), jeżeli sąd rozpoznający zarzuty albo zażalenie przyzna zwrot tych kosztów (art. 98 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)²⁹.

3. Koszty należne dłużnikowi

W nielicznych wypadkach w danym postępowaniu egzekucyjnym mogą powstać należności z tytułu kosztów przysługujące dłużnikowi od wierzyciela³⁰. Co do zasady, dłużnik powinien wszcząć odrębne postępowanie egzekucyjne w celu ściągnięcia tej należności, jeżeli wierzyciel nie zaspokoi jej dobrowolnie³¹. Powstaje jednak pytanie o dopuszczalność dokonania potrącenia (art. 498 i n. k.c.) należności dłużnika z tytułu kosztów z należnością wierzyciela podlegającą zaspokojeniu w podziale. Należy uznać, że potrącenie takie, choć dopuszczalne ze względu na charakter należności z tytułu kosztów egzekucji³², nie wywrze jednak bezpośredniego wpływu na dane postępowanie podziałowe. Skuteczne potrącenie może być „jedynie” podstawą powództwa opozycyjnego (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.).

4. Koszty Skarbu Państwa

Koszty należne Skarbowi Państwa to przede wszystkim przekazane przez sąd rejonowy sumy niezbędne na pokrycie wydatków w sprawach osób zwolnionych w tym zakresie od kosztów sądowych (art. 40 ust. 3 u.k.s.e.). Sumy te komornik zwraca po ich wyegzekwowaniu z pierwszeństwem przed wszelkimi innymi należnościami (art. 42 ust. 1 u.k.s.e.). W tym wypadku nie ma w zasadzie problemu z określeniem zakresu należności

²⁸ Ustawa z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 623.

²⁹ Dotyczy to także dłużnika, jeżeli wniesione przez niego zarzuty albo zażalenie zostaną uwzględnione przez sąd.

³⁰ Por. I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 221.

³¹ Por. *ibidem*, s. 228–229.

³² Por. wyrok SN z 7 czerwca 2002 r., IV CKN 1155/00, Lex, nr 74799; I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 229.

przysługujących Skarbowi Państwa. Problem natomiast jest z określeniem kolejności zaspokojenia tych należności, a zatem powstaje pytanie, czy podlegają one zaspokojeniu w kategorii pierwszej. Do zagadnienia tego będzie wypadało powrócić w końcowej części opracowania.

5. Koszty egzekucji należne organowi egzekucyjnemu

W celu uproszczenia dalszych uwag³³, przez pojęcie „organ egzekucyjny” należy rozumieć tylko komornika sądowego. Należy zaś pominąć zarządcę przy egzekucji przez zarząd przymusowy (art. 1064¹–1064¹³ k.p.c.) oraz sąd rejonowy przy egzekucji przez sprzedaż przedsiębiorstwa albo gospodarstwa rolnego (art. 1064¹⁴–1064²³ k.p.c.). Te sposoby egzekucji świadczeń pieniężnych w zasadzie bowiem nie funkcjonują w praktyce³⁴, przede wszystkim z powodu ich wadliwego uregulowania.

Jako przykłady³⁵ kosztów egzekucyjnych należnych komornikowi od dłużnika można wskazać:

- opłaty egzekucyjne (art. 49 ust. 1–2 i 3 oraz art. 56–58 u.k.s.e.);
- wydatki komornika określone w art. 39 u.k.s.e. – niepokryte z zaliczki pochodzącej od uczestnika postępowania.

W danym postępowaniu podziałowym komornik może uzyskać zaspokojenie należności z tytułu kosztów przysługujących mu od dłużnika. Pewne koszty egzekucji przysługują jednak komornikowi od wierzyciela. Jako przykłady można wskazać:

³³ Problematyka zaspokajania kosztów egzekucji w podziale sumy uzyskanej z egzekucji jest tak obszerna i skomplikowana, że należałoby poświęcić jej obszerną monografię.

³⁴ Warto zauważyć, że od dnia 27 kwietnia 2017 r. przepisy k.p.c. o egzekucji przez sprzedaż przedsiębiorstwa albo gospodarstwa rolnego (art. 1064¹⁴–1064²³ k.p.c.) mają odpowiednie zastosowanie do wykonania orzeczenia wydanego w postępowaniu karnym o przepadku przedsiębiorstwa – tzw. konfiskata rozszerzona (por. art. 187a § 4 k.k.w.). Należy zatem przypuszczać, że egzekucja przez sprzedaż przedsiębiorstwa albo gospodarstwa rolnego nabierze praktycznego znaczenia, gdyż jej zastosowanie nie będzie zależało od wyboru wierzyciela.

³⁵ Także w tym wypadku wyczerpujące wyliczenie kosztów nie jest istotne, ponieważ co do zasady wszystkie należności komornika w stosunku do dłużnika powstałe w postępowaniu, w którym uzyskano dzieloną sumę, podlegają zaspokojeniu w kategorii pierwszej.

- zwrot poniesionych wydatków określonych w ustawie, jeżeli nie zostały pokryte z zaliczki ani ściągnięte od dłużnika, a egzekucja okazała się bezskuteczna (art. 42 ust. 2 u.k.s.e.)³⁶;
- opłatę egzekucyjną w wypadkach wskazanych w art. 49 ust. 2a i 4 u.k.s.e.

Tych należności nie można zaspokoić w podziale sumy uzyskanej przez egzekucję z majątku dłużnika. W celu ich ściągnięcia musi być wszczęta odrębna egzekucja przeciwko wierzycielowi³⁷, w ramach której można zająć wierzytelność tego wierzyciela o wypłatę należności z podziału sumy.

Wydaje się, że komornikowi nie należy się odrębna opłata za sporządzenie planu podziału³⁸. Teza ta jest milcząco, lecz powszechnie przyjmowana w literaturze przedmiotu na gruncie obowiązującego prawa. Może być jednak dyskusyjna, gdyż sporządzenie planu podziału odbywa się na ogół poza właściwym postępowaniem egzekucyjnym. W konsekwencji sporządzenie planu podziału nie jest czynnością egzekucyjną, niezależnie od tego, jaką przyjmiemy definicję czynności egzekucyjnej³⁹. W takim zaś razie powstaje pytanie o możliwość pobrania opłaty za sporządzenie tego planu na podstawie § 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 10 marca 2006 r. w sprawie wysokości opłat za czynności

³⁶ Por. I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 222.

³⁷ I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 222, 223 i 229. Por. jednak niezrozumiałą, ze względu na brak szerszego uzasadnienia, wypowiedź J. Jagieły, zdaniem którego egzekucja przeciwko wierzycielowi nie jest nową egzekucją, lecz kontynuacją umorzonego postępowania egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi (*op. cit.*, s. 37), a zatem przeciwko innemu podmiotowi niż dłużnik egzekwowany. Takie podejście do analizowanego problemu, przyjmujące dopuszczalność ściągania należności z majątku osoby trzeciej w postępowaniu egzekucyjnym wszczętym przeciwko dłużnikowi, narusza podstawowe standardy prawa egzekucyjnego, a zatem nie może być zaakceptowane.

³⁸ Por. I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 220.

³⁹ Por. różne definicje czynności egzekucyjnej: W. Broniewicz, *Postępowanie egzekucyjne i egzekucja w sprawach cywilnych*, PiP 1988, nr 8, s. 40 i n. oraz cyt. tam literatura; A. Marciniak, *Upoważnienie aplikanta komorniczego do samodzielnego wykonywania określonych czynności egzekucyjnych. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 6.06.2014 r., III CZP 26/14*, PS 2015, nr 9, s. 92–99 i cyt. tam literatura; W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *op. cit.*, s. 98, 553.

komorników niebędące czynnościami egzekucyjnymi⁴⁰, wydanego na podstawie art. 60 u.k.s.e. Sporządzenie planu podziału jest czynnością skomplikowaną pod względem prawnym i czasochłonną, co uzasadniałoby pobieranie za nią odrębnej opłaty. Przepis art. 49 ust. 1 u.k.s.e., który reguluje pobieranie opłaty egzekucyjnej w egzekucji świadczeń pieniężnych, używa jednak określenia „w sprawach o egzekucję świadczeń pieniężnych”. Wydaje się zatem, że opłata określona w tym przepisie wyczerpuje całość należności komornika za przeprowadzenie danej egzekucji i sporządzenie planu podziału (za „sprawę egzekucyjną”). Z tego względu nie można pobierać oddzielnych opłat za czynności pozaegzekucyjne, dokonane w danej sprawie o egzekucję świadczeń pieniężnych, mimo że treść art. 60 u.k.s.e. może sugerować taką dopuszczalność.

W postępowaniu podziałowym komornik może jednak ponieść wydatki określone w art. 39 u.k.s.e., a niepokryte z zaliczki uiszczonej przez uczestnika postępowania⁴¹. W szczególności zaś zawsze powstaną koszty zawiadomienia dłużnika i uczestników podziału o sporządzeniu planu podziału (art. 1027 § 1 k.p.c.) albo doręczenia planu podziału (art. 1029 § 2 k.p.c.). Ponieważ zaś tych zawiadomień albo doręczeń komornik powinien dokonać z urzędu, nie może żądać zaliczki na pokrycie kosztów (por. art. 40 ust. 1 u.k.s.e.).

6. Obligatoryjność zaspokojenia kosztów w podziale

Jeżeli plan podziału podlega sporządzeniu w danym postępowaniu egzekucyjnym (por. art. 1023 § 1 i 2 k.p.c.), to żadnych należności⁴², w tym

⁴⁰ Dz.U. z 2006 r. Nr 42, poz. 289.

⁴¹ Por. I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 127.

⁴² Por. odmienne stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z 15 grudnia 2006 r., według której jeżeli na dłużniku spoczywa obowiązek podatkowy związany ze sprzedażą towarów, w planie podziału sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości jako sumę ulegającą podziałowi (art. 1024 § 1 pkt 1 k.p.c.) wymienia się kwotę uzyskaną z egzekucji, pomniejszoną o podatek od towarów i usług (III CZP 115/06, OSN 2007, nr 10, poz. 146). W konsekwencji, według tej uchwały, komornik powinien wydzielić z podziału kwotę należności z tytułu podatku VAT i zaspokoić ją niezależnie od podziału, mimo braku podstawy ustawowej (por. M. Kalinowski,

także należności z tytułu kosztów egzekucji, nie można zaspokoić poza planem podziału. Nie można zatem jakiegokolwiek składnika kosztów egzekucji wyodrębnić i zaspokoić obok (niezależnie od) planu podziału.

Komornik zamieszcza w planie podziału należności z tytułu kosztów egzekucji z urzędu⁴³. Wierzyciel nie musi zatem dokonywać żadnych czynności procesowych, aby uzyskać zaspokojenie tych należności, a w szczególności – nie musi przyłączyć się do podziału, stosownie do art. 1030 albo art. 1036 k.p.c. Dotyczy to także należności komornika z tytułu kosztów egzekucji.

Zamieszczenie w planie podziału należności z tytułu kosztów egzekucji jest obligatoryjne. Przepisy o podziale sumy uzyskanej z egzekucji mają charakter bezwzględnie obowiązujący⁴⁴, a zatem nikt nie jest uprawniony do odstąpienia od ich zastosowania (tj. komornik nie może odstąpić od ich zastosowania z urzędu ani na wniosek wierzyciela). Z punktu widzenia tematu niniejszego artykułu oznacza to, że komornik powinien zamieścić w kategorii pierwszej koszty egzekucji i wypłacić uprawnionemu kwotę przypadającą według planu podziału. Nie może zaś np. na wniosek wierzyciela albo za jego zgodą zamieścić w planie podziału tylko należności głównej, a pominąć koszty jej egzekucji. To samo dotyczy kosztów egzekucji należnych komornikowi sporządzającemu plan podziału – komornik powinien zamieścić w planie podziału swoją należność z tytułu kosztów egzekucji, z której osiągnięto dzieloną sumę.

Komornik jako płatnik podatku od towarów i usług. Uwagi na marginesie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2006 r., III CZP 115/06, PPE 2008, nr 6–9, s. 20. Uchwała ta nie dotyczy wprowadzie kosztów egzekucji, lecz należności podatkowej. Takie zaś należności jednak tym bardziej nie podlegają zaspokojeniu poza podziałem, lecz w kategorii siódmej (art. 1025 § 1 pkt 7 k.p.c.). Wątpliwa jest jednak dopuszczalność uczestniczenia Skarbu Państwa w podziale sumy uzyskanej z egzekucji z tego rodzaju należnością, ponieważ przepisy art. 1030, 1036 ani 1036¹ k.p.c. nie przewidują jego uczestnictwa (por. uzasadnienie uchwały SN z 15 grudnia 2006 r., III CZP 115/06, OSNC 2007, nr 10, poz. 146 oraz M. Kalinowski, *op. cit.*, s. 20–21).

⁴³ Dotyczy to kosztów egzekucji, z której uzyskano dzieloną sumę. Natomiast koszty innych egzekucji, niezaspokojone w postępowaniach, w których powstały, stanowią należność główną i podlegają zaspokojeniu na zasadach przewidzianych dla należności głównych.

⁴⁴ I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 27; A. Marciniak, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 835; A. Barańska, *op. cit.*, s. 1211.

7. Podstawa zamieszczenia kosztów w planie podziału

Następnie powstaje pytanie: jaka jest podstawa zamieszczenia⁴⁵ kosztów egzekucji w planie podziału sumy uzyskanej z tej egzekucji? Nie budzi wątpliwości kwestia, że koszty postępowania rozpoznawczego podlegają zamieszczeniu w planie podziału, jeżeli są określone w tytule wykonawczym (albo w dokumencie wymienionym w art. 1030 lub 1036 k.p.c.). Trzeba zatem przyjąć, że do zamieszczenia kosztów egzekucji w planie podziału też musi być odpowiednio pewna podstawa, a zatem zweryfikowana przez sąd albo przynajmniej taka, którą strony mogły poddać weryfikacji przez sąd⁴⁶.

Zgodnie z art. 770 zd. 3 k.p.c., koszty egzekucji ustala postanowieniem komornik. Należy zatem uznać, że co do zasady podstawą zamieszczenia kosztów egzekucji w planie podziału jest wskazane postanowienie komornika⁴⁷. Podstawa zamieszczenia kosztów może być

⁴⁵ Zamieszczenie należności głównych w planie podziału może nastąpić nie tylko na podstawie tytułu wykonawczego, lecz także na podstawie innych dokumentów, szczegółowo wymienionych w art. 1030 i 1036 k.p.c. Zamieszczenie należności głównych w planie podziału na podstawie innych dokumentów niż tytuł wykonawczy nie jest jeszcze równoznaczne z zaspokojeniem tych należności (por. art. 1032 i 1040 k.p.c.). Zagadnienie to jednak pominięto (por. przyp. 33), utożsamiając zamieszczenie należności w planie podziału z jej zaspokojeniem w podziale.

⁴⁶ Por. E. Wengerek, *op. cit.*, s. 107.

⁴⁷ Por. E. Wengerek, *op. cit.*, s. 595 (por. także niezbyt jasną uwagę tego autora – *ibidem*, s. 107); Z. Świeboda, *Sąd jako organ egzekucyjny*, Warszawa 1980, s. 121–122; *idem*, *Komentarz...*, *op. cit.*, s. 397; I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 237; *idem*, *Treść planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji*, PES 1999, nr XXXVI, s. 32; uzasadnienie uchwały SN z 20 października 2010 r., III CZP 71/10, OSNC 2011, nr 5, poz. 53. Tak też, jak się wydaje: A. Adamczuk, *op. cit.*, s. 901. W literaturze przedmiotu można spotkać wypowiedzi szczególne o kosztach ustalonych postanowieniem komornika (art. 770 k.p.c.), w wypadku kosztów nieuiszczonych przez wierzyciela, a przypadających na rzecz organu egzekucyjnego (I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 124; A. Marciniak, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 377; *idem*, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 843). Ponadto są wypowiedzi szczególne odnośnie do zaspokojenia należności komornika z tytułu kosztów powstałych w egzekucji z nieruchomości (uzasadnienie uchwały SN z 20 października 2010 r., III CZP 71/10, OSNC 2011, nr 5, poz. 53; H. Pietrkowski, *op. cit.*, s. 70; G. Julke, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 1003; A. Marciniak, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 843; K. Flaga-Gieruszyńska, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, Warszawa 2015, s. 1364). Odmienne zaś J. Ptak-Głogowska, której zdaniem należności komornika z tytułu kosztów egzekucji podlegają zaspokojeniu na podstawie planu podziału, bez potrzeby wydawania przez komornika postanowienia o ustaleniu kosztów (*Podstawa uwzględnienia kosztów egzekucyjnych związanych z czynnościami komornika w egzekucji*

także inna, jeżeli wynika to z przepisu prawa. Podstawą zamieszczenia kosztów egzekucji w planie podziału nie mogą być jednak niepodlegające weryfikacji wyobrażenia komornika o wysokości tych kosztów, nawet w postaci jego notatek czy zapisków⁴⁸. Również sąd rozpoznający środki zaskarżenia od planu podziału nie może przyznać należności z tytułu kosztów egzekucji powstałych we wcześniejszych etapach postępowania egzekucyjnego, jeżeli nie ma prawomocnego postanowienia komornika określającego te należności⁴⁹. Sąd może rozstrzygnąć jedynie o kosztach postępowania podziałowego, którego jest organem.

Wobec braku szczególnych regulacji należy uznać, że podstawa zamieszczenia kosztów egzekucji w planie podziału musi przybrać postać tytułu wykonawczego. Nie stanowi to jednak problemu, ponieważ zgodnie z art. 770¹ k.p.c. prawomocne postanowienie komornika w przedmiocie kosztów podlega wykonaniu, bez potrzeby zaopatrywania go w klauzulę wykonalności. Postanowienie to jest zatem tytułem wykonawczym⁵⁰. Komornik po wydaniu postanowienia powinien poczekać na jego uprawomocnienie się i następnie zamieścić należności swoje, wierzyciela albo osoby trzeciej z tytułu kosztów egzekucji w planie podziału. Należy uznać, że dopóki to postanowienie się nie uprawomocni, komornik nie może sporządzić planu podziału.

Jeżeli zaś koszty egzekucji nie zostały stwierdzone w tytule wykonawczym, nie będą podlegały zaspokojeniu w podziale sumy, choć powinny być stwierdzone w takim tytule i z przepisów prawa wynika, że się należą. Nie stoi to na ogół na przeszkodzie, aby komornik wydał

z nieruchomości przy podziale sumy uzyskanej z egzekucji. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 20.10.2010 r., III CZP 71/10, PPC 2015, nr 4, s. 664).

⁴⁸ Por. E. Wengerek, *op. cit.*, s. 107.

⁴⁹ Por. uzasadnienie uchwały SN z 20 października 2010, III CZP 71/10, OSNC 2011, nr 5, poz. 53. Odmienne, lecz błędnie: J. Ptak-Głogowska, która przyjęła, że sąd może w postępowaniu podziałowym orzekać o kosztach właściwego postępowania egzekucyjnego (*op. cit.*, s. 660–661).

⁵⁰ W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *op. cit.*, s. 542; I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 232. Odmienne G. Julke, który bez szerszego uzasadnienia przyjmuje, że analizowane tu postanowienie komornika nie stanowi tytułu wykonawczego (*Podział...*, *op. cit.*, s. 91).

postanowienie o kosztach na etapie postępowania podziałowego, ale wówczas powinien wstrzymać się ze sporządzeniem planu podziału do czasu uprawomocnienia się tego postanowienia.

W nauce przyjmuje się, że koszty postępowania podziałowego powinny być określone w oddzielnym punkcie planu podziału⁵¹, gdyż nie wynikają one z postanowienia komornika wydanego w trybie art. 770 k.p.c. Stanowisko to budzi pewne zastrzeżenia. Koszty postępowania podziałowego powinny być na zasadach ogólnych określone w postanowieniu przez organ prowadzący to postępowanie. Koszty powstałe na etapie postępowania podziałowego prowadzonego przez komornika powinny być określone przez tego komornika w postanowieniu, a jedyną podstawą wydania takiego postanowienia jest art. 770 k.p.c. Okoliczność zaś, czy zostaną one zamieszczone w odrębnym punkcie planu podziału, czy w postaci odrębnego postanowienia, ma znaczenie drugorzędne. Jeżeli postanowienie to uprawomocni się przed sporządzeniem planu podziału, można rozliczyć te koszty w planie podziału.

Natomiast koszty postępowania podziałowego powstałe na etapie postępowania sądowego powinien określić na podstawie art. 98 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. sąd orzekający w postępowaniu podziałowym⁵². Rozstrzygnięcie w przedmiocie tych kosztów będzie zamieszczone w postanowieniu rozstrzygającym zarzuty albo zażalenie⁵³.

Żadna podstawa zamieszczenia kosztów egzekucji w planie podziału, tak samo jak podstawa egzekucji w ogólności, nie może być oceniana w postępowaniu podziałowym pod kątem zasadności (poprawności) rozstrzygnięcia (art. 804 k.p.c.)⁵⁴. Na przykład zatem, jeżeli należności

⁵¹ E. Wengerek, *op. cit.*, s. 595; Z. Świeboda, *Sąd...*, *op. cit.*, s. 122; *idem*, *Komentarz...*, *op. cit.*, s. 397; I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 237; *idem*, *Treść...*, *op. cit.*, s. 32.

⁵² Por. I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 224.

⁵³ W wyjątkowych wypadkach na etapie postępowania podziałowego może być wniesiona także skarga na czynności komornika (por. I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 291). Rozstrzygnięcie sądu w przedmiocie kosztów postępowania wywołanego skargą powinno być zamieszczone w postanowieniu rozstrzygającym skargę. Pominęto tu kwestie opłaty za zatwierdzenie planu podziału według stanu prawnego obowiązującego do dnia 8 września 2016 r. O opłacie tej będzie jeszcze mowa.

⁵⁴ Por. uchwałę SN z 8 marca 2013 r., III CZP 1/13, OSNC 2013, nr 12, poz. 136; I. Kunicki, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 232.

wierzyciela z tytułu kosztów egzekucji są stwierdzone prawomocnym postanowieniem komornika, podlegają zaspokojeniu w kategorii pierwszej, choćby w istocie były przyznane niesłusznie. Komornik nie może odmówić zamieszczenia w planie podziału kosztów egzekucji, mimo że jego zdaniem prawomocne postanowienie jest wadliwe. Weryfikacji prawidłowości postanowienia o kosztach służy postępowanie ze skargi na czynności komornika i ewentualnie postępowanie zażaleniowe⁵⁵.

8. Zakres kosztów podlegających zaspokojeniu w kategorii pierwszej

W kategorii pierwszej podlegają zaspokojeniu jedynie koszty egzekucyjne powstałe w postępowaniu, w którym uzyskano dzieloną sumę⁵⁶. Niezaspokojone należności z tytułu kosztów powstałych w innych, wcześniejszych postępowaniach egzekucyjnych, np. umorzonych z powodu bezskuteczności egzekucji, podlegają zaspokojeniu w innej egzekucji na zasadach ogólnych – jako należności główne⁵⁷, co do zasady zatem w kategorii 9

⁵⁵ Odmienne, lecz błędnie: J. Ptak-Głogowska, która twierdzi, że postanowienie komornika ustalające koszty nie ma żadnego znaczenia prawnego, ponieważ koszty egzekucyjne ustalane są w planie podziału (*op. cit.*, s. 661). Stanowisko to zupełnie ignoruje treść art. 770 k.p.c. oraz art. 365 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. (por. także uzasadnienie uchwały SN z 22 września 1995 r., III CZP 117/95, OSNC 1995, nr 12, poz. 179). Przy takim podejściu, a zatem ignorowaniu mocy wiążącej postanowień komornika, wszystkie postanowienia komornika byłyby pozbawione jakiegokolwiek znaczenia prawnego, a zatem bezużyteczne i nie powinny być w ogóle wydawane. W związku z powyższym należy podkreślić, że plan podziału służy „jedynie” określeniu kolejności zaspokajania należności ustalonych odpowiednim dokumentem, na ogół tytułem wykonawczym.

⁵⁶ E. Wengerek, *op. cit.*, s. 595 (w innym miejscu stanowisko E. Wengera w tej kwestii jest niejasne – *ibidem*, s. 106–107); F. Zedler, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, t. 4, Toruń 1995, s. 36; I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 127; G. Julke, *Podział...*, *op. cit.*, s. 91. Odmienne, lecz bez szerszego uzasadnienia: J. Jagieła, którego zdaniem koszty te nie tracą charakteru kosztów egzekucji i podlegają zaspokojeniu w innym postępowaniu egzekucyjnym, także w kategorii pierwszej (*op. cit.*, s. 36–37). W innym jednak miejscu autor ten pisze, że koszty, o których mowa, są należnością główną i pobiera się od ich wyegzekwowania opłatę egzekucyjną (*op. cit.*, s. 36). Niejasne jest zaś stanowisko A. Antkiewicza w kwestii, w której kategorii podlegają zaspokojeniu koszty poprzedniej bezskutecznej egzekucji (*op. cit.*, s. 85).

⁵⁷ Por. I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 128. Odmienne G. Julke, którego zdaniem koszty te nie mogą być zaspokojone w ogóle w podziale sumy uzyskanej z innej egzekucji

albo 10, chyba że mają pierwszeństwo zaspokojenia w kategorii wyższej z tytułu szczególnego. Dotyczy to w jednakowym stopniu należności wierzyciela i komornika.

W planie podziału, w ramach kategorii pierwszej należy szczegółowo wyliczyć wszystkie składniki kosztów, także wówczas gdy przysługują jednej osobie. Odrębnie zatem należy wymienić np. należność wierzyciela A z tytułu zwrotu wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika, odrębnie zaś zwrot temu wierzycielowi kwoty zaliczki przekazanej komornikowi na pokrycie wydatków. Dotyczy to także należności komornika, a zatem np. opłaty egzekucyjnej i zwrotu wydatków niepokrytych zaliczką.

9. Koszty powstałe po sporządzeniu planu podziału

Koszty postępowania podziałowego mogą powstać dopiero po sporządzeniu planu podziału. Dotyczy to w szczególności kosztów postępowania wywołanego wniesieniem zarzutów przeciwko planowi podziału albo zażalenia na postanowienie wydane w następstwie rozpoznania zarzutów. Jak już zaznaczono, jeżeli plan podziału podlega sporządzeniu, to żadna należność, w tym także z tytułu kosztów, nie może być zaspokojona poza tym planem. Powstaje zatem pytanie: czy można zmienić sporządzony plan podziału i zamieścić w nim należności z tytułu kosztów powstałych po jego sporządzeniu?

Plan podziału stanowi samodzielną postać orzeczenia, w szczególności zaś nie jest wydawany w postaci postanowienia⁵⁸. Wiele kwestii dotyczących

niż ta, w której powstały (*Podział...*, *op. cit.*, s. 91), gdyż koszty mogą być zaspokajane tylko w postępowaniu, w którym powstały.

⁵⁸ Por. W. Broniewicz, *Wszczęcie i przebieg postępowania egzekucyjnego*, [w:] *Współczesne tendencje rozwoju procedury cywilnej w Europie*, Warszawa 1990, s. 76; I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 240–245; A. Marciniak, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 386; *idem*, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 835, 838; A. Barańska, *op. cit.*, s. 1214, 1216. Odmienne, lecz bez przekonującego uzasadnienia, że plan podziału jest wydawany w postaci postanowienia: E. Wengerek, *op. cit.*, s. 593, 600; Z. Świeboda, *Sąd...*, *op. cit.*, s. 126; *idem*, *Komentarz...*, *op. cit.*, s. 401; K. Korzan, *Sądowe postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1986, s. 315; S. Dalka, *op. cit.*, s. 349; H. Langa-Bieszki, *op. cit.*, s. 432, 446; Z. Merchel, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, red. Z. Szczurek, 1994, s. 451; F. Zedler, *op. cit.*, s. 31, 32; G. Julke, *Podział...*, *op. cit.*, s. 76–79; *idem*, [w:] *Kodeks...*, s. 994, 1010; H. Pietrkowski, *op. cit.*, s. 641, 658; H. Ciepla, *op. cit.*, s. 699, 714; J. Ptak-Głogowska, *op. cit.*, s. 660; A. Adamczuk, *op. cit.*, s. 897.

tego orzeczenia nie zostało jednak uregulowanych w sposób szczególny (np. kwestia związania organu, który sporządził plan podziału, w sensie niezmienności tego planu). Wywołuje to pytanie, czy zastosować przepisy o związaniu sądu wydanym wyrokiem (art. 332 § 1 k.p.c.), czy wydanym postanowieniem (art. 358 k.p.c.).

Należy uznać, że plan podziału jest znacznie bardziej podobny do wyroku niż do postanowienia proceduralnego w procesie⁵⁹. Komornik nie rozstrzyga bowiem mocą planu podziału kwestii proceduralnej, lecz orzeka o prawach wierzycieli do zaspokojenia należności w określonej kategorii i wysokości, a zatem w istocie o prawie do zaspokojenia należności w podziale danej sumy, a w konsekwencji – częstokroć o zaspokojeniu albo niezaspokojeniu jej w ogóle. Podobieństwo planu podziału w większym stopniu do wyroku niż do postanowienia przemawia za tym, że po sporządzeniu plan nie podlega już zmianie ani uchyleniu przez organ, który go sporządził (art. 332 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Jeżeli zatem np. profesjonalny pełnomocnik wierzyciela zgłosi swój udział w postępowaniu podziałowym już po sporządzeniu planu, np. dopiero z chwilą wniesienia zarzutów, to należność wierzyciela z tytułu wynagrodzenia tego pełnomocnika nie podlega zamieszczeniu w planie podziału. Warto także zwrócić uwagę, że według stanu prawnego obowiązującego do dnia 8 września 2016 r.⁶⁰ do kosztów postępowania podziałowego należy opłata sądowa

⁵⁹ Por. I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 251. Ścisłej rzecz biorąc, plan podziału jest najbardziej podobny do postanowień co do istoty sprawy wydawanych w postępowaniu nieprocesowym (w szczególności do tzw. postanowień działowych – znoszących współwłasność, dzielących majątek wspólny małżonków oraz dzielących spadek), gdyż postępowanie podziałowe jest podobne w sferze podmiotowej do postępowania nieprocesowego. Mianowicie w postępowaniu podziałowym jest na ogół kilku uczestników o sprzecznych interesach, podobnie jak w wielu rodzajach postępowania nieprocesowego.

⁶⁰ Ten stan prawny ma zastosowanie w postępowaniach egzekucyjnych wszczętych najpóźniej w dniu 7 września 2016 r., będzie zatem stosowany jeszcze przez kilka lat. Wydaje się, że w tym stanie prawnym przepis art. 72 pkt 6 u.k.s.c. dotyczy tylko zatwierdzenia przez sąd planu podziału przy egzekucji z nieruchomości (art. 1035 k.p.c.). Zatwierdzenie planu podziału jest jednak przewidziane także po rozpoznaniu zarzutów (art. 1028 § 2 k.p.c.). Zarzuty na plan podziału podlegają jednak opłacie stałej w wysokości 100 zł z mocy art. 72 pkt 2 u.k.s.c. Od dnia 8 września 2016 r. plan podziału sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości sporządza komornik i plan ten nie podlega zatwierdzeniu przez sąd w trybie art. 1035 k.p.c. Opłata za zatwierdzenie planu podziału pozostała jednak w art. 72 pkt 6 u.k.s.c., nie uchylono bowiem ani nie zmieniono tego przepisu. W konsekwencji należy przyjąć, że w postępowaniach egzekucyjnych

stała w wysokości 100 zł za zatwierdzenie planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji albo za wprowadzenie do planu zmian lub uzupełnień (art. 72 pkt 6 u.k.s.c.). Opłata ta należy się zatem za dokonanie określonej czynności, nie podlega zaś pobraniu od wniosku czy innego pisma wszczynającego postępowanie sądowe o zatwierdzenie projektu planu podziału. Jest to zrozumiałe, ponieważ w postępowaniach egzekucyjnych z nieruchomości wszczętych przed 8 września 2016 r. sąd zatwierdza, zmienia albo uzupełnia projekt planu podziału z urzędu na skutek przedstawienia tego projektu przez komornika. Komornik ani wierzyciel nie składają zaś w tej kwestii żadnego wniosku. Opłata ta może być zatem określona przez sąd dopiero po dokonaniu wskazanych czynności, nie zaś z góry – przed ich dokonaniem, a w szczególności sąd nie może zastosować rygору zwrotu wniosku. W konsekwencji opłata ta należy się Skarbowi Państwa⁶¹, nie rozlicza się zaś jej pomiędzy uczestnikami postępowania podziałowego, gdyż żaden z uczestników jej nie uiścił⁶². Opłata, o której mowa, powinna być określona w postanowieniu sądu zatwierdzającym, uzupełniającym albo zmieniającym plan podziału w trybie art. 1035 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 8 września 2016 r.). W konsekwencji nie da się włączyć tej opłaty do planu podziału i zaspokoić według zatwierdzonego albo zmienionego planu podziału⁶³.

wszczętych w dniu 8 września 2016 r. albo w dniach następnych opłata określona w art. 72 pkt 6 u.k.s.c. przysługuje w razie zatwierdzenia planu podziału po rozpoznaniu zarzutów (art. 1028 § 2 k.p.c.), gdyż obowiązujące prawo nie zna innego rodzaju zatwierdzenia planu podziału. Pozostawienie w mocy art. 72 pkt 6 u.k.s.c. wywołuje wątpliwości co do poprawności dotychczasowej jego wykładni, a zatem, czy także w poprzednim stanie prawnym sąd nie powinien pobierać opłaty z art. 72 pkt 6 u.k.s.c. za zatwierdzenie planu podziału w trybie art. 1028 § 1 k.p.c., tym bardziej, że art. 72 pkt 6 u.k.s.c. stanowi w sposób ogólny o zatwierdzeniu planu podziału, nie zaś o zatwierdzeniu planu podziału sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości. Zagadnienie to wymaga odrębnego opracowania.

⁶¹ Por. G. Julke, *Podział...*, *op. cit.*, s. 91.

⁶² Inną kwestią, nierozstrzygniętą przez naukę i orzecznictwo, jest zagadnienie, kto powinien ponieść opłatę określoną w art. 72 pkt 6 u.k.s.c. Według bowiem art. 770 zd. 1 k.p.c. dłużnik ma zwrócić wierzycielowi koszty egzekucji. Nigdzie zaś nie obciążono dłużnika w sposób ogólny obowiązkiem zwrotu opłat należnych Skarbowi Państwa. Opłatę sądową powinien w zasadzie pobrać sąd od podmiotu wnoszącego o dokonanie czynności obciążonej opłatą (art. 10 u.k.s.c.). Jeżeli zaś przewidziano opłatę od czynności podejmowanej przez sąd z urzędu, to powinien być wskazany podmiot obowiązany do uiszczenia tej opłaty. W przepisach u.k.s.c. nie ma jednak tego rodzaju uregulowania.

⁶³ Natomiast zdaniem A. Antkiewicza opłata ta powinna być pobrana z góry przez komornika i zamieszczona przed wszystkimi należnościami w planie podziału

Podobnie zarzuty przeciwko planowi podziału podlegają opłacie sądowej (art. 72 pkt 2 u.k.s.c.). Jeżeli sąd uwzględni zarzuty, powinien przyznać skarżącemu zwrot opłaty. Rozstrzygnięcie w tej kwestii będzie znajdowało się w postanowieniu sądu uwzględniającym zarzuty⁶⁴, ale nie da się zaspokoić należności wierzyciela z tego tytułu w podziale danej sumy.

Należy uznać, że w tych wszystkich wypadkach koszty postępowania podziałowego będą podlegały ściągnięciu w odrębnej egzekucji.

De lege ferenda nasuwa się pytanie, czy kosztów powstałych po sporządzeniu planu podziału nie powinien zamieścić w planie sąd rozpoznający zarzuty albo zażalenie. Sąd, wydając postanowienie o kosztach postępowania wywołanego wniesieniem zarzutów, mógłby równocześnie zmienić plan podziału i zamieścić te koszty w kategorii pierwszej, wskazując podmiot, któremu przysługują. Jeżeli suma nie wystarczylaby na zaspokojenie wszystkich należności, oznaczałoby to konieczność zmiany planu podziału w zakresie innej (dalszej) kategorii i pomniejszenie należności podlegających zaspokojeniu w tej kategorii. Istotnym mankamentem tej koncepcji jest to, że postanowienie rozstrzygające o kosztach postępowania wywołanego zarzutami jest nieprawomocne w chwili jego wydania⁶⁵. *De lege lata* rozwiązania tego nie można zastosować, ponieważ sąd nie może zmienić planu podziału w części niezaskarżonej, a w przedstawionym wyżej zakresie nie da się go zaskarżyć, gdyż koszty, o których mowa, powstaną dopiero w następstwie wniesienia zarzutów.

(*op. cit.*, s. 79). Takie stanowisko nie zasługuje na aprobatę. Jak bowiem zaznaczono, podstawą zamieszczenia każdej należności w planie podziału musi być tytuł wykonawczy, a tytułem takim może być tylko postanowienie sądu wskazane wyżej – w tekście. Komornik nie jest upoważniony do pobierania opłat sądowych. O ich pobraniu powinien decydować sąd. Ponadto brakuje podstawy ustawowej do utworzenia „nadkategorii” przed kategorią pierwszą dla zaspokajania analizowanej opłaty sądowej.

⁶⁴ G. Julke, *Podział...*, *op. cit.*, s. 91.

⁶⁵ Dążenie do zachowania „rozsądnych ram” niniejszego artykułu powoduje, że przedstawionego zagadnienia nie można rozwiązać w tych ramach. Zagadnienie to powinno stać się przedmiotem odrębnego opracowania.

10. Zasada zaspokajania w kategorii pierwszej

Jeżeli suma uzyskana z egzekucji nie wystarcza na pełne zaspokojenie wszystkich należności, zasadą jest proporcjonalne zaspokojenie należności w danej kategorii w stosunku do ich wysokości, tj. proporcjonalne ich pomniejszenie (por. art. 1026 § 1 k.p.c.).

Należy uznać, że w zasadzie do proporcjonalnego pomniejszenia należności w kategorii pierwszej nie powinno dojść, a ponadto koszty zawsze powinny być zaspokojone w podziale. Jeżeli bowiem według realnych prognoz suma nie wystarcza nawet na koszty, postępowanie egzekucyjne podlega umorzeniu na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c. Jednakże komornik może początkowo błędnie oszacować wysokość kosztów albo do podziału mogą się przyłączyć kolejni wierzyciele (art. 1030, 1036 i 1036¹ k.p.c.). Wydaje się zatem, że jeżeli zajęta rzecz została sprzedana, to uzyskana suma powinna być podzielona także wówczas, gdy nie wystarcza nawet na koszty.

Co do zasady, komornik powinien zamieścić w planie podziału, jako kwotę należną z tytułu opłaty określonej w art. 49 ust. 1 u.k.s.e., kwotę proporcjonalną do części wyegzekwowanego świadczenia (art. 49 ust. 1a u.k.s.e.). Wysokość tej opłaty należy obliczyć od należności przypadającej wierzycielom według planu podziału z tytułu należności głównej, odsetek, kosztów postępowania rozpoznawczego i innych należności ubocznych podlegających egzekucji, łącznie z należnością główną (art. 46 ust. 1 u.k.s.e.), nie zaś od całej sumy uzyskanej z egzekucji⁶⁶. Jeżeli egzekwowana wierzytelność

⁶⁶ Tak też A. Antkiewicz, K. Kaźmierczak, *Uchybienia organów egzekucyjnych i sądów egzekucyjnych w sprawach cywilnych w praktyce stosowania prawa (część I)*, PPE 2011, nr 3, s. 46–47; A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 301; S. Cieślak, *op. cit.*, s. 193. Odmienne, lecz niejasno: Z. Knypl, *Opłaty stosunkowe w egzekucji świadczeń pieniężnych*, Sopot 2010, s. 35; M. Biezuński, P. Biezuński, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 160; J. Świeczkowski, [w:] *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, pod red. *idem*, Warszawa 2012, s. 246, 256; oraz Z. Knypl, Z. Merchel, *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, Sopot 2015, s. 429, 453, 469, 473. Nie do końca jasne jest też stanowisko Sądu Najwyższego, który tak ujmuje swoją wypowiedź, jakby dopuszczał pobranie opłaty także od kwot przeznaczonych w planie podziału na koszty egzekucyjne (por. uzasadnienie uchwały SN z 20 października 2010 r., III CZP 71/10, OSNC 2011, nr 5, poz. 53). Nie można również zgodzić się

wynosi np. 10 000 zł, a w danej egzekucji wyegzekwowano 5000 zł, z czego w kategorii pierwszej zamieszczono 2000 zł, na należności wierzycieli zaś przeznaczono w planie w dalszych kategoriach 3000 zł, to komornikowi należy się opłata egzekucyjna obliczona od kwoty 3000 zł. Do wyegzekwowania pozostało bowiem 7000 zł. Od tej kwoty komornik pobierze opłatę później, po jej wyegzekwowaniu. W ten sposób opłata egzekucyjna jest pobierana przez cały czas trwania egzekucji, proporcjonalnie do postępów tej egzekucji. Jeżeli zatem w następstwie kolejnej egzekucji wyegzekwowano np. 5000 zł, ale w kategorii pierwszej zamieszczono kwotę 1000 zł⁶⁷, a na zaspokojenie należności wierzycieli w dalszych kategoriach przeznaczono 4000 zł, to tym razem komornik pobierze opłatę od kwoty 4000 zł. W konsekwencji komornik wyegzekwował w sumie dla wierzycieli 7000 zł i od tej kwoty pobrał opłatę, a od pozostałych 3000 zł pobierze opłatę po wyegzekwowaniu tej kwoty⁶⁸. Gdyby zaś dopuścić obliczanie opłaty od całości sumy uzyskanej z egzekucji, to komornik przy drugiej egzekucji miałby już zaspokojoną całą należność z tytułu tej opłaty, mimo że wyegzekwował dla wierzycieli kwotę 7000 zł. W konsekwencji przy trzeciej egzekucji nie można by już pobierać opłaty egzekucyjnej z art. 49 ust. 1 u.k.s.e., co byłoby szczególnie krzywdzące, gdyby prowadził ją komornik inny niż dotychczas.

Powyższy sposób obliczania opłaty wywołuje problemy rachunkowe, gdyż należność główna jest zaspokajana w dalszej kategorii niż opłata egzekucyjna należna komornikowi, a zatem opłata jest obliczana od przypadającej wierzycielom należności, natomiast zakres zaspokojenia

z wypowiedzią, że prawidłowa jest praktyka obliczania opłaty przypadającej na rzecz komornika w razie egzekucji z nieruchomości od ceny nabycia nieruchomości na licytacji (A. Antkiewicz, *op. cit.*, s. 83). Wyegzekwowane świadczenie, od którego należy obliczać opłatę (art. 46 ust. 1 u.k.s.e.), zawsze będzie niższe od ceny nabycia nieruchomości, ze względu na zaspokajanie w kategorii pierwszej kosztów egzekucji, które nie podlegają wliczeniu do podstawy obliczenia należnej opłaty.

⁶⁷ Jest to możliwe, ponieważ mamy tu do czynienia z inną egzekucją, a zatem inny może być skład uczestników podziału, a w konsekwencji – inne koszty egzekucji niż zaspokojone w poprzednim postępowaniu podziałowym.

⁶⁸ Por. także inne przykłady wyliczania opłaty egzekucyjnej w pracach: A. Antkiewicz, K. Kaźmierczak, *op. cit.*, s. 46–47 oraz A. Marciniak, *Ustawa..., op. cit.*, s. 301–302.

należności wierzycieli zależy od wysokości opłaty przypadającej komornikowi. W szczególności warto zwrócić uwagę na wypowiedzi, które mimo prawidłowości rozumowania w kwestii obliczania wysokości opłaty należnej komornikowi, zawierają wadliwy wzór matematyczny służący obliczaniu tej opłaty, a zatem: $y = x + 0,15x$, po przekształceniu zaś:

$$x = y/1,15,$$

gdzie:

- y – suma uzyskana z egzekucji;
- x – kwota należna wierzycielom⁶⁹.

Wzór ten jest wadliwy, ponieważ podstawą wyliczenia opłaty egzekucyjnej nie jest cała suma uzyskana z egzekucji, lecz, jak zaznaczono wyżej, suma ta pomniejszona o inne koszty egzekucji podlegające zaspokojeniu w kategorii pierwszej (art. 46 ust. 1 u.k.s.e.). W konsekwencji od sumy uzyskanej z egzekucji trzeba najpierw odjąć inne koszty egzekucji niż wyliczana opłata. Wzór ten powinien zatem mieć postać:

$$x = (y - k)/1,15, \text{ gdzie:}$$

- y – suma uzyskana z egzekucji;
- k – inne koszty egzekucji niż wyliczana opłata;
- x – kwota należna wierzycielom.

Trzeba przy tym pamiętać, że w istocie chodzi tu o wyliczenie wysokości opłaty egzekucyjnej określonej w art. 49 ust. 1 u.k.s.e., podlegającej zamieszczeniu w kategorii pierwszej, wierzycielom zaś przypadnie pozostałość. W konsekwencji od sumy uzyskanej z egzekucji pozostałej

⁶⁹ A. Antkiewicz, K. Kaźmierczak, *op. cit.*, s. 47; A. Marciniak, *Ustawa...*, *op. cit.*, s. 301–302; Z. Knypl, Z. Merchel, *op. cit.*, s. 429.

po zaspokojeniu innych kosztów egzekucji trzeba odjąć kwotę należną wierzycielom i wówczas otrzymamy wysokość tej opłaty. Wzór na obliczenie wysokości opłaty egzekucyjnej przybiera zatem postać:

$$o = (y - k) - (y - k)/1,15,$$

gdzie:

– o – wyliczana opłata egzekucyjna.

Należy zaznaczyć, że powyższy wzór ma zastosowanie tylko w postępowaniu podziałowym. Jeżeli bowiem suma uzyskana z egzekucji wystarcza na zaspokojenie wszystkich należności, to trzeba po prostu zaspokoić te należności w pełnej wysokości, w tym także należną komornikowi opłatę egzekucyjną.

Warto też wskazać, że w obowiązującym stanie prawnym jest zawsze co najmniej dwóch uczestników podziału – wierzyciel egzekwujący i komornik ze swoimi należnościami. W konsekwencji jeżeli suma uzyskana z egzekucji nie wystarczy na pełne zaspokojenie wszystkich należności, zawsze należy sporządzić plan podziału, a zatem również w wypadku, o którym mowa w art. 1023 § 2 k.p.c.

Natomiast inne opłaty egzekucyjne niż opłata wymieniona w art. 49 ust. 1 u.k.s.e. podlegają zamieszczeniu w planie podziału w pełnej wysokości. To samo dotyczy zwrotu należności komornika z tytułu wydatków i należności wierzyciela z tytułu zwrotu zaliczki uiszczonej na poczet wydatków komornika. Jeżeli dzielona suma nie wystarczy na pełne zaspokojenie wszystkich należności w kategorii pierwszej, należności te podlegają proporcjonalnemu pomniejszeniu. Dotyczy to także należności z tytułu kosztów egzekucji przysługujących komornikowi⁷⁰.

⁷⁰ Należy jednak zaznaczyć, że jeżeli suma uzyskana z egzekucji wystarczy tylko na pokrycie całości albo części kosztów egzekucji, a nie zaspokojono nawet w części należności wierzycieli zamieszczonych w dalszych kategoriach, to opłata, o której mowa w art. 49 ust. 1 u.k.s.e., nie należy się komornikowi w danym postępowaniu.

Ze względu na wskazaną wyżej powinność zaspokajania opłaty określonej w art. 49 ust. 1 u.k.s.e., proporcjonalnie do wysokości wyegzekwowanego świadczenia, nie da się w zasadzie określić wysokości tej opłaty podlegającej zaspokojeniu w tzw. perspektywicznym planie podziału⁷¹. W planie takim wielkość należności podlegających zaspokojeniu w poszczególnych kategoriach powinna być określona procentowo (art. 1029 § 1 k.p.c.), a przy tym raz, z góry, na całe postępowanie. Bez trudu da się określić stosunek należności z tytułu kosztów, których wielkości są znane w chwili sporządzania planu podziału. Wyegzekwowana kwota, np. z wynagrodzenia za pracę, może być jednak w każdym miesiącu inna, a w konsekwencji – nie da się z góry określić wysokości opłaty egzekucyjnej, uregulowanej w art. 49 ust. 1 i 1a u.k.s.e. Tym samym nie da się wówczas określić proporcji zaspokajania należności w kategorii pierwszej. W konsekwencji jeżeli świadczenie zostanie wyegzekwowane w kwocie innej niż prognozowana według oświadczenia pracodawcy, to trzeba będzie ustalić tzw. nowy procent, o czym stanowi art. 1031 k.p.c. Jednakże taka praktyka mija się z celem perspektywicznego planu podziału, który powinien być sporządzony raz na całe postępowanie⁷², niezależnie od tego, jaka kwota zostanie przekazana w danym miesiącu do podziału.

11. Szczególna kategoria zaspokajania kosztów egzekucji

Na tle art. 42 ust. 1 u.k.s.e., w myśl którego sumy przekazane przez sąd zgodnie z art. 40 ust. 3 komornik zwraca po ich wyegzekwowaniu z pierwszeństwem przed wszelkimi innymi należnościami, powstaje problem, czy te należności Skarbu Państwa podlegają zaspokojeniu przed kategorią pierwszą, w ramach kategorii pierwszej, czy w kategorii piątej, określonych w art. 1025 § 1 k.p.c.

⁷¹ Szerzej na temat tego rodzaju planu podziału: E. Wengerek, *op. cit.*, s. 606–607; H. Langa-Bieszki, *op. cit.*, s. 446; F. Zedler, *op. cit.*, s. 31; I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 247–251; H. Ciepla, *op. cit.*, s. 718; A. Marciniak, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 858.

⁷² Por. I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 248.

Na wstępie należy odrzucić możliwość zaspokajania tych należności w ramach kategorii pierwszej. Należności te podlegałyby bowiem zaspokojeniu w kategorii pierwszej także wówczas, gdyby art. 42 ust. 1 u.k.s.e. nie istniał. Przyjęcie zaspokajania na jego podstawie w ramach kategorii pierwszej oznaczałoby zatem, że przepis ten niczego nie reguluje, a zatem jest zbędny. Jedną z podstawowych zasad wykładni prawa jest zaś zakaz dokonywania wykładni w taki sposób, aby w jej wyniku interpretowany przepis stał się zbędny⁷³.

Należności korzystające z ustawowego pierwszeństwa podlegają wprawdzie zaspokojeniu w kategorii piątej, jednakże w art. 42 ust. 1 u.k.s.e. przewidziano nie tylko uprzywilejowane zaspokojenie wymienionych tam należności, co, jak wskazano wyżej, byłoby w istocie zbędne, lecz także wyraźnie wskazano kolejność ich zaspokojenia. Przepis ten kreuje zatem szczególną kategorię zaspokajania należności⁷⁴. Należy więc przyjąć, że należności te podlegają zaspokojeniu w ramach szczególnej kategorii zaspokajania, zamieszczonej w planie podziału przed kategorią pierwszą, wymienioną w art. 1025 § 1 k.p.c.⁷⁵

Należności, o których mowa, muszą być na zasadach ogólnych zamieszczone w planie podziału; nie można ich wyodrębnić z sumy ulegającej podziałowi i zaspokoić odrębnie, niezależnie od planu podziału. Jest to zgodne z przedstawioną wyżej tezą, że żadne należności nie mogą być zaspokajane poza planem podziału. W przeciwnym razie nie byłoby jasne, dlaczego pomniejszono sumę uzyskaną z egzekucji, a suma ta powinna być wymieniona w planie podziału (art. 1024 § 1 pkt 1 k.p.c.). Ponadto jeżeli jest kilka należności z tytułu kwot przekazanych przez sąd rejonowy na pokrycie

⁷³ J. Wróblewski, [w:] W. Lang, J. Wróblewski, S. Zawadzki, *Teoria państwa i prawa*, Warszawa 1986, s. 444; *idem*, *Sądowe stosowanie prawa*, Warszawa 1988, s. 134.

⁷⁴ Szerzej na temat tego rodzaju szczególnych kategorii zaspokajania: I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 204–213; G. Julke, *Podział...*, *op. cit.*, s. 107–110.

⁷⁵ I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 212; G. Julke, *Podział...*, *op. cit.*, s. 109–110; Z. Knypl, Z. Merchel, *op. cit.*, s. 423. Por. także R. Kuźnicki na tle stosunku należności, o których tu mowa do należności wymienionych w nieobowiązującym już art. 59 ust. 3 u.k.s.e. (*Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Koszty egzekucji. Komentarz*, Wrocław 1998, s. 198). Niejasne jest zaś w tej kwestii stanowisko J. Świeczkowskiego (*op. cit.*, s. 230) oraz M. Biezuńskiego i P. Biezuńskiego (*op. cit.*, s. 150).

wydatków spowodowanych przez czynności osób zwolnionych od kosztów sądowych, to muszą one być wyszczególnione i w razie gdy suma nie wystarcza na pokrycie wszystkich, powinny być proporcjonalnie pomniejszone w ramach tej szczególnej kategorii zaspokajania (art. 1026 § 1 k.p.c.).

W konsekwencji powyższych uwag można uznać, że sformułowanie „komornik zwraca⁷⁶ po ich wyegzekwowaniu z pierwszeństwem przed wszelkimi innymi należnościami”, użyte w art. 42 ust. 1 u.k.s.e., nie oznacza wyłączenia tych należności z planu podziału i dopuszczalności ich zaspokojenia poza podziałem.

12. Podsumowanie

1. W podziale sumy uzyskanej z egzekucji w kategorii pierwszej podlegają zaspokojeniu wszelkie należności z tytułu kosztów egzekucji. Jeżeli w danym postępowaniu egzekucyjnym sporządzany jest plan podziału, to żadna należność z tytułu kosztów egzekucji nie może być zaspokojona poza postępowaniem podziałowym (niezależnie od tego postępowania). Komornik zamieszcza koszty egzekucji w planie podziału obligatoryjnie i z urzędu.

2. Koszty egzekucyjne w rozumieniu art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. to należności uczestników postępowania, organów postępowania oraz Skarbu Państwa, powstałe we właściwym postępowaniu egzekucyjnym albo w postępowaniu podziałowym.

3. Koszty postępowania klauzulowego podlegają zaspokojeniu w tej samej kategorii, co należność główna (art. 1025 § 3 k.p.c.), nie zaś w kategorii pierwszej.

⁷⁶ Pojęcie „zwraca” zostało użyte niefortunnie, gdyż może sugerować, że mamy do czynienia z należnością zwrotną, jaką jest np. kaucja. Wbrew treści art. 42 ust. 1 u.k.s.e., należy jednak uznać, że należność, o której mowa, nie podlega zwrotowi, lecz powstaje prawo do jej zaspokojenia w podziale sumy uzyskanej z egzekucji (por. uwagi na tle podobnie brzmiącego, lecz już nieobowiązującego art. 59 ust. 3 u.k.s.e. – I. Kunicki, *Podział...*, *op. cit.*, s. 125–126 i 212). Podobnie: G. Julke, *Podział...*, *op. cit.*, s. 110.

4. Komornikowi nie należy się za sporządzenie planu podziału odrębna opłata na podstawie § 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 10 marca 2006 r.

5. Podstawą zamieszczenia kosztów egzekucji w planie podziału jest tytuł wykonawczy. Podstawa zamieszczenia kosztów w planie podziału nie może być oceniana w postępowaniu podziałowym pod kątem zasadności rozstrzygnięcia.

6. W kategorii pierwszej (art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c.) podlegają zaspokojeniu jedynie koszty egzekucji powstałe w postępowaniu, w którym uzyskano dzieloną sumę. Koszty innych, wcześniejszych egzekucji stają się należnością główną i podlegają zaspokojeniu w podziale na zasadach przewidzianych dla należności głównych.

7. Plan podziału nie może być zmieniony ani uchylony przez organ, który go sporządził (art. 332 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). W konsekwencji koszty postępowania podziałowego mogą być zamieszczone w planie podziału, jeżeli postanowienie stwierdzające te koszty uzyskało prawomocność do chwili sporządzenia planu.

8. Opłatę egzekucyjną określoną w art. 49 ust. 1 u.k.s.e. należy obliczać od należności przypadających wierzycielom z innych tytułów niż koszty egzekucji (art. 49 ust. 1a w zw. z art. 46 ust. 1 u.k.s.e.).

9. Należności sądu rejonowego określone w art. 40 ust. 3 u.k.s.e. podlegają zaspokojeniu w podziale, w szczególnej kategorii zaspokajania zamieszczonej przed kategorią pierwszą (art. 42 ust. 1 u.k.s.e.).

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać
drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa:

79 zł brutto

Problematyka osób z zaburzeniami psychicznymi

Aspekty medyczne i prawne

Kinga Flaga-Gieruszyńska
Beata Karakiewicz
Aleksandra Klich
redakcja naukowa

**W abonamencie
książkowym**

TANIEJ

59,25 zł brutto

25% rabatu
i wysyłka gratis!

Monografia zawiera
pogłębione analizy
odnoszące się do
aspektów medycznych
zaburzeń psychicznych,
a przede wszystkim
– szczególnie ważnych
problemów prawnych
dotykających osoby
z zaburzeniami
psychicznymi o różnym
charakterze i stopniu.

Wszystkie publikacje
Wydawnictwa Currenda
można zamówić
pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

STRESZCZENIE **Sprzedaż ruchomości w postępowaniu egzekucyjnym w formie licytacji elektronicznej**

Ciągły rozwój technologii informatycznych i komunikacyjnych wpływa na przebieg postępowania cywilnego, w tym również przebieg postępowania egzekucyjnego. Najnowsze zmiany przepisów stanowią tego potwierdzenie.

Ostatnia nowelizacja przepisów Kodeksu postępowania cywilnego wprowadza szereg istotnych zmian w zakresie informatyzacji postępowania cywilnego. Jedną z tych zmian jest wprowadzenie nowej formy sprzedaży – licytacji elektronicznej, która powinna być bardziej efektywnym sposobem egzekwowania należności od dłużnika w porównaniu z tradycyjną formą licytacji. Celem wprowadzenia tej nowej formy sprzedaży było usprawnienie przebiegu postępowania egzekucyjnego.

Nowa forma sprzedaży nie zastąpiła jednak tradycyjnego sposobu sprzedaży i znajdzie zastosowanie jedynie do sprzedaży ruchomości w toku egzekucji.

Porównanie tych dwóch form sprzedaży ukazuje wiele różnic między nimi. Główną różnicą między licytacją elektroniczną a tradycyjną formą licytacji publicznej jest wykorzystanie sieci teleinformatycznej. Licytacja przeprowadzana w sposób tradycyjny odbywa się przy jednoczesnej obecności oferentów, gdzie osoba składająca najwyższą cenę za wystawioną rzecz jest zobowiązana do jej nabycia. Licytacja elektroniczna natomiast ma miejsce w przestrzeni elektronicznej, bez jednoczesnej, fizycznej obecności oferentów.

Tematem niniejszego artykułu jest charakterystyka tych dwóch form sprzedaży wykorzystywanych w czasie egzekucji oraz ukazanie różnic między nimi. Autorka stara się dokonać oceny i przedstawić skutki wprowadzenia nowej formy licytacji.

Słowa kluczowe: *sprzedaż ruchomości, licytacja elektroniczna, elektronizacja postępowania, licytacja publiczna*

SUMMARY **The Sale of Movables by Electronic Auction**

The constant development of new information and communication technologies influences the functioning of civil proceedings, including the enforcement procedure.

Recent changes to Polish Civil Procedure Code are the confirmations of this fact. The amendment to the Polish Civil Procedure Code introduces a number of material changes with respect to the computerization of civil proceedings. One of these changes is the introduction of a new form of sale – an electronic auction sale, which should be more efficient way of enforcing debtor to make the performance than the traditional auction. The objective of the electronic auction sale is the improvement of process of execution.

This new form of sale has not replaced the current public auction, conducted in a traditional way and it will be applicable only for the execution of movables. Comparison of these two forms of sale reveals many differences between them. The main difference in comparison the new form of sale to traditional public auction is the usage of data communication network. The traditional public auction is carried out with the simultaneously presence of bidders, who make an offer, by direct increasing of the price in the presence of a bailiff and where the successful bidder is bound to purchase the goods. Whereas the new form of sale of movables places in the electronic location, without the simultaneous physical presence of bidders.

The article highlights the nature these two forms of sale during the execution of movables and differences between them. The author of this article reviews the new the electronic auction sale and discusses the effects of its introduction.

Keywords: *the sale of movables, an electronic auction, electrification of the enforcement procedure, a public auction*

Sprzedaż ruchomości w postępowaniu egzekucyjnym w formie licytacji elektronicznej

W ostatnich latach można zaobserwować zmiany w postępowaniu egzekucyjnym zmierzające do elektronizacji dokonywanych w nim czynności, a tym samym – do usprawnienia i przyspieszenia jego przebiegu. Elektronizacja postępowania egzekucyjnego rozpoczęła się w 2010 r. W tym czasie do Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzono elektroniczne postępowanie upominawcze¹, co trwa do dzisiaj, czego dowodem są ostatnie zmiany przepisów wprowadzone ustawą z dnia 10 lipca 2015 r. nowelizującą postępowanie cywilne².

Jedną ze zmian wprowadzonych wspomnianą nowelą jest nowy sposób sprzedaży zajętych przedmiotów – drogą licytacji elektronicznej. Zmiana ta weszła w życie 1 marca 2017 r., warto więc przeanalizować tę formę sprzedaży rzeczy zajętych w toku egzekucji, a w szczególności skutki jej wprowadzenia.

¹ Ustawa z dnia 9 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009 r. Nr 26, poz. 156).

² Ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny; ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw; zmiany weszły w życie 8 września 2016 r. (z wyjątkiem przepisów, które weszły w życie 1 marca 2017 r.; Dz.U. z 2015 r., poz. 1311).

Przepisy o licytacji elektronicznej zostały zamieszczone w ramach przepisów dotyczących egzekucji z ruchomości, a dokładniej – w rozdziale 3 działu I tytułu II części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego. Do nowej formy sprzedaży mają zastosowanie odpowiednio przepisy rozdziału II dotyczącego egzekucji z ruchomości (art. 864–879 k.p.c.), z odrębnościami wynikającymi z uregulowań szczególnych dedykowanych licytacji elektronicznej. Można więc stwierdzić, że nowa forma licytacji jest raczej uzupełnieniem dotychczasowej regulacji dotyczącej licytacji w egzekucji niż postępowaniem konkurencyjnym wobec tradycyjnej postaci.

Dokonując powierzchownej oceny (jeszcze przed szczegółową analizą), powyższą zmianę, a właściwie – dodanie nowej formy sprzedaży, należałoby uznać za pozytywną i potrzebną, zwłaszcza ze względu na obecny poziom technologii i możliwości, jakie ze sobą niesie. Racjonalny ustawodawca, wprowadzając elektroniczną formę licytacji, starał się zaktualizować i dopasować do obecnego poziomu technologicznego obowiązujące przepisy. Cel zmian został określony w uzasadnieniu do ustawy nowelizującej. Przytaczając jego fragment, należy podkreślić, że: „Regulacje zawarte w tym rozdziale zmierzają do zwiększenia efektywności sprzedaży zajętych ruchomości, przy jednoczesnym zachowaniu gwarancji procesowych”. Z teoretycznego punktu widzenia licytacja elektroniczna powinna być ulepszoną wersją dotychczasowego kształtu licytacji, a tym samym – doprowadzić do efektywniejszej realizacji celu postępowania, jakim jest zaspokojenie wierzyciela przez sprzedaż zajętych przedmiotów dłużnika.

Regulacja dotycząca licytacji elektronicznej nie jest jednak rozwiązaniem kompleksowym. Ta forma sprzedaży została bowiem wprowadzona (jak już wspomniano wcześniej) jedynie w dziale dotyczącym egzekucji z ruchomości. Brak jest analogicznych zmian w przepisach w zakresie egzekucji z nieruchomości i z tego powodu sprzedaż nieruchomości może odbywać się wyłącznie w toku tradycyjnej licytacji.

Należy podkreślić, że sprzedaż zajętych ruchomości może nastąpić z pominięciem licytacji albo w drodze licytacji publicznej lub

elektronicznej³. Zarówno licytacja tradycyjna, jak i elektroniczna odbywają się w przypadku, gdy zajęte ruchomości nie zostały uprzednio sprzedane w drodze sprzedaży z wolnej ręki, sprzedane przedsiębiorcy prowadzącemu obrót takimi ruchomościami lub w przypadku ruchomości, których sprzedaż wymaga zezwolenia – gdy nie zostały zbyte za pośrednictwem przedsiębiorstwa posiadającego takie zezwolenie albo sprzedane temu przedsiębiorstwu.

Dotychczas (do 1 marca 2017 r.) normalnym następstwem bezskuteczności sprzedaży ruchomości w drodze jednego z powyższych sposobów było ich wystawienie na sprzedaż w drodze licytacji publicznej (chyba że wierzyciel zażąda sprzedaży komisowej, która jest uznawana za korzystniejszą dla wierzyciela)⁴. Natomiast po wejściu w życie przepisów wprowadzających sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej możliwe jest zamienne (po spełnieniu odpowiednich wymogów) przeprowadzenie licytacji elektronicznej.

W tym miejscu należy wskazać, że przeprowadzenie licytacji elektronicznej jest uwarunkowane kumulatywnym spełnieniem przesłanek, o których mowa w art. 879² k.p.c., wprowadzonym ustawą nowelizującą. W konsekwencji możliwość przeprowadzenia licytacji elektronicznej uzależniona jest od złożenia wniosku przez wierzyciela o przeprowadzenie licytacji elektronicznej oraz od oddania pod dozór zajętej ruchomości osobie niebędącej dłużnikiem.

A contrario – w przypadku braku wniosku o przeprowadzenie licytacji elektronicznej czy pozostawania zajętej ruchomości u dłużnika – dopuszczalne jest wyłącznie przeprowadzenie sprzedaży w drodze tradycyjnej licytacji. Potwierdza to, że licytacja elektroniczna jest jedynie uzupełnieniem dotychczasowej regulacji, a tym samym – nie stanowi konkurencyjnego, odrębnego sposobu sprzedaży zajętych ruchomości.

³ W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2016, s. 565.

⁴ O. Marcewicz, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Jakubckiego, wyd. 7, 2016, wersja online, komentarz do art. 867.

Przeprowadzenie licytacji elektronicznej wymaga aktywności wierzyciela w postaci złożenia wniosku, o którym mowa powyżej. Biorąc pod uwagę cel egzekucji, jakim jest zaspokojenie wierzyciela, pozostawienie w jego gestii decyzji co do przeprowadzenia licytacji elektronicznej należy uznać za prawidłowe rozwiązanie. Jeżeli więc wierzyciel uzna, że sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej będzie dla niego korzystniejsza (zwłaszcza ze względu na rodzaj/właściwości danej ruchomości) od sprzedaży w drodze licytacji tradycyjnej, powinien mieć możliwość wnoszenia o jej przeprowadzenie.

Nowe przepisy nie określają momentu, od którego wierzyciel ma prawo złożenia wniosku o przeprowadzenie licytacji elektronicznej. Można domniemywać, że wierzyciel ma możliwość złożenia tego wniosku najwcześniej wraz z wnioskiem o wszczęcie egzekucji⁵. Ustawodawca ograniczył jednak uprawnienie do złożenia wniosku terminem końcowym. Jak wskazuje bowiem art. 879³ k.p.c., wniosek musi zostać złożony przed wyznaczeniem terminu licytacji lub wraz z wnioskiem o wyznaczenie drugiej licytacji. W konsekwencji możliwe jest, że pierwsza licytacja będzie miała formę tradycyjną, a w razie jej bezskuteczności druga licytacja odbędzie się w formie elektronicznej (możliwa jest również sytuacja odwrotna). Wniosek złożony po terminie wyznaczonym przed ustawodawcę powinien zostać odrzucony jako niedopuszczalny.

Drugą przesłanką warunkującą możliwość przeprowadzenia licytacji elektronicznej jest oddanie zajętej ruchomości pod dozór osoby innej niż dłużnik, chyba że dozór taki został już uprzednio ustanowiony albo ruchomość została złożona do depozytu sądowego lub oddana na przechowanie właściwej instytucji. Jest to kolejny warunek dopuszczalności prowadzenia licytacji elektronicznej, ponieważ przy licytacji tradycyjnej zajęte przedmioty pozostają co do zasady we władaniu osoby,

⁵ Odmienne stanowisko prezentuje B. Pękalski, *Sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej. Kilka pytań wraz z odpowiedziami, o tym jak planuje się usprawnienie egzekucji komorniczej poprzez wykorzystanie technologii informatycznych*, „Kwartalnik Naukowy Prawo Mediów Elektronicznych” 2012, nr 1, s. 29.

u której dokonano ich zajęcia, czyli na ogół u dłużnika. Komornik może jedynie z ważnych przyczyn w każdym stanie postępowania oddać zajęte ruchomości innej osobie, łącznie z wierzycielem. W przypadku licytacji elektronicznej zajęte ruchomości muszą być objęte dozorem innej osoby niż dłużnik; w przeciwnym razie jej przeprowadzenie będzie niedopuszczalne. Takie uregulowanie wskazuje, że ustawodawca miał na uwadze ochronę interesu nabywców licytacyjnych przed działaniami dłużnika, które mogłyby uniemożliwić czy chociaż utrudnić wydanie sprzedanej rzeczy⁶. Trudno jednoznacznie ocenić powyższą regulację. Z całą pewnością oddanie pod dozór zajętych przedmiotów może się okazać zbędne w niektórych przypadkach. Zasadą jest ograniczanie kosztów postępowania egzekucyjnego. Zgodnie z powyższą zasadą obciążanie dłużnika dodatkowymi kosztami dozoru jest zbędnym zabezpieczeniem, w kontekście przepisów odnoszących się do licytacji tradycyjnej.

Spełnienie obu wskazanych wyżej przesłanek – złożenia wniosku przez wierzyciela o przeprowadzenie licytacji elektronicznej, przy równoczesnym oddaniu zajętego przedmiotu pod dozór osoby innej niż dłużnik – przesądza o przeprowadzaniu sprzedaży w formie licytacji elektronicznej, komornik nie może bowiem w tej sytuacji odmówić jej przeprowadzenia.

Analizując zakres przedmiotowy sprzedaży w toku licytacji elektronicznej, należy wskazać, że jest on zbieżny z licytacją tradycyjną⁷. Jak już to wcześniej zostało wskazane, nieruchomości nie zostały objęte nowelizacją, natomiast wszystkie ruchomości, które podlegają egzekucji, mogą być przedmiotem sprzedaży w drodze licytacji elektronicznej. Znajduje ona zastosowanie także do zwierząt oraz ułamkowej części ruchomości⁸. Przepisy wprowadzające nowy rodzaj licytacji nie zawierają ograniczeń

⁶ K. Flaga-Gieruszyńska, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, wyd. 8, Warszawa 2016, s. 1532.

⁷ Por. na tle licytacji tradycyjnej Z. Merchel, *Egzekucja z ruchomości*, Sopot 2005, s. 79; *idem*, [w:] E. Wengerek, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, wyd. 4, Warszawa 2009, s. 79.

⁸ I. Kunicki, [w:] *Elektronizacja sądowego postępowania egzekucyjnego w Polsce*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2015, s. 261.

w zakresie warunków, jakie dana ruchomość winna spełnić, aby stać się przedmiotem licytacji elektronicznej. W tym miejscu należy zadać pytanie, czy brak ograniczeń w tym zakresie jest słuszny. Przykładowo, jeżeli zajęta ruchomość ulega łatwemu zepsuciu, to jest oczywiste, że powinna zostać sprzedana w jak najkrótszym czasie (tak również w przypadku przedmiotów, nad którymi sprawowanie dozoru lub których przechowywanie wiąże się z nadmiernymi kosztami). Licytacja elektroniczna natomiast musi trwać przynajmniej siedem dni, a więc dłużej od licytacji tradycyjnej. Zatem licytacja elektroniczna, ogólnie oceniana jako usprawnienie czynności egzekucyjnych, w powyższych przypadkach nie powinna znaleźć zastosowania. Brak restrykcji w zakresie właściwości, jakie winna mieć ruchomość, aby móc być przedmiotem licytacji elektronicznej, nie może zostać oceniony jako trafne uregulowanie.

Obwieszczenia o licytacji elektronicznej dokonuje komornik w sposób właściwy dla licytacji tradycyjnej⁹, a dodatkowo jest on zobowiązany do zamieszczenia obwieszczenia o licytacji elektronicznej w systemie teleinformatycznym. Zgodnie z treścią rozporządzenia¹⁰, komornik udostępnia obwieszczenie za pośrednictwem strony internetowej operatora, a zapoznanie się z nim nie wymaga uwierzytelnienia. Tak samo jak w przypadku obwieszczenia o licytacji tradycyjnej, musi ono zostać doręczone dłużnikowi najpóźniej na trzy dni przed rozpoczęciem licytacji. Odrębności w zakresie wymogów obwieszczenia o licytacji tradycyjnej i obwieszczenia o licytacji elektronicznej wynikają ze specyfiki miejsca, w jakim jest prowadzona licytacja elektroniczna, a więc systemu teleinformatycznego.

⁹ Zgodnie z art. 867 § 1¹ k.p.c.: „Obwieszczenie o licytacji ogłasza się publicznie w budynku sądu rejonowego właściwego dla miejsca licytacji oraz na stronie internetowej Krajowej Rady Komorniczej. Jeżeli wartość ruchomości, objętych jednym obwieszczeniem o licytacji, została oszacowana na kwotę wyższą niż pięć tysięcy złotych, komornik może zamieścić obwieszczenie o licytacji także w dzienniku poczytnym w danej miejscowości. Obwieszczenie o licytacji doręcza się stronom i dozorczy zajętych ruchomości”.

¹⁰ § 3 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 września 2016 r. w sprawie sposobu przeprowadzenia licytacji elektronicznej ruchomości w sądowym postępowaniu egzekucyjnym (Dz.U. z 2016 r., poz. 1431).

Zgodnie z ustawą nowelizującą, w obwieszczeniu zamieszcza się informacje, tj. wskazanie przedmiotu, który podlega licytacji, warunki licytacji, sumę oszacowania i cenę wywołania oraz miejsce i czas, w których można oglądać ruchomość, a ponadto zdjęcie lub zdjęcia ruchomości podlegającej sprzedaży, informację o chwili rozpoczęcia i o chwili zakończenia licytacji oraz informację o tym, że warunkiem udziału w licytacji jest złożenie rąk. Zatem osobom zainteresowanym kupnem, a mieszkającym blisko miejsca, w którym znajdują się wystawione na sprzedaż ruchomości, ustawodawca daje możliwość bezpośredniego obejrzenia przedmiotów wystawionych na licytację. Jednocześnie, mając na względzie interes pozostałych osób, w zakresie elementów obwieszczenia ustawodawca wprowadził wymóg zamieszczenia zdjęcia wystawionego przedmiotu, aby w ten sposób umożliwić tym osobom zapoznanie się z wystawionym przedmiotem. Takie rozwiązanie jest oczywiście słuszne.

Biorąc pod uwagę szeroki dostęp do systemu teleinformatycznego, licytacja elektroniczna ma charakter ogólnodostępny. W ten sposób nowa forma sprzedaży stanowi odejście od lokalnego charakteru dotychczasowej licytacji, która jest dostępna głównie dla osób mieszkających w miejscu, w którym ma się ona odbyć. Licytacja elektroniczna znacznie rozszerza krąg potencjalnych nabywców wystawionych przedmiotów, a tym samym – realnie wpływa na zwiększenie efektywności sprzedaży tych przedmiotów. Można stwierdzić, że jest to pewnego rodzaju aukcja internetowa na potrzeby postępowania egzekucyjnego o zasięgu krajowym.

Narzędziem, które stało się „miejscem” przeprowadzania licytacji, jest dedykowany system teleinformatyczny. Odpowiedzialny za jego stworzenie jest samorząd komorników sądowych. Na mocy nowelizacji w ustawie o komornikach sądowych i egzekucji do zakresu działania Krajowej Rady Komorniczej został dodany punkt dotyczący utworzenia i prowadzenia systemu teleinformatycznego obsługującego elektroniczne licytacje publiczne¹¹.

¹¹ Art. 85 pkt 20 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, dodany ustawą o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 10 lipca 2015 r.

Zgodnie z treścią rozporządzenia wykonawczego samorząd komorników sądowych jest również operatorem systemu teleinformatycznego.

Określając krąg osób, które mogą być licytantami, przy braku uregulowań szczególnych, należy się odnieść do ogólnych przepisów dotyczących sprzedaży ruchomości. Tak jak przy licytacji tradycyjnej, tak również w licytacji elektronicznej licytantami nie mogą być dłużnik, komornik, ich małżonkowie, dzieci, rodzice i rodzeństwo, osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym oraz licytant, który nie wykonał warunków poprzedniej licytacji. Z wyjątkiem wspomnianych osób, każda osoba fizyczna mająca dostęp do internetu, po założeniu konta w systemie teleinformatycznym, może wziąć udział w licytacji. Zgodnie z rozporządzeniem osoba, która chce przystąpić do licytacji, musi złożyć za pomocą systemu teleinformatycznego wniosek o założenie konta użytkownika, które zostaje założone po pozytywnej weryfikacji wniosku. Poprzez założone konto użytkownik może brać w nieograniczonej liczbie licytacji.

Ustawodawca, dostrzegając problem wykluczenia cyfrowego, zastrzegł, że dostęp do systemu teleinformatycznego obsługującego licytację elektroniczną musi być zapewniony w sądach rejonowych. W ten sposób umożliwił osobom nieposiadającym dostępu do komputera i internetu możliwość brania udziału w elektronicznych licytacjach. Zaznaczyć należy, że dostęp jest zapewniony nie tylko w sądzie rejonowym, przy którym działa komornik prowadzący sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej, ale w każdym sądzie rejonowym, ze względu na powszechną dostępność systemu teleinformatycznego w internecie¹².

Dostęp do systemu teleinformatycznego i założenie w nim konta to nie jedyne wymogi, jakie musi spełnić przyszły licytant. Zgodnie z nową regulacją, przystępujący do przetargu musi złożyć rękojmię, a zasadą jest, że składa ją za pomocą systemu teleinformatycznego – tym samym musi mieć dostęp do konta bankowego przez internet. Ze względów

¹² B. Pękalski, *op. cit.*, s. 31.

praktycznych ustawodawca zaproponował, aby złożenie rękojmi mogło nastąpić bezpośrednio do rąk komornika, na którym będzie spoczywać obowiązek jej przyjęcia, a następnie potwierdzenie tego faktu w systemie teleinformatycznym. Tym samym ustawodawca maksymalnie ułatwił wniesienie rękojmi, zwłaszcza osobom mieszkającym w pobliżu kancelarii komorniczej właściwego komornika. Złożenie rękojmi za pośrednictwem systemu teleinformatycznego skutkuje automatycznym przypisaniem użytkownikowi unikalnego identyfikatora licytanta, natomiast jeżeli użytkownikłoży rękojmię bezpośrednio komornikowi, przypisanie wspomnianego identyfikatora nastąpi po potwierdzeniu przez komornika złożenia rękojmi w systemie teleinformatycznym. Ustawodawca nie uregulował kwestii dotyczących wysokości i terminu, do którego złożenie rękojmi będzie skuteczne. Z tego względu należy stosować odpowiednio przepisy obowiązujące w stosunku do licytacji tradycyjnej. Rękojmia powinna być więc równa wysokości 1/10 sumy oszacowania, a jej złożenie będzie prawnie skuteczne, jeżeli zostanie dokonane najpóźniej w dniu poprzedzającym licytację. W tym miejscu warto przypomnieć, że w przypadku, gdy wartość oszacowania jest niższa niż 5 tys. zł, nie składa się rękojmi. Chodzi tu oczywiście o wartość oszacowania konkretnej ruchomości, a nie o łączną sumę oszacowania rzeczy wystawionych na licytację¹³. W takiej sytuacji uczestnictwo w licytacji elektronicznej jest otwarte dla wszystkich osób zainteresowanych udziałem i posiadających konto w systemie teleinformatycznym.

Ogólny zarys przebiegu licytacji elektronicznej jest podobny do licytacji tradycyjnej, z odrębnościami wynikającymi z przeprowadzania jej w systemie teleinformatycznym.

Licytacja elektroniczna eliminuje problem związany z wyborem odpowiedniego miejsca do jej przeprowadzenia. Licytacja tradycyjna odbywa się publicznie, a zatem miejsce to musi gwarantować publiczny przebieg licytacji, tak aby każdy zainteresowany mógł wziąć

¹³ Z. Woźniak, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. J. Gołaczyńskiego i D. Szostka, 2016, wyd. 1, wersja online, komentarz do art. 879⁵, uwaga 5.

w niej udział. Naruszenie przepisów o publicznym charakterze licytacji stanowi podstawę do wniesienia skargi na udzielenie przybicia¹⁴. System teleinformatyczny, jak już wcześniej to podkreślono, ze względu na fakt, że znajduje się w „przestrzeni internetowej”, zapewnia powszechną możliwość uczestnictwa w licytacji.

W kontekście powyższych rozważań istniejąca dotychczas forma przeprowadzania licytacji tradycyjnej ma realizować w pełni zasadę jawności – w konsekwencji wstęp na licytację mają nie tylko podmioty uczestniczące w licytacji, lecz także osoby pełnoletnie, które chcą się przyglądać przebiegowi licytacji¹⁵, inaczej niż przy licytacji elektronicznej, gdyż system teleinformatyczny jest dostępny wyłącznie dla licytantów¹⁶.

Termin licytacji zarówno tradycyjnej, jak i elektronicznej wyznaczany jest nie wcześniej niż siódmego dnia od zajęcia (z wyjątkiem przedmiotów określonych w art. 864 § 2 k.p.c.). Licytacja tradycyjna rozpoczyna się w czasie oznaczonym w obwieszczeniu, jednakże nie później niż w dwie godziny po tym czasie. Wspomniana regulacja nie znajduje zastosowania wobec licytacji elektronicznej. Ta bowiem rozpoczyna się z chwilą określoną w obwieszczeniu o licytacji elektronicznej i kończy się w chwili również wyznaczonej w obwieszczeniu. Określając początek i moment zakończenia licytacji, komornik jest ograniczony, po pierwsze, wymogiem, iż licytacja musi trwać co najmniej siedem dni, a po drugie – że chwila jej zakończenia musi mieć miejsce w godzinach urzędowania sądu rejonowego, przy którym działa komornik. W przypadku licytacji tradycyjnej minimalny czas trwania nie został określony w przepisach. Czas trwania licytacji elektronicznej powinien być rozumiany jako okres, w którym możliwe jest składanie ofert przez licytantów. Jak wskazuje się w literaturze, czas ten powinien być określony

¹⁴ S. Cieślak, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, wersja online, uwaga 2, komentarz do art. 867².

¹⁵ K. Flaga-Gieruszyńska, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, pod red. A. Zielińskiego, wyd. 9, Warszawa 2017, s. 1532.

¹⁶ Zgodnie z § 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 września 2016 r. w sprawie sposobu przeprowadzenia licytacji elektronicznej ruchomości w sądowym postępowaniu egzekucyjnym (Dz.U. z 2016 r., poz. 1431).

konkretną datą dzienną i godziną oraz być liczony do konkretnej daty dziennej i godzinowej (z dokładnością co do minuty)¹⁷.

Przez wzgląd na powyższe, niebagatelne znaczenie dla prawidłowego przebiegu licytacji ma określenie skutków ewentualnej awarii systemu teleinformatycznego. Należy podkreślić, że jeśli w trakcie trwania licytacji elektronicznej system teleinformatyczny przestanie poprawnie działać, postępowanie egzekucyjne powinno zostać zawieszone i wznowione dopiero po przywróceniu jego sprawnego działania¹⁸. Licytacja zostanie wznowiona po wydaniu przez komornika postanowienia w tym zakresie¹⁹. Komornik musi przy tym określić nowy czas zakończenia licytacji elektronicznej, mając na uwadze zarówno czas, w którym nie możliwe było składanie ofert, jak również wspomniany wcześniej wymóg w zakresie minimalnego czasu trwania licytacji.

Ustawodawca odstąpił od odrębnego uregulowania kwestii odnoszących się do ceny wywoławczej ruchomości oraz postąpień. Analogicznie należy więc stosować przepisy dotyczące licytacji tradycyjnej. W pierwszej licytacji cena wywoławcza wynosi $\frac{3}{4}$ wartości oszacowania, a w razie konieczności przeprowadzenia drugiej licytacji cena wywoławcza jest równa $\frac{1}{2}$ tej wartości. Tak ustalone ceny stanowią najniższe, za które można nabyć ruchomości na licytacji.

Licytacja elektroniczna nie odbywa się przy równoczesnej obecności w jednym miejscu i czasie komornika sądowego oraz zgłaszających się licytantów. W konsekwencji odmiennie określony jest w tym przypadku moment rozpoczęcia przetargu. Moment otwarcia licytacji elektronicznej, równoznaczny z otwarciem możliwości składania przez licytantów prawnie wiążących ofert, jest określony w obwieszczeniu komornika o przeprowadzaniu licytacji elektronicznej. Natomiast przy licytacji tradycyjnej za rozpoczęcie przetargu uznaje się wywołanie przez

¹⁷ Por. B. Pękalski, *op. cit.*, który wskazuje, że godzina powinna być określona z dokładnością co do sekundy, którą to dokładność należy ocenić jako zbłądną.

¹⁸ Tak również I. Kunicki, [w:] *Elektronizacja sądowego...*, *op. cit.*, s. 280.

¹⁹ A. Jakubecki, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. H. Doleckiego i T. Wiśniewskiego, t. 1, Warszawa 2013, s. 586.

komornika ceny początkowej. W trakcie licytacji tradycyjnej licytanci zgłaszają postąpienia ustnie komornikowi, natomiast przy licytacji elektronicznej – w formie pisemnej, za pośrednictwem ich kont użytkowników w systemie teleinformatycznym, aż do momentu zamknięcia przetargu. Powyższe wskazuje, że w przypadku licytacji elektronicznej zasada ustności została zastąpiona regułą pisemności.

Warto wskazać, że od 8 września 2016 r. ustawodawca *expressis verbis* określił skutki zaofiarowania wyższej ceny przez innego licytanta²⁰ – zaofiarowana cena przestaje bowiem wiązać, gdy inny licytant zaofiarował wyższą cenę. To uregulowanie ma zastosowanie do obu rodzajów licytacji.

Chwila zamknięcia przetargu przy dotychczasowym kształcie licytacji nie jest określona w obwieszczeniu o jej przeprowadzaniu. Jak wskazują przepisy rozporządzenia²¹, komornik wzywa ustnie licytantów do postąpień poprzez trzykrotne wygłoszenie ostatnio postąpionej ceny wraz z jednoczesnym zapytaniem „kto da więcej”. Komornik stwierdza brak dalszych postąpień przez wypowiedzenie wyrazu: „nikt”. Odmienne jest w licytacji elektronicznej, gdzie chwila zamknięcia licytacji jest wskazana z dokładnością co do minuty i sekundy w obwieszczeniu o jej przeprowadzeniu. Jak stanowi treść rozporządzenia, zakończenie licytacji elektronicznej następuje automatycznie w chwili określonej w obwieszczeniu. Wtedy też następuje ustalenie licytanta, który zaoferował najwyższą cenę.

Ustawodawca, maksymalnie wykorzystując możliwości systemu teleinformatycznego, postanowił, że przybicie zostaje udzielone w systemie teleinformatycznym. Przybicie stanowi końcowy etap egzekucji z ruchomości, jednakże nabywca nie uzyskuje własności w wyniku przybicia, lecz dopiero po uiszczeniu ceny i uprawomocnieniu się postanowienia

²⁰ K. Flaga-Gieruszyńska, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, pod red. A. Zielińskiego, Warszawa 2017, komentarz do art. 867³, uwaga 1.

²¹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu przeprowadzenia licytacji ruchomości z dnia 29 lipca 2016 r. (Dz.U. z 2016 r., poz. 1205).

o udzieleniu przybicia²². Sama koncepcja przybicia pozostaje niezmienną, a jego efekty są tożsame ze skutkami określonymi w przepisach dotyczących licytacji tradycyjnej. Zatem z chwilą przybicia dochodzi do skutku sprzedaż ruchomości na rzecz nabywcy i od tego czasu należą się nabywcy pożytki ruchomości²³. Różnice między obiema postaciami licytacji pojawiają się dopiero w zakresie sposobu powiadomienia o jego udzieleniu. Udzielenie przybicia w tradycyjnym kształcie zostaje podane do wiadomości osobom zebranych na licytacji ustnie przez komornika. Natomiast w licytacji elektronicznej przybicie ma postać zapisu w systemie teleinformatycznym, a samo zawiadomienie o jego udzieleniu doręcza się licytantom w formie pisemnej – za pomocą systemu teleinformatycznego. Dodatkowo na komorniku spoczywa obowiązek zawiadomienia o udzieleniu przybicia zarówno wierzyciela, jak i dłużnika. Doręczenie zawiadomienia następuje w sposób opisany w art. 131 i n. k.p.c. Jeżeli jednak wierzyciel lub dłużnik wnieśli pismo za pomocą systemu teleinformatycznego i dokonali wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, zawiadomienie następuje z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego. Dodatkowo warto wskazać, że udzielenie przybicia jest dokumentowane w protokole licytacji tradycyjnej – uregulowanie to powinno mieć analogiczne zastosowanie do licytacji w formie elektronicznej.

Komornik udziela przybicia jedynie w sytuacji, gdy sprzedaż ruchomości okaże się skuteczna – w przetargu uczestniczył przynajmniej jeden licytant, który zaoferował cenę równą bądź wyższą cenie wywoławczej. Odmienne wygląda zakończenie licytacji bezskutecznej. Jak stanowi przepis rozporządzenia²⁴, jeżeli po wywołaniu nikt nie zaoferował przynajmniej ceny wywołania, komornik stwierdza w protokole, że licytacja nie doszła do skutku.

²² Por. H. Pietrkowski, [w:] Ereciński, *Komentarz do Kodeksu postępowania cywilnego. Tom IV*, Warszawa 2009, s. 301.

²³ Art. 869 § 2 k.p.c.

²⁴ § 8 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu przeprowadzenia licytacji ruchomości z dnia 29 lipca 2016 r. (Dz.U. z 2016 r., poz. 1205).

Udzielenie przybicia może być zaskarżone za pomocą szczególnego środka zaskarżenia, jakim jest skarga na udzielenie przybicia. Możliwość zaskarżenia nie dotyczy jednak udzielenia przybicia ruchomości ulegających szybkiemu zepsuciu. Legitymację do wniesienia skargi ma zarówno wierzyciel, jak i dłużnik. Podstawą jej złożenia jest naruszenie przepisów o publicznym charakterze licytacji, o najniższej cenie nabycia i o wyłączeniu od udziału w przetargu. Termin do wniesienia skargi na udzielenie przybicia w licytacji elektronicznej rozpoczyna swój bieg od zawiadomienia dłużnika i wierzyciela o jego udzieleniu²⁵. Skarga na udzielenie przybicia w licytacji tradycyjnej zostaje wniesiona w formie ustnej, co wiąże się ze sposobem uregulowania terminu do jej wniesienia. Skoro bowiem czynność zaskarżenia może być podjęta do chwili zakończenia licytacji, możliwe jest ustne zgłoszenie skargi do protokołu sporządzanego przez komornika²⁶. W doktrynie jednak dopuszcza się złożenie skargi w formie pisemnej po zakończeniu licytacji²⁷. Wniesienie skargi będzie wyglądać odmiennie w przypadku licytacji elektronicznej. Uwzględniając brak możliwości złożenia jej w formie ustnej, należy wskazać, że jedynym rozwiązaniem jest złożenie jej w formie bądź pisemnej (tak jak innych skarg na czynności komornika), bądź za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Termin wniesienia skargi nie został sprecyzowany ani w treści ustawy, ani w treści rozporządzenia. Negatywnie należy ocenić brak uregulowania w tym zakresie. Nie można w tej kwestii odpowiednio stosować przepisów o licytacji tradycyjnej, nie da się bowiem przyjąć, że skargę można wnieść tylko do momentu zakończenia licytacji. Takie stanowisko jest uzasadnione faktem, że jedną z przyczyn wniesienia skargi jest naruszenie przepisów

²⁵ Art. 767 § 4 k.p.c.

²⁶ Komentarz do art. 870 S. Cieślak, [w:] *Kodeks...*, pod red. J. Jankowskiego, *op. cit.*, uwaga 4.

²⁷ Por. B. Dobrzański, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. Z. Resicha i W. Siedleckiego, s. 1215. Przeciwnie stanowisko prezentuje K. Flaga-Gieruszyńska, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, pod red. A. Zielińskiego, art. 870, uwaga 3, oraz H. Pietrkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2009, art. 870, uwaga 3.

o wyłączeniu od udziału w przetargu, natomiast dane osobowe licytantów w trakcie trwania przetargu znane są wyłącznie komornikowi. Z tego względu niemożliwe jest zaskarżenie udzielenia przybicia na podstawie tych przepisów do momentu zakończenia licytacji elektronicznej.

Jedyna zmiana w zakresie sposobu zaskarżenia udzielenia przybicia w licytacji elektronicznej dotyczy zrzeczenia się nabywcy, o którym mowa w art. 870 § 3 k.p.c. Prawo takie nadal przysługuje nabywcy. Ustawodawca wziął pod uwagę specyfikę nowej formy licytacji i postanowił, że jeżeli w czasie dwóch tygodni skarga na udzielenie przybicia nie zostanie rozstrzygnięta, nabywca może w ciągu dalszego tygodnia zrzec się nabycia ruchomości i odebrać zapłaconą sumę. Modyfikacja prawa do zrzeczenia przy nowym kształcie licytacji dotyczy sposobu informowania przez nabywcę o skorzystaniu z uprawnienia zawartego w art. 870 § 3 k.p.c. – zrzeczenie możliwe jest wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

Jeżeli licytacja zostanie zakończona udzieleniem przybicia – przy dotychczasowym kształcie licytacji – nabywca jest obowiązany zapłacić cenę nabycia natychmiast po jego udzieleniu (z wyjątkami określonymi w przepisie²⁸). Zgodnie z regulacją dotyczącą licytacji elektronicznej, nabywca jest obowiązany zapłacić cenę nabycia w dniu następnym po doręczeniu zawiadomienia o przybicciu, w godzinach urzędowania kancelarii komorniczej lub na rachunek bankowy komornika do godziny 18.00 dnia następnego. Cena nabycia ruchomości może być uiszczona również za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Przepis art. 879° *in fine* k.p.c. nie reguluje jednak chwili, w jakiej powinna być uiszczona cena za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Można zatem przyjąć, że w takim przypadku cena powinna być uiszczona do końca dnia następnego po doręczeniu zawiadomienia o przybicciu²⁹. Odmienność uregulowań zdaje się wynikać ze względów praktycznych

²⁸ Art. 871 k.p.c.

²⁹ Z. Woźniak [w:] *Kodeks...*, pod red. J. Gołaczyńskiego i D. Szostka, *op. cit.*, komentarz do art. 879°, uwaga 3.

– natychmiastowa zapłata poprzez system teleinformatyczny co do zasady byłaby niemożliwa. Jednocześnie w stosunku do obu rodzajów licytacji ustawodawca przewidział możliwość przedłużenia terminu do uiszczenia ceny, jeżeli bowiem dzień następny, w którym ma być uiszczona cena, przypada w sobotę lub dzień ustawowo wolny od pracy, cenę uiszcza się w następnym dniu po dniu albo dniach wolnych od pracy. Jeżeli nabywca nie dopełni obowiązku zapłaty ceny wylicytowanej nieruchomości, utraci złożoną rękojmię, a udzielone przybicie nie będzie już wywoływać skutków prawnych, co ma miejsce zarówno w licytacji tradycyjnej, jak i w licytacji elektronicznej.

Należy wskazać, że przepis art. 879¹¹ § 2 k.p.c., wprowadzony ustawą nowelizującą, zawiera uregulowanie w zakresie delegacji ustawowej dla Ministra Sprawiedliwości, który w drodze rozporządzenia ma określić sposób przeprowadzenia licytacji elektronicznej oraz sposób wykorzystania systemu teleinformatycznego obsługującego licytację elektroniczną do czynności, o których mowa w art. 879¹⁰. Efektem tej delegacji jest rozporządzenie³⁰, do którego poniższy artykuł również nawiązuje.

Pozytywnie należy ocenić zmiany wprowadzające elektroniczację czynności dokonywanych w toku postępowania. Nowa forma licytacji elektronicznej powinna w praktyce okazać się narzędziem rzeczywiście usprawniającym przebieg postępowania egzekucyjnego. Należałoby rozważyć rozszerzenie jej stosowania poprzez stworzenie analogicznej formy licytacji dla nieruchomości czy wykorzystywanie w jeszcze szerszym zakresie systemu teleinformatycznego, w stosunku do egzekucji z ruchomości.

³⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 września 2016 r. w sprawie sposobu przeprowadzenia licytacji elektronicznej ruchomości w sądowym postępowaniu egzekucyjnym (Dz.U. z 2016 r., poz. 1431).

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa:

99 zł brutto

Transformacje postępowania cywilnego w postępowaniach rozpoznawczych

Izabella Gil
redakcja naukowa

W monografii omówiono zagadnienia dotyczące postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego w relacji do postępowania upadłościowego oraz informatyzację postępowania cywilnego. Oprócz zagadnień teoretycznoprawnych przedstawiono szereg praktycznych aspektów nowych regulacji.

Wszystkie publikacje Wydawnictwa Currenda można zamówić pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

**W abonamencie
książkowym**

TANIEJ

74,25 zł brutto

25% rabatu
i wysyłka gratis!

STRESZCZENIE **Odpowiedzialność cywilna biegłego sądowego w postępowaniu egzekucyjnym – wybrane aspekty**

W niniejszym artykule zajęto się kwestią dotyczącą odpowiedzialności cywilnej biegłych sądowych dokonujących wyceny nieruchomości w postępowaniu egzekucyjnym. Przedstawiono ogólne informacje na temat dowodu z opinii biegłego, jego udziału i roli, jaką odgrywa w postępowaniu egzekucyjnym, zaprezentowano warunki, na jakich ponosi odpowiedzialność cywilną za sporządzoną opinię, oraz rozwiązania dotyczące odpowiedzialności przyjęte w wybranych krajach europejskich. Autor odnosi się również do bieżących problemów związanych z funkcjonowaniem biegłych w wymiarze sprawiedliwości (na podstawie raportu NIK z 2015 r.).

Słowa kluczowe: *biegły, odpowiedzialność, egzekucja, opinia*

SUMMARY **Civil Liability of Court Expert in Executive Proceedings – Selected Aspects**

The article is about the question of civil liability of court experts who engage in making the valuation of real property in executive proceedings. It presents general information about expert evidence, participation of court experts and their role in executive proceedings, conditions under which they are civilly liable for their opinions and the solutions for their civil liability adopted in selected European countries. The author also refers to the current problems related to the functioning of court experts in the administration of justice in Poland (based on the report of the NIK from 2015).

Keywords: *expert, liability, executive proceedings, expert evidence*

Odpowiedzialność cywilna biegłego sądowego w postępowaniu egzekucyjnym – wybrane aspekty

1. Wprowadzenie

Zagadnienie odpowiedzialności cywilnej biegłych wywołuje wiele kontrowersji i jest przedmiotem dyskusji zarówno w literaturze prawniczej¹, jak i w orzecznictwie sądów². Brak ustawowej regulacji funkcjonowania biegłych i niespójność w zakresie unormowania tylko pogłębia ten problem³. Jednakże wielokrotnie podejmowane próby zmierzające do wprowadzenia jednolitego aktu prawnego, tak jak ma to miejsce w niektórych krajach

¹ Zob. T. Widła, *Biegły sądzony*, [w:] *Biegły w sądzie. Konferencja w 40. rocznicę śmierci prof. J. Sebna*, Kraków 2005; K. Łoś, *Ubezpieczenie OC biegłego sądowego*, „Nieruchomości” 2008, nr 6.

² Zob. wyrok SN z 29 maja 2015 r., V CSK 479/14, Legalis.

³ Prace nad przygotowaniem ustawy o biegłych sądowych rozpoczęły się w Ministerstwie Sprawiedliwości wkrótce po wydaniu rozporządzenia w 2005 r. w sprawie biegłych sądowych. Natomiast pierwsze prace nad ustawą o biegłych sądowych rozpoczęto w 2001 r. i przygotowane zostały co najmniej dwa projekty – środowiska biegłych oraz rządowy. Por. T. Tomaszewski, *Stary biegły w nowej szacie*, „Problemy Współczesnej Kryminalistyki”, t. VII, cz. I, Warszawa 2003, s. 23–31.

europiejskich⁴, kończyły się zawsze fiaskiem. Co więcej, nieprawidłowości i nadużycia, które występują w związku działaniem biegłych, sprawiają, że temat ten bez wątpienia będzie pozostawał nadal aktualny.

2. Dowód z opinii biegłego

2.1. Wiadomości ogólne

Przechodząc do tematu niniejszego opracowania, już na wstępie warto wskazać, że dowód z opinii biegłego ma szczególny charakter, gdyż korzysta się z niego wtedy, gdy wymagane są wiadomości specjalne⁵. W związku z tym nie może być on zastąpiony inną czynnością dowodową, np. przesłuchaniem świadka⁶. Ponadto dowód ten nie powinien być pominięty, choćby ktokolwiek ze składu orzekającego posiadał wiadomości wymagane do rozstrzygnięcia sprawy, które wykraczałyby poza zakres wiedzy ogółu osób inteligentnych i wykształconych⁷ (pojęcie wiadomości specjalnych zostało określone przez Sąd Najwyższy w jednym z orzeczeń⁸). Natomiast sam biegły, zgodnie § 12 rozporządzenia w sprawie biegłych⁹, powinien dawać rękojmię należytego wykonywania swoich obowiązków, która obejmuje całość cech, zdarzeń i okoliczności dotyczących osoby biegłego sądowego, składających się na jego wizerunek jako osoby zaufania publicznego¹⁰. Pojęcie rękojmi określone było wielokrotnie w orzecznictwie sądów

⁴ Np. Austrii – ustawa o biegłych i tłumaczach przysięgłych (SDG) z 1975 r., Francji – ustawa o biegłych sądowych z 1971 r.

⁵ Zob. E. Rudkowska-Ząbczyk, [w:] *Postępowanie cywilne*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, Warszawa 2013; A. Zieliński, *Postępowanie cywilne. Kompendium*, wyd. 15, Warszawa 2016; K. Knoppek, *Postępowanie cywilne*, wyd. 4, Warszawa 2015.

⁶ Tak wyrok SN z 24 listopada 1999 r., I CKN 223/98, Legalis.

⁷ E. Marszałkowska-Krześ, *Kontrowersje wokół opinii biegłego w postępowaniu cywilnym po nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego*, [w:] *Czterdziestolecie Kodeksu postępowania cywilnego. Zjazd Katedr postępowania cywilnego w Zakopanem* pod red. I. Ratusińskiej, Kraków 2006.

⁸ Zob. wyrok SN z 18 lipca 1975 r., I CR 331/75, Legalis.

⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie biegłych sądowych, Dz.U. z 2005 r. Nr 15, poz. 133.

¹⁰ A. Marciniak, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–366* pod red. K. Piaseckiego, wyd. 7, Warszawa 2016.

administracyjnych¹¹. Oprócz tego biegły ma obowiązek złożenia przyrzeczenia, którego znaczenie polega na przypomnieniu o obowiązku sumiennego i bezstronnego wykonania powierzonych funkcji biegłego oraz przedstawienia rzetelnej opinii, zgodnej z wiedzą i przekonaniem biegłego¹².

2.2. Biegły w postępowaniu egzekucyjnym

Przeprowadzenie postępowania dowodowego jest znamienne dla postępowania rozpoznawczego¹³, jako że jego istotą jest wyjaśnienie faktów mających kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Tymczasem w postępowaniu egzekucyjnym dowodzenie przydatne jest o tyle, o ile służy osiągnięciu celu tego postępowania¹⁴.

Opinia biegłego stanowi środek dowodowy o kluczowym znaczeniu dla egzekucji, w szczególności jeżeli zachodzi potrzeba oznaczenia wartości zajętej rzeczy lub prawa¹⁵. Nie można też wykluczyć, że zajdzie potrzeba wyjaśnienia innych kwestii wymagających wiadomości specjalnych, np. tego, czy zajęte ruchomości mają status zabytków albo zidentyfikowania w terenie zajętej nieruchomości przez geodetę¹⁶. Komornik w takim wypadku występuje z wnioskiem o wydanie opinii do jednego lub kilku stałych biegłych sądowych. W przypadku gdy okaże się, że wśród stałych biegłych sądowych nie ma biegłego o danej specjalności, komornik występuje do sądu z wnioskiem o wyznaczenie takiego specjalisty i odebranie od niego przyrzeczenia¹⁷.

¹¹ Zob. np. wyrok NSA z 11 stycznia 1993 r., II SA 390/92, „Prawo Pracy” 1995, nr 3, poz. 40, Legalis; wyrok NSA z 27 maja 2009 r., II GSK 971/08, Legalis; wyrok NSA z 8 czerwca 2011 r., II GSK 625/10, Legalis; wyrok WSA z 13 września 2006 r., VI SA/Wa 334/06, Legalis.

¹² Zob. wyrok SN z 29 września 2010 r., V CSK 29/10, Legalis.

¹³ J. Studzińska, [w:] J. Studzińska, P. Cioch, *Postępowanie cywilne*, wyd. 4, Warszawa 2016.

¹⁴ Przeprowadzeniu egzekucji, czyli przymusowej realizacji obowiązku dłużnika stwierdzonego tytułem wykonawczym.

¹⁵ Udział biegłego może być obligatoryjny, zob. np. art. 866² i art. 948 § 1 k.p.c. (Dz.U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296).

¹⁶ K. Flaga-Gieruszyńska, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, wyd. 9, Warszawa 2017.

¹⁷ Zob. I. Gil, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, wyd. 17, 2016; H. Pietrkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. T. Erecińskiego, wyd. 5, Warszawa 2016.

Identyczne zasady postępowania obowiązują komornika również w przypadku, gdy wezwany przez niego stały biegły sądowy został wyłączony lub nie przyjął nałożonego na niego obowiązku z przyczyn wskazanych w art. 280 k.p.c.¹⁸, a nie ma innego biegłego tej specjalności wśród stałych biegłych sądowych. Należy przyjąć, że właściwy do wyznaczenia biegłego i odebrania przyrzeczenia jest sąd rejonowy, przy którym działa komornik¹⁹.

Zgodnie więc z art. 813 § 1 k.p.c. komornik zwróci się o wydanie opinii do jednego lub kilku biegłych sądowych w wypadkach wymagających zasięgnięcia opinii biegłego. W literaturze zaznacza się, że przywoływany art. 813 k.p.c. nie reguluje kompleksowo kwestii udziału biegłego w postępowaniu egzekucyjnym, w związku z czym w zakresie nieuregulowanym będą miały zastosowanie przepisy części pierwszej kodeksu – art. 278 i n. k.p.c.²⁰ Prawne unormowanie dotyczące oszacowania nieruchomości przez biegłego stanowi jednakże *lex specialis*²¹ w stosunku do wyżej wymienionego przepisu, i tak: „Oszacowania nieruchomości dokonuje powołany przez komornika biegły uprawniony do szacowania nieruchomości na podstawie odrębnych przepisów”²².

2.3. Oszacowanie nieruchomości

Oszacowania dokonuje się w formie operatu szacunkowego, który został zdefiniowany jako opinia o wartości nieruchomości sporządzana w formie pisemnej – nie jest więc możliwe składanie opinii ustnie do

¹⁸ Czyli wystąpienie okoliczności, jakie uprawniają świadka do odmowy zeznań, a także z powodu przeszkody, która uniemożliwia biegłemu wydanie opinii.

¹⁹ A. Stangret-Smoczyńska, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod red. J. Gołaczyńskiego, Warszawa 2012.

²⁰ I. Gil, [w:] *Kodeks...*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, *op. cit.*; M. Romańska, O. Leśniak, *Komentarz do przepisów art. 758–1088 KPC regulujących postępowanie egzekucyjne*, [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2016; K. Bednarska, *Glosa do wyroku SN z dnia 28.10.1997 r., I CKN 283/97*, PE 2001, nr 17, poz. 100.

²¹ P. Kuglarz, [w:] I. Heropolitańska, A. Drewicz-Tułodziecka, K. Hrycków-Mycka, P. Kuglarz, *Komentarz do przepisów KPC regulujących egzekucję z nieruchomości. Ustawa o księgach wieczystych i hipotece oraz przepisy związane. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2017.

²² Art. 948 § 1 k.p.c.

protokołu²³. Komornik wyznacza w takiej sytuacji osobę, która posiada uprawnienia do wyceny nieruchomości na podstawie przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami²⁴, albo dokonuje oszacowania nieruchomości na podstawie opinii i zawierającej oszacowanie zajętej nieruchomości, sporządzonej nie później niż sześć miesięcy przed datą zajęcia²⁵. Bieglym z zakresu szacowania nieruchomości może więc zostać powołany jedynie rzeczoznawca majątkowy, ale, co już było podkreślane, nie jest przy tym konieczne, by był on wpisany na listę biegłych sądowych²⁶.

Wielokrotnie się zdarza, że dłużnicy nie są zadowoleni ze sporządzonej przez biegłego wyceny, uznając że jest ona np. zaniżona. Innym motywem zaskarżania może być również chęć przedłużenia postępowania egzekucyjnego. Przysługuje im skarga na podstawie art. 950 w trybie art. 767 k.p.c. oraz zażalenie na postanowienie sądu wydane w wyniku rozpoznania skargi²⁷. Co jednak w przypadku, gdy biegły, sporządzając opinię w formie operatu szacunkowego, poda nieprawdziwe dane lub sporządzi opinię w sposób nierzetelny? Czy można w takim wypadku domagać się od niego odszkodowania na drodze cywilnej? Wszakże dokładne oszacowanie wartości nieruchomości jest o tyle istotne, iż od dokonanej przez biegłego wyceny zależeć będzie cena, za jaką nieruchomość będzie mogła być sprzedana w drodze licytacji publicznej.

²³ Tak M. Krakowiak, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego, t. II, Komentarz do art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2015; za tą formą przemawia ponadto wprost art. 156 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 2147 ze zm.) oraz § 57 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego (Dz.U. z 2004 r. Nr 207, poz. 2109 ze zm.) poprzez zalecenie, iż rzeczoznawca majątkowy podpisuje operat, zamieszczając datę i pieczęć rzeczoznawcy majątkowego.

²⁴ Jest nim rzeczoznawca majątkowy wpisany do Centralnego Rejestru Rzeczoznawców Majątkowych – art. 172 ust. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami.

²⁵ Art. 948 § 1 zd. 2 k.p.c.

²⁶ Art. 174 ust. 4 oraz art. 240 ust. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami.

²⁷ I. Kunicki, [w:] W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *Postępowanie cywilne w zarysie*, wyd. 12, Warszawa 2016; H. Dolecki, *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, wyd. 6, Warszawa 2015; P. Klecha, M. Jaroch-Wąsowska, *Egzekucja z nieruchomości – praktyczny komentarz*, Sopot 2016.

3. Odpowiedzialność biegłego

3.1. Kwestie ogólne

Ustawodawca wprowadził wiele mechanizmów, które prowadzą do karania biegłych za błędy związane z opiniowaniem czy opieszałość w działaniu. Przykładowo, prezes sądu może zwolnić z funkcji biegłego z ważnych powodów, w szczególności jeżeli nienależyście wykonuje on swoje czynności²⁸. Jak wynika z raportu NIK²⁹ opublikowanego w 2015 r., z powodu nienależytego wykonywania obowiązków w 2013 r. prezesi sądów okręgowych zwolnili w poszczególnych sądach nie więcej niż trzy osoby, przy odpowiedniej liczbie biegłych sądowych na listach – od 64 do 948. W I półroczu 2014 r. zwolniono nie więcej niż dwie osoby, przy liczbie biegłych w danym sądzie 60–954. W raporcie zaznaczono, że znikomy odsetek biegłych zwolnionych z funkcji i ujawnione w trakcie kontroli zjawiska patologiczne świadczyły o braku właściwych mechanizmów nadzoru nad biegłymi sądowymi oraz nadzoru ministra sprawiedliwości nad prezesami sądów w tym zakresie.

Niedawno natomiast pojawiła się w doktrynie i orzecznictwie kwestia osobistej odpowiedzialności biegłych za szkodę spowodowaną wydaniem opinii, która może być, przykładowo, niezgodna z rzeczywistym stanem rzeczy bądź sporządzona w sposób nierzetelny, niedbały³⁰. Co miałoby przemawiać za tym, aby uznać taką odpowiedzialność na gruncie prawa cywilnego?

3.2. Odpowiedzialność deliktowa

Nawiązując do poczynionych rozważań, wypadałoby na początku odnieść się do problemu sporządzania przez biegłego opinii wadliwej,

²⁸ § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie biegłych sądowych.

²⁹ NIK, *Funkcjonowanie biegłych w wymiarze sprawiedliwości*, 2015, www.nik.gov.pl, dostęp: 28.04.2017.

³⁰ Przepisy Kodeksu karnego (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1137 ze zm.), art. 233 § 4 k.k., oraz Kodeksu spółek handlowych (ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych, t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1578 ze zm.), np. art. 549 § 1 k.s.h., wprost regulują odpowiedzialność biegłego za sporządzoną opinię.

z czym wiązać się będzie jego odpowiedzialność na zasadzie winy³¹. Należy więc w tym miejscu odwołać się do podstawowych przesłanek warunkujących powstanie odpowiedzialności deliktowej. Pierwszą z nich będzie szkoda wyrządzona w związku z wydaniem opinii³². K. Pachnik sygnalizuje, że będzie tu mowa zarówno o szkodzie majątkowej na zasadach ogólnych prawa cywilnego (art. 415 k.c.), jak i o szkodzie niemajątkowej, np. naruszeniu dóbr osobistych – art. 24 i 448 k.c.³³ Nadto na odpowiedzialność biegłego nie będzie wpływała prawidłowość orzeczenia wydanego w sprawie, w której posłużono się decyzją biegłego³⁴. Jego odpowiedzialność jest niezależna od przewidzianej w art. 417¹ § 2 k.c. odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę, którą spowodował prawomocny wyrok, wydany z wykorzystaniem wadliwej opinii sądowej, uznany za niezgodny z prawem³⁵.

Warto nadmienić również, iż biegły w swoim działaniu jest samodzielny. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 12 czerwca 2008 roku³⁶, sytuacja, w której biegły sporządza opinię, opierając się przy tym na aktach sprawy przekazanych przez zlecającego, nie może przesądzać o tym, iż nie jest on samodzielny. Sąd, czy też inny organ (np. komornik), powołując biegłego, nawiązuje do jego fachowej wiedzy,

³¹ Zgodnie z art. 415 k.c. (Dz.U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93), kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

³² W opisywanym przypadku z operatem szacunkowym sporządzonym przez rzeczoznawcę majątkowego, który to operat traktowany jest jak opinia biegłego, co wynika z literalnego brzmienia przepisu art. 948 § 1 k.p.c.: „Oszacowania nieruchomości dokonuje powołany przez komornika biegły uprawniony do szacowania nieruchomości na podstawie odrębnych przepisów”; tak H. Pietrkowski, [w:] *Kodeks...*, pod red. T. Erecińskiego *op. cit.*; O. Marcewicz, *Postępowanie dowodowe i dowód z opinii biegłego w postępowaniu egzekucyjnym – zagadnienia wybrane*, [w:] *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego*, pod red. A. Góry-Błaszczkowskiej, Sopot 2015; odmiennie M. Krakowiak, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2015.

³³ Co do kwestii możliwości domagania się zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych związanych z treścią opinii, roszczenie takie zostało dopuszczone przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu – wyrok SA w Poznaniu z 11 maja 2005 r., I ACa 1875/04, Legalis.

³⁴ K. Pachnik, *Prawne uwarunkowania odpowiedzialności cywilnej i karnej biegłych w polskim systemie prawnym*, „Edukacja Prawnicza” 2010, nr 10, Legalis.

³⁵ Zob. wyrok SN z 29 maja 2015 r., V CSK 479/14, Legalis.

³⁶ Zob. wyrok TK z 12 czerwca 2008 r., K 50/05, Dz.U. z 2008 r. Nr 107 poz. 687; podobnie uchwała NSA z 12 stycznia 2009 r., I FPS 3/08, Legalis.

stąd też opinia opracowana zgodnie z tą wiedzą musi być samodzielna. Ponadto, zgodnie z przywołanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, na samodzielność nie wpływa fakt, że biegły ma obowiązek stosować się do wskazówek organu zlecającego, np. co do zakresu opinii. Natomiast w doktrynie można spotkać się z poglądem, iż biegły jest pomocnikiem sądu. Jak słusznie zauważył K. Pachnik, teoria ta była niekiedy przywoływana w dwudziestoleciu międzywojennym, ale nie jest obecnie aktualna. Określanie biegłego jako pomocnika sądu byłoby dopuszczalne wtedy, gdy organ procesowy, posiadając wymagane wiadomości specjalne, byłby kompetentny do rozstrzygnięcia kwestii na podstawie własnej wiedzy³⁷. Taka okoliczność została jednak zanegowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego³⁸.

Kolejnym ważnym aspektem jest to, iż czyn biegłego, za który miałby ponieść odpowiedzialność, musi być bezprawny. Bezprawnym jest zachowanie sprzeczne z obowiązującym porządkiem prawnym. „Porządek prawny” rozumie się jako nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej, jak również nakazy i zakazy wynikające z norm moralnych i obyczajowych, czyli zasad współżycia społecznego³⁹. Sąd Apelacyjny w Poznaniu w jednym z wyroków wskazał, że sam fakt sporządzenia opinii na polecenie sądu nie usuwa ewentualnej bezprawności działania, polegającej na nierzetelnym wykonaniu obowiązków biegłych⁴⁰.

Niewątpliwie niezbędne byłoby też przypisanie sprawcy winy. W związku z brakiem ustawowej definicji winy, postuluje się w literaturze, aby zharmonizować rozumienie pojęcia winy na gruncie prawa karnego i cywilnego⁴¹. W literaturze prawniczej przyjmuje się, że wina to naganny stosunek podmiotu wyrządzającego szkodę do zachowania powodującego wystąpienie

³⁷ K. Pachnik, *Podmioty wydające opinie z wykorzystaniem wiadomości specjalnych w prawie polskim*, „Problemy Kryminalistyki” 2015, nr 290.

³⁸ Zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 maja 2007 r., KK 331/2006, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2007, nr 10, poz. 35.

³⁹ Zob. wyrok SN z 21 maja 2015 r., IV CSK 539/14, Legalis.

⁴⁰ Wyrok SA w Poznaniu z 11 maja 2005 r., I ACa 1875/04, Legalis.

⁴¹ Tak W. Dubis, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. E. Gniewka i P. Machnikowskiego, wyd. 7, Warszawa 2016.

uszczerbku w dobrach prawnie chronionych, który wyraża się w działaniu umyślnym lub z niedbalstwa⁴². W związku z takim ujęciem winy, konieczne jest wyraźne rozróżnienie pojęcia winy od bezprawności⁴³. Wina zmierza do oceny przeżyć psychicznych sprawcy czynu niedozwolonego. Natomiast bezprawność jest cechą czynu człowieka⁴⁴. W przypadku winy umyślnej sprawca chce popełnić dane przestępstwo (*dolus directus* – zamiar bezpośredni) albo też, przewidując możliwość jego popełnienia, godzi się na to (*dolus eventualis* – zamiar ewentualny). Niedbalstwo z kolei jest łączone w prawie cywilnym z konstatacją, że do szkody doszło na skutek niezachowania przez daną osobę należytej staranności. Biegły powinien odpowiadać zarówno w przypadku dokonania czynu z winy umyślnej, jak i przy winie nieumyślnej, przy czym „nawet najmniejszy stopień winy sprawcy szkody wystarcza do obciążenia go odpowiedzialnością cywilną”⁴⁵.

4. Biegli w aspekcie praktycznym

Powyższe uwagi, mające charakter teoretyczny, warto połączyć z przedstawieniem problemu od strony praktycznej. Jak wynika z raportu opublikowanego niedawno przez NIK, do którego nawiązano już wcześniej, w okresie od stycznia 2012 r. do września 2014 r. do Ministerstwa Sprawiedliwości wpłynęło co najmniej 199 spraw (liczba ta nie obejmuje kolejnych skarg w ramach jednej sprawy) związanych z funkcjonowaniem biegłych. Zarzuty podnoszone w skargach dotyczyły w szczególności merytorycznej treści przedkładanych w postępowaniach opinii, terminowości ich sporządzania, wynagradzania biegłych, kontaktów biegłego ze stroną postępowania, sposobu prowadzenia czynności przez biegłych czy nadużyć w posługiwaniu się tytułem biegłego sądowego.

⁴² W. Dubis, *op. cit.*

⁴³ M. Zelek, [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1–449¹*, pod red. M. Gutowskiego, wyd. 1, Warszawa 2016.

⁴⁴ P. Machnikowski, [w:] *Prawo zobowiązań – część ogólna. System Prawa Prywatnego t. 6*, pod red. A. Olejniczaka, Warszawa 2014.

⁴⁵ Wyrok SN z 10 października 1975 r., I CR 656/75, Legalis.

Natomiast w 2013 r., w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie rozpoczęto badania naukowe o problematyce „Kryminologiczne i karnoprocesowe aspekty zjawisk o charakterze korupcyjnym w środowisku biegłych sądowych w związku z wydaniem fałszywej opinii w sprawach karnych”. Zasadniczym celem tej analizy było opisanie rozmiarów zjawiska wydawania fałszywych opinii przez biegłych oraz motywów ich działania, głównie na tle korupcyjnym, oraz ocena wpływu biegłych na przebieg postępowań karnych. Z danych wynika, że w latach 2011–2012 prokuratury w Polsce prowadziły łącznie 369 spraw karnych o przestępstwa z art. 233 § 4 k.k., tj. przedstawienia fałszywej opinii lub tłumaczenia służącego za dowód w postępowaniu, z czego zaledwie osiem zakończyło się skierowaniem do sądu aktu oskarżenia przeciwko biegłemu (pozostałe sprawy prokuratorzy umorzyli lub odmówili ich wszczęcia). Wstępne przypuszczenia wskazują, że okoliczność wydawania fałszywych opinii przez biegłych istnieje, natomiast w obecnym stanie prawnym udowodnienie umyślności działania biegłego przy wydaniu fałszywej opinii było niemiarodajne, co jest warunkiem *sine qua non* zastosowania powyższej kwalifikacji⁴⁶.

W ramach sporządzania raportu przeprowadzono ponadto wiele badań ankietowych. Jedno z nich dotyczyło konieczności uregulowania funkcjonowania biegłych jednym aktem prawnym rangi ustawowej. Wyniki nie powinny dziwić – zdecydowana większość respondentów była za przyjęciem takiego aktu. Odpowiedzi „Tak” udzieliło odpowiednio 39 ekspertów, 33 prokuratorów i 37 sędziów. Dziesięciu ekspertów, 6 prokuratorów i 5 sędziów udzieliło odpowiedzi „Nie mam zdania”, natomiast przeciwko wprowadzeniu ustawy było 4 ekspertów i 5 prokuratorów. Można więc wysnuć wnioski, iż nie są to tylko teoretyczne rozważania, ale problem ten jest również dostrzegany w środowisku prawniczym.

Porównując sytuację biegłego w Polsce i innych krajach europejskich, warto odnieść się z kolei do projektu realizowanego we współpracy

⁴⁶ NIK, *Funkcjonowanie biegłych w wymiarze sprawiedliwości*, 2015, www.nik.gov.pl, dostęp: 28.04.2017.

z Ministerstwem Sprawiedliwości Austrii Twinning Light Project „Strengthening the Polish Justice System”⁴⁷; dokonano m.in. ustalenia sytuacji biegłych sądowych w państwach partnerskich projektu oraz w innych krajach UE⁴⁸, a także sporządzono analizę porównawczą na podstawie zgromadzonych danych. I tak, np. w Austrii biegli sądowi odpowiadają wobec uczestników postępowania zgodnie z przepisami powszechnego kodeksu cywilnego⁴⁹ za zawinione wydanie nieprawidłowej opinii, przy czym jako forma przewinienia wystarczy (lekkie) niedbalstwo (*culpa levissima*). Nie ma tam możliwości, aby rzeczoznawca sądowy został wyłączony od odpowiedzialności lub odpowiadał w stopniu ograniczonym. Istnieje w związku z tym obowiązek zawarcia umowy ubezpieczenia od ponoszenia odpowiedzialności cywilnej dla biegłych sądowych wpisanych na listę biegłych. Podobne rozwiązania zastosowano np. we Francji, gdzie biegli sądowi ponoszą odpowiedzialność za każdą szkodę (również w wyniku zwłoki) uczestników postępowania wynikającą z naruszenia obowiązków zawodowych. Okres przedawnienia wynosi 10 lat. Bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się po zakończeniu czynności biegłego w postępowaniu sądowym.

Warto nadmienić również, że w ramach „Rekomendacji, jak można by poprawić istniejący już polski system w ramach rozwiązań prawnych” w części dotyczącej zapewnienia jakości opiniowania wskazano na potrzebę wprowadzenia nowych regulacji dotyczących odpowiedzialności cywilno- i karnoprawnej biegłego z jednej strony oraz ochrony biegłego z drugiej strony. Zwrócono uwagę, że jakość opinii zależy od tego, z jaką sankcją biegły musi się liczyć w przypadku nieprawidłowej ekspertyzy. Sankcje karne i dyscyplinarne są na ogół trudne w realizacji i dlatego też niepraktyczne⁵⁰.

⁴⁷ www.bip.ms.gov.pl, dostęp: 28.04.2017.

⁴⁸ Wielkiej Brytanii, Francji i Hiszpanii.

⁴⁹ § 1299, 1300 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB – austriacki kodeks cywilny).

⁵⁰ <http://1kns.pl/wp-content/uploads/2014/04/System-bieg%C5%82ych-s%C4%85dowych-w-Polsce-i-innych-krajach.pdf>, dostęp: 28.04.2017.

Zdaniem autora niniejszego artykułu należałoby ponadto zacytować wnioski, jaki twórcy projektu zaprezentowali na podstawie ankiety, która była przeprowadzona wśród sędziów sądów okręgowych. Wniosek ten pokazuje, jak sędziowie postrzegają i oceniają biegłych sądowych. „Jakość opinii uważana jest ogólnie za niezbyt zadowalającą, przede wszystkim dotyczy to fachowości biegłych, możliwości zrozumienia opinii, logiczności wyводу oraz czasu sporządzania opinii. Ponadto wskazywano również na niedostateczną ilość informacji na temat biegłych znajdujących się na liście biegłych”.

5. Podsumowanie

Reasumując, w kwestii odpowiedzialności rzeczoznawcy majątkowego za sporządzoną opinię należałoby odnieść się wyłącznie do zagadnienia związanego z jego osobistym działaniem odnośnie do procesu opiniowania (odpowiedzialność ta jest niezależna od odpowiedzialności za orzeczenie sądu). W związku z tym biegły ponosi indywidualną odpowiedzialność, i to nie tylko karną czy dyscyplinarną, ale przede wszystkim odpowiedzialność deliktową za swoją działalność nacechowaną wadliwością. Ze względu na fakt, że obecnie kwestia odpowiedzialności biegłych uregulowana jest w sposób wybitnie niespójny, odpowiednim rozwiązaniem (proponowanym przez wiele środowisk), które z pewnością zwiększyłyby jakość ich pracy, mogłoby być unormowanie funkcjonowania biegłych w polskim systemie prawnym jednym aktem rangi ustawowej oraz wprowadzenie dodatkowej informacji w rejestrze biegłych, w postaci spraw, które toczyły się z ich udziałem.

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać
drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Małgorzata Zemke

SERIA
EGZEKUCJA
W PRAKTYCE

Elektroniczna licytacja ruchomości

Novum w sądowym
postępowaniu egzekucyjnym

W abonamencie
książkowym

TANIEJ

44,25 zł brutto

25% rabatu
i wysyłka gratis!

 CURRENDA

Cena katalogowa:

59 zł brutto

Publikacja adresowana
jest do praktyków
postępowania
egzekucyjnego,
tj. komorników
sądowych, radców
prawnych, adwokatów
i sądów oraz innych osób
związanych zawodowo
z egzekucją roszczeń
pieniężnych.

Wszystkie publikacje
Wydawnictwa Currenda
można zamówić
pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

**STRESZCZENIE Glosa do uchwały Sądu Najwyższego
z dnia 29 czerwca 2016 r., III CZP 29/16**

Glosa ma charakter krytyczny. Nie sposób bowiem zgodzić się z Sądem Najwyższym, że nabywca wierzytelności niebędący bankiem nie może powoływać się na przerwę biegu przedawnienia spowodowaną wszczęciem postępowania egzekucyjnego na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności. W ocenie glosatora Sąd Najwyższy nie uzasadnił swojego poglądu w sposób dogłębny i przekonujący. Poza tym w wyniku powzięcia tejże uchwały powstało kilka nowych pytań, na które próżno szukać w jej uzasadnieniu jakiegokolwiek odpowiedzi. W ocenie glosatora uchwała, która w założeniu miała mieć charakter porządkujący, przyczyni się do jeszcze większego chaosu w zakresie nią objętym.

Słowa kluczowe: *okres przedawnienia, nabywca wierzytelności, bankowy tytuł egzekucyjny*

**SUMMARY The Gloss to the Resolution of the Supreme
Court from 29th of June 2016, III CZP 29/16**

The glossator has a critical statement for the resolution of the Supreme Court from 29th of June 2016. He can't agree with its argument, that the non-bank credit buyer cannot plead for the break of the running to the limitation period caused by the application to initiate enforcement proceedings, based on the bank enforcement title with enforcement-warrant. The Supreme Court didn't show deeply convincing reasons that lead him to take such a resolution. Furthermore, taken resolution made new questions and problems, yet not come by with an answer. In glossator's opinion, the resolution, which aimed at streamlining, will contribute to a greater chaos in the scope of its embraced.

Keywords: *limitation period, credit buyer, bank enforcement title*

Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2016 r., III CZP 29/16¹

Teza uchwały: Nabywca wierzytelności niebędący bankiem nie może powoływać się na przerwę biegu przedawnienia spowodowaną wszczęciem postępowania egzekucyjnego na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności (art. 123 § 1 pkt 2 k.c.).

Miejsce publikacji: Biuletyn Sądu Najwyższego 2016/6/10

1. Wprowadzenie

Głosowana uchwała, podjęta na skutek pytania prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Radomiu 8 marca 2016 r., ma ogromny wydźwięk zarówno prawny, jak i społeczny. Zmienia bowiem w istocie sytuację prawną, a co za tym idzie – również majątkową, nie tylko setek tysięcy byłych dłużników banków (a może też obecnych, o czym w dalszej części glosy), lecz także udziałowców i pracowników firm windykacyjnych, funduszy inwestycyjnych, funduszy sekurytyzacyjnych i tym podobnych

¹ Glosa ma charakter krytyczny.

podmiotów skupujących wierzytelności sektora bankowego względem niesummiennych kredytobiorców. Jeżeli Sąd Najwyższy miał na uwadze społeczne skutki swojej uchwały, to z pewnością nie dał temu wyrazu w żaden sposób, co również musiało prowadzić do krytycznej oceny tejże uchwały.

Należy wskazać, że teza uchwały wykracza poza przedstawione przez sąd okręgowy zagadnienie prawne². Oczywiście odpowiada na zadane przez sąd pytanie, jednakże obejmuje swoim zakresem wszelkie stany faktyczne związane z wszczęciem postępowania egzekucyjnego na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności oraz wynikającą stąd przerwę w biegu terminu przedawnienia stwierdzonych nim roszczeń. Konsekwencją powyższego była odmowa podjęcia uchwały w sprawie III CZP 52/16³ przez Sąd Najwyższy w dniu 5 października 2016 r.

2. Bankowy tytuł egzekucyjny

Z końcem marca 2016 r. nieregulowane w terminie zobowiązania 2,14 mln Polaków wyniosły 44,65 mld zł⁴. Część powyższej kwoty stanowiły należności wobec banków, które do 27 listopada 2015 r. miały możliwość wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych⁵. Jak stanowi art. 777 § 1 pkt 3 k.p.c.⁶,

² Sąd Okręgowy w Radomiu pytał: „Czy przerwa biegu przedawnienia spowodowana złożeniem wniosku o wszczęcie egzekucji przez wierzyciela będącego bankiem wywołuje skutek wobec cesjonariusza tej wierzytelności niebędącego bankiem, gdy egzekucja prowadzona na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego klauzulą wykonalności została umorzona na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.?”.

³ Pod sygnaturą III CZP 52/16 zarejestrowane było pytanie prawne Sądu Okręgowego we Wrocławiu: „Czy umorzenie postępowania egzekucyjnego na wniosek banku, prowadzącego egzekucję na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, niweczy skutki przerwy biegu przedawnienia spowodowane złożeniem wniosku o wszczęcie egzekucji również w sytuacji, gdy bank złożył wniosek o umorzenie postępowania egzekucyjnego w czasie, kiedy z powodu skutecznego dokonania cesji już mu wierzytelność nie przysługiwała?”.

⁴ <https://www.big.pl/infodlug>.

⁵ Art. 1 ust. 4 Ustawy z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1854) uchylił art. 96–98 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1988; dalej: Prawo bankowe), które dawały bankom uprawnienie do wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych.

⁶ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1822; dalej: k.p.c.).

tytułami egzekucyjnymi są m.in. inne orzeczenia, ugody i akty, które z mocy ustawy podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej. Do tych innych aktów zalicza się także bankowe tytuły egzekucyjne. Artykuł 96 ust. 1 Prawa bankowego zezwalał bankom na podstawie ksiąg banków lub innych dokumentów związanych z dokonywaniem czynności bankowych wystawiać bankowe tytuły egzekucyjne. Ustęp 2 tego przepisu precyzował, że taki bankowy tytuł egzekucyjny – opatrzony pieczęcią banku oraz podpisami osób uprawnionych do działania w jego imieniu – musi określać: po pierwsze – bank, który go wystawił i na rzecz którego ma być prowadzona egzekucja, po wtóre – dłużnika zobowiązanego do zapłaty, po trzecie – wysokość zobowiązań dłużnika wraz z odsetkami i terminami ich płatności, po czwarte – datę wystawienia, po piąte – czynność bankową, z której wynikają dochodzone roszczenia, a po szóste – wzmiankę o wymagalności dochodzonego roszczenia. Zgodnie z ust. 3 tego przepisu dopuszczalne było wystawianie dalszych bankowych tytułów egzekucyjnych w wypadku egzekucji przeciwko kilku osobom lub z kilku części składowych majątku dłużnika.

Z mocy art. 97 ust. 1 Prawa bankowego bankowy tytuł egzekucyjny mógł być podstawą egzekucji prowadzonej według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, po nadaniu mu przez sąd klauzuli wykonalności, wyłącznie przeciwko osobie, która bezpośrednio z bankiem dokonała czynności bankowej (albo która jest dłużnikiem banku z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku, wynikającej z czynności bankowej) i złożyła pisemne oświadczenie o poddaniu się egzekucji, gdy roszczenie objęte tytułem wynika bezpośrednio z tej czynności bankowej (lub jej zabezpieczenia). W myśl ust. 2 tego przepisu powyższe oświadczenie powinno określać kwotę zadłużenia, do której bank mógł wystawić tytuł, oraz termin, do którego bank mógł wystąpić o nadanie klauzuli wykonalności. Przepis zastrzegał, że dłużnik może się poddać egzekucji wydania rzeczy w razie ustanowienia zastawu rejestrowego albo gdy dokonano przeniesienia własności w celu zabezpieczenia roszczenia. Ustęp 3 tego przepisu stanowił, że wniosek banku o nadanie bankowemu

tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności sąd rozpoznaje niezwłocznie, nie później niż w terminie trzech dni od dnia jego złożenia. Artykuł 98 ust. 1 Prawa bankowego stwierdza, że bankowy tytuł egzekucyjny może być podstawą egzekucji przeciwko osobie trzeciej, jeśli przejęła ona dług wynikający z czynności bankowej. Ustęp 2 tego przepisu przewiduje, że jeżeli po dokonaniu czynności bankowej obowiązek spełnienia świadczenia przeszedł na inne osoby (w wyniku spadkobrania lub przekształcenia osoby prawnej) albo gdy zachodzi potrzeba egzekucji z majątku wspólnego małżonków, podstawą egzekucji może być tytuł wykonawczy oparty na bankowym tytule egzekucyjnym, zaopatrzonym w klauzulę wykonalności nadaną przez sąd przeciwko tym osobom⁷.

Sąd lub referendarz sądowy rozpoznający wniosek o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu dokonywali sprawdzenia wniosku i samego tytułu jedynie pod względem formalnym. W postępowaniu tym badali bowiem tylko to, czy dłużnik skutecznie poddał się egzekucji (zob. art. 97 ustawy Prawo bankowe) oraz czy objęte tytułem roszczenie wynika z czynności bankowej dokonanej bezpośrednio z bankiem lub z zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z tej czynności (art. 786² § 1 k.p.c.)⁸. Po zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności bankowy tytuł egzekucyjny stawał się tytułem wykonawczym, czyli podstawą prowadzenia egzekucji przez komornika sądowego (art. 776 k.p.c.).

W art. 11 Ustawy z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1854) prawodawca przewidział, że postępowanie w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej podlega umorzeniu, z zastrzeżeniem ust. 2, zgodnie z którym jeżeli przed dniem wejścia w życie ustawy wydano postanowienie w przedmiocie nadania

⁷ Uzasadnienie wyroku TK z dnia 14.04.2015 r., P 45/12, Dz.U. z 2015 r., poz. 559.

⁸ Nie podlegają więc badaniu przez sąd żadne kwestie merytoryczne, które mogłyby przesądzać już o samej zasadności roszczenia (por.: postanowienie SO w Toruniu z dnia 3.02.2012 r., VIII Cz 5/12, niepubl.).

klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, dalsze postępowanie w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności toczy się według przepisów dotychczasowych. Jednocześnie bankowy tytuł egzekucyjny, któremu nadano klauzulę wykonalności na podstawie przepisów dotychczasowych, zachowuje moc tytułu wykonawczego także po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

Wystawienie takowego tytułu i zaopatrzenie go w klauzulę wykonalności nie powodowało jednakże powstania stanu powagi rzeczy osądzonej pomiędzy wystawcą (bankiem) a dłużnikiem wierzytelności⁹.

Siłą rzeczy część postępowań wszczętych na podstawie bankowych tytułów egzekucyjnych zaopatrzonych w klauzulę wykonalności było umarzanych, w tym często z uwagi na bezskuteczność egzekucji, tj. na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c. (jak w przedstawionym pytaniu prawnym). Aby niespłacone w terminie (tzw. przeterminowane) zobowiązania nie obciążały bilansów banków, te odsprzedawały (lub wносиły aportem) całe pakiety tychże zobowiązań istniejącym wyspecjalizowanym lub stworzonym w tym celu podmiotom (firmy windykacyjne, fundusze inwestycyjne, fundusze sekurytyzacyjne itd.).

Nabywca wierzytelności, o ile nie był bankiem, nie mógł i nie może uzyskać klauzuli wykonalności w trybie art. 788 k.p.c. na swoją rzecz i w ten sposób kontynuować postępowania egzekucyjnego¹⁰. Nabywca takiej wierzytelności,

⁹ Jak stwierdził SN w wyroku z dnia 15.11.2002 r., II CKN 986/00, OSP 2003/12/158, bankowy tytuł egzekucyjny nie ma mocy wiążącej orzeczenia sądowego ani nie stwarza stanu powagi rzeczy osądzonej. Wobec tego mimo że po zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności tytuł taki pozwala na egzekwowanie świadczeń w nim wymienionych, w istocie dotyczy on roszczeń stale jeszcze dochodzonych w tym sensie, iż nie zostały one osądzone.

¹⁰ Zagadnienie dopuszczalności nadawania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu na rzecz nabywcy wierzytelności objętej tym tytułem podjęto w uchwale SN z dnia 18.04.1996 r., III CZP 194/95, publ. w OSNC 1996/7–8/101, stwierdzając, że art. 788 § 1 k.p.c. nie stanowi podstawy do nadania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu na rzecz nabywcy uprawnienia stwierdzonego tym tytułem. Uchwała ta zapadła pod rządem Prawa bankowego z 1989 r. Aktualność tego poglądu pod rządem Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. Nr 72, poz. 934) potwierdził SN w uchwale z dnia 2.04.2004 r., III CZP 9/04, OSNC 2005/6/98, stwierdzając, że „niedopuszczalne jest nadanie na podstawie art. 788 § 1 k.p.c. klauzuli wykonalności na rzecz niebędącego bankiem nabywcy wierzytelności objętej bankowym tytułem egzekucyjnym, także po zaopatrzeniu w sądową klauzulę wykonalności”. Uzasadniając ten pogląd, wskazano, że

niebędący bankiem, musiał zatem wytaczać nowe powództwo przeciwko dłużnikowi wierzytelności stwierdzonej bankowym tytułem egzekucyjnym, aby móc egzekwować przymusowo nabytą wierzytelność¹¹. Jak zaś stanowi art. 117 k.c., z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu. Po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne.

Zatem aby nabywcy wierzytelności umowa cesji przyniosła oczekiwane profity, roszczenia banku (zbywcy) nie mogą być przedawnione.

3. Przerwa biegu terminu przedawnienia przez wszczęcie postępowania egzekucyjnego

Zgodnie z art. 123 § 1 pkt 1 k.p.c. bieg przedawnienia przerywa się przez każdą czynność przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia. W głosowanej uchwale Sąd Najwyższy zauważył, że „Zgodnie z jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego zarówno złożenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, jak i wszczęcie postępowania egzekucyjnego na podstawie takiego tytułu

bankowy tytuł egzekucyjny stanowi przywilej banków, polegający na ułatwieniu im dochodzenia swoich wierzytelności wynikających z dokonywanych czynności bankowych. Umożliwienie nadawania klauzuli wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym na podstawie art. 788 § 1 k.p.c. na rzecz nabywcy wierzytelności bankowej stwierdzonej tym tytułem oznaczałoby naruszenie przywileju przyznanego tylko bankom na rzecz wszystkich nabywców takiej wierzytelności. Nie byłoby to do pogodzenia z kwalifikowanym i wyjątkowym charakterem tego przywileju. W konsekwencji należy uznać, że przepisy art. 96–97 Prawa bankowego z 1997 r. stanowią *lex specialis* w stosunku do art. 788 § 1 k.p.c. Tak też: SN w wyroku z dnia 21.09.2005 r., V CK 152/05, niepubl., czy w wyroku z dnia 4.03.2009 r., IV CSK 422/08, OSNC-ZD 2010/2/36.

¹¹ Por. np.: wyrok SN z dnia 13.04.2011 r., V CSK 312/10, niepubl.

wykonawczego przerywa na podstawie art. 123 § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. bieg przedawnienia jako czynność przedsięwzięta bezpośrednio w celu egzekwowania roszczeń (uchwała SN z dnia 16.01.2004 r., III CZP 101/03, OSNC 2005/4/58; wyroki SN z dnia 23.11.2011 r., IV CSK 156/11, OSNC – ZD 2013/1/7, z dnia 12.01.2012 r., II CSK 203/11, OSP 2014/6/60, z dnia 17.12.2004 r., II CK 276/04, niepubl., z dnia 22.01.2008 r., V CSK 386/07, niepubl., z dnia 21.05.2010 r., II CSK 614/09, niepubl., z dnia 4.10.2012 r., I CSK 90/12, niepubl.). Następnie z powołaniem się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.11.2014 r., II CSK 196/14, niepubl., Sąd ten wskazuje, że przerwanie biegu przedawnienia na podstawie art. 123 § 1 pkt 1 k.p.c. następuje, co do zasady, tylko pomiędzy stronami postępowania, jeżeli z istoty łączącego je stosunku prawnego wynika, iż są materialnie zobowiązane lub uprawnione, a więc skutek przerwania zachodzi tylko w podmiotowych i przedmiotowych granicach czynności podjętej przez wierzyciela. Do tej pory rozważania Sądu Najwyższego znajdują uzasadnienie w dyspozycji art. 509 k.c. i 123 k.c. Jednakowoż następnie stwierdza on, że „Czynność wszczęcia postępowania egzekucyjnego przez bank wywołuje materialnoprawny skutek przerwy biegu przedawnienia jedynie w stosunku do wierzyciela objętego bankowym tytułem wykonawczym (powinno być egzekucyjnym, błąd ten powtarza się dalej w uzasadnieniu uchwały – przyp. A.G.), natomiast nabywca wierzytelności niebędący bankiem, nawet jeżeli nabycie nastąpiło po umorzeniu postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c. i rozpoczęciu biegu terminu przedawnienia w stosunku do banku na nowo, nie może się powołać na przerwę biegu przedawnienia wywołaną wszczęciem postępowania egzekucyjnego przez pierwotnego wierzyciela będącego bankiem”. Sąd Najwyższy nie wskazuje żadnego przepisu prawa materialnego (bo one regulują terminy przedawnienia, ich bieg i przerwanie tegoż), który pozwala na takie rozróżnienie. Co więcej, nie odnosi się w uzasadnieniu uchwały do tego, czy również skierowanie przez bank wniosku do sądu o nadanie klauzuli wykonalności na wystawiony przezeń bankowy tytuł egzekucyjny przerywający

bieg terminu przedawnienia także nie odnosi skutku wobec cesjonariusza niebędącego bankiem, czy też w tym przypadku jest inaczej (poprzez staje na ogólnym stwierdzeniu o przerwie biegu terminu przedawnienia przez tę czynność). Chcąc być konsekwentnym – w mojej ocenie – Sąd Najwyższy powinien stwierdzić, że również w tym przypadku cesjonariusz niebędący bankiem nie może powoływać się na przerwę biegu przedawnienia wywołaną złożeniem wniosku o zaopatrzenie bankowego tytułu egzekucyjnego w sądową klauzulę wykonalności. Aczkolwiek nie znajduję żadnych podstaw ku wyciąganiu takich wniosków.

Kwestia ta ma istotne znaczenie nie tylko historyczne, lecz także aktualne w świetle brzmienia art. 804¹ k.p.c., wprowadzonego do porządku prawnego Ustawą z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311 ze zm.), która weszła w życie z dniem 8 września 2016 r.¹² Obecnie w celu kontynuowania postępowania egzekucyjnego wszczętego przez bank i jeszcze niezakończonego¹³ wierzyciel nawet niebędący bankiem nie musi uzyskiwać klauzuli wykonalności na orzeczenie będące podstawą egzekucji. Jak wtedy będzie się rysować sytuacja wierzyciela i dłużnika? Czy taki wierzyciel (nie) będzie mógł skorzystać z przerwy biegu terminu przedawnienia spowodowanego czynnościami banku w postaci wniosku o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu i wszczęcia postępowania egzekucyjnego na jego

¹² Jak stanowi art. 804¹ k.p.c., w razie przejścia egzekwowanego uprawnienia na inną osobę po wszczęciu postępowania egzekucyjnego może ona wstąpić do postępowania na miejsce wierzyciela za jego zgodą, o ile przejście będzie wykazane dokumentem urzędowym lub dokumentem prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym. Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem judykatury wykazanie przejścia uprawnienia może być dokonane również za pomocą kopii dokumentów urzędowych bądź prywatnych z podpisem urzędowo poświadczonym, poświadczonych za zgodność z oryginałem przez reprezentującego wnioskodawcę pełnomocnika, które przez fakt ich poświadczenia także nabywają charakteru dokumentu urzędowego potwierdzającego istnienie dokumentu źródłowego będącego podstawą przejścia uprawnień (por.: uchwała SN z dnia 21.12.2010 r., III CZP 98/10, OSNC 2011/9/92).

¹³ Z tym zastrzeżeniem, że przepis art. 804¹ k.p.c. ma zastosowanie do postępowań egzekucyjnych wszczętych po 8 września 2016 r. – zob.: art. 21 ust. 1 Ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311 ze zm.).

podstawie (czy czynności te wobec cesjonariusza uważane będą za niebyłe)? Czy dłużnik będzie mógł (musiał?) wytoczyć powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego oparte na art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. z powołaniem się na przedawnienie roszczenia¹⁴ w sytuacji, gdy przecież w momencie zbycia wierzytelności nie była ona przedawniona? Co jeśli w trakcie takiego procesu wierzytelność zostanie zbyta z powrotem na bank, ten sam lub inny? Czy przerwanie biegu terminu przedawnienia zostanie jednak honorowane przez sąd z uwagi na podmiot wierzyiciela będący bankiem, szczególnie jeśli będzie to ten sam bank – pierwotny wierzyciel (zob.: uzasadnienie glosowanej uchwały)? Niespornie bank – nabywca wierzytelności będzie mógł nadal korzystać z uproszczonej formy dochodzenia roszczeń (art. 788 k.p.c.)¹⁵. Kolejny pojawia się wtedy, gdy będzie to ten sam bank. Jaki bowiem będzie miał wtedy skutek wyrok wydany w sprawie o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego oparty na art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. z powołaniem się na przedawnienie roszczenia? Przecież stroną pozwaną nie powinien być tenże bank, który zbył swoją wierzytelność. Ewentualnie mógłby wstąpić do sprawy jako interwenient uboczny (jeśli w ogóle można dopuścić takie powództwo w przypadku, gdy klauzula wykonalności nie została nadana na rzecz podmiotu egzekwującego na podstawie art. 804¹ k.p.c.¹⁶)? Są to pytania, na które próżno szukać odpowiedzi w glosowanej uchwale, a które nie powstałyby bez jej podjęcia.

¹⁴ Por.: wyrok SN z dnia 12.02.2015 r., IV CSK 272/14, niepubl.

¹⁵ Por.: uchwała SN z dnia 26.10.2016 r., III CZP 56/16, niepubl.

¹⁶ Jak zostało to wypuklone w uzasadnieniu postanowienia SN z dnia 16.09.2010 r., III CZP 58/10, www.sn.pl, bez względu na rozstrzygnięcie zagadnienia, czy prawomocny wyrok pozbawiający wykonalności tytuł wykonawczy, którym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności na rzecz zbywcy prawa stwierdzonego tym tytułem, korzysta z prawomocności materialnej rozciągającej się na nabywcę prawa, nie może on stanowić podstawy odrzucenia pozwu – ze względu na prawomocne orzeczenie sprawy (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.) – w sprawie o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, którym jest ten sam tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności na rzecz nabywcy. Prawomocny wyrok pozbawiający wykonalności tytuł wykonawczy, którym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności na rzecz zbywcy prawa (wierzytelności), jest dokumentem urzędowym stwierdzającym zaistnienie okoliczności, których następstwem stało się wydanie tego wyroku. Jeżeli strona przeciwna nie udowodni ich nieprawdziwości (art. 252 k.p.c.), wyrok ten jest wystarczającą podstawą do przyjęcia ich za udowodnione w sprawie o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, którym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności na rzecz strony pozwanej jako nabywcy prawa (wierzytelności).

4. Sytuacja prawna cesjonariusza

Jak całkowicie słusznie zauważa Sąd Najwyższy w uzasadnieniu głosowanej uchwały: „W razie cesji wierzytelności na nabywcę przechodzi ogół uprawnień przysługujących dotychczasowemu wierzycielowi, wszystkie właściwości, przywileje i braki, a więc ustawodawca zakłada identyczność wierzytelności cesjonariusza z wierzytelnością cedenta (art. 509 § 2 k.c.). Co do zasady, nabywca wstępuje w sytuację prawną cedenta, w tym również w zakresie przedawnienia, zbycie wierzytelności jest bowiem irrelewantne dla jego biegu”. Jest to przykład tzw. sukcesji singularnej. Dalej jednak Sąd Najwyższy dochodzi do całkowicie błędnych i w zasadzie niczym niepopartych wniosków, że: „W przypadku wierzytelności objętej bankowym tytułem wykonawczym (chodzi o bankowy tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności – uwaga autora) sytuacja prawna cesjonariusza kształtuje się odmiennie od sytuacji prawnej nabywcy wierzytelności objętej innym tytułem wykonawczym”. Jest to teza prawdziwa li tylko w zakresie braku możliwości zaopatrzenia bankowego tytułu egzekucyjnego w klauzulę wykonalności na rzecz podmiotu niebędącego bankiem, *notabene* pogląd ten również nie wynika *expressis verbis* z żadnego przepisu prawa, a został ukształtowany przez orzecznictwo¹⁷.

Nie sposób dostrzec jakichkolwiek uzasadnionych normatywnie podstaw do różnicowania sytuacji prawnej wierzyciela w kontekście przedawnienia roszczeń mu przysługujących w zależności od tego, czy zostały one stwierdzone bankowym tytułem egzekucyjnym zaopatrzonym w klauzulę wykonalności, czy też zostały objęte sądowym (lub pozasądowym) tytułem egzekucyjnym, który umożliwia nadanie klauzuli wykonalności takiemu orzeczeniu na podstawie art. 788 k.p.c. bez względu na to, kto jest wierzycielem (bank czy inny podmiot)¹⁸. Pomieszczenie przez Sąd Najwyższy zagadnień

¹⁷ Por.: uzasadnienie uchwały SN z dnia 2.04.2004 r., III CZP 9/04, OSNC 2005/6/98 i wskazane tam orzecznictwo.

¹⁸ Zob.: wyrok SN z dnia 25.05.2016 r., V CSK 579/15, gdzie sąd ten wskazał, że artykuł 788 k.p.c. ma zastosowanie dopiero wówczas, gdy prawa i obowiązki po powstaniu tytułu egzekucyjnego (lub w toku sprawy przed wydaniem tytułu) przeszły na inną osobę. Jest więc oczywiste, że przepis ten nie zawiera warunków, których spełnienie powoduje przejście tych praw lub obowiązków na inną osobę, lecz jedynie warunki,

materialnoprawnych i procesowych doprowadziło go do konkluzji nieznajdującej odzwierciedlenia w żadnym z obowiązujących przepisów prawa. Jak wyżej wskazano, sama uproszczona forma dochodzenia roszczeń przez banki (ograniczenie podmiotowe – możliwość wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych) nie jest przekonującym uzasadnieniem do podjęcia takowej uchwały. Nadal bowiem w polskim systemie prawnym istnieje możliwość wystawiania jeszcze bardziej uproszczonych tytułów egzekucyjnych, tj. aktów notarialnych zawierających oświadczenie dłużnika o poddaniu się przez niego egzekucji (art. 777 pkt 4–6 k.p.c.). Nie różnią się one niemal niczym od bankowego tytułu egzekucyjnego ani nie zawierają obostrzeń w zakresie możliwości zaopatrzenia takowego tytułu egzekucyjnego w klauzulę wykonalności na rzecz jakiegokolwiek nabywcy wierzytelności na podstawie art. 788 k.p.c.

Poza tym, jakie znaczenie dla wierzytelności jako przedmiotu obrotu ma okoliczność, w jaki sposób była ona dotychczas dochodzona przez cedenta i czy w ogóle fakt dochodzenia tejsze już w postępowaniu egzekucyjnym (nie dopiero rozpoznawczym) ma jakiekolwiek znaczenie? Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały zwraca uwagę, że przerwa biegu przedawnienia została spowodowana czynnością banku zmierzającą do egzekwowania

które muszą być spełnione, aby w sposób uproszczony, tj. w sposób przewidziany w art. 788 § 1 k.p.c., możliwe było nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu na rzecz osoby lub przeciwko niej, jeżeli przeszły one już na inną osobę niż wymienioną w tym tytule. Przejście praw i obowiązków, także tych, których istnienie zostało potwierdzone w tytule egzekucyjnym, nastąpić może w sytuacjach i według zasad określonych w przepisach prawa cywilnego materialnego, w tym na podstawie umowy przelewu wierzytelności (art. 509 k.c. i n.). Odnosnie do formy tej umowy ma zastosowanie art. 511 k.c., zgodnie z którym, jeżeli wierzytelność jest stwierdzona pismem, przelew tej wierzytelności powinien być również pismem stwierdzony. Forma umowy przelewu wierzytelności nie jest uregulowana w art. 788 § 1 k.p.c. Spełnienie warunków co do formy przewidzianych w tym przepisie, jak już wyżej stwierdzono, umożliwia jedynie uzyskanie w sposób uproszczony, poprzez złożenie odpowiedniego wniosku o nadanie klauzuli wykonalności i odpowiednich, przewidzianych w art. 788 § 1 k.p.c. dokumentów, klauzuli wykonalności m.in. przez nabywcę wierzytelności na podstawie umowy przelewu wierzytelności. Nabycie praw, których posiadanie przez poprzednika prawnego potwierdza tytuł egzekucyjny, może być wykazywane w innym postępowaniu sądowym wszelkimi dopuszczalnymi dowodami, jeżeli jest istotne dla rozstrzygnięcia sprawy będącej przedmiotem tego postępowania, a strona powołująca się na ich nabycie nie dysponuje tytułem egzekucyjnym z klauzulą nadaną na jej rzecz w trybie art. 788 § 1 k.p.c.

roszczenia, podczas gdy nabywcy niebędącemu bankiem miałyby służyć do jego dochodzenia. Ustawa takiego rozróżnienia nie wprowadza, a jak chyba wszystkim prawnikom wiadomo – *lege non distinguente nec nostrum est distinguere*. Z punktu widzenia materialnoprawnego jest to nadal ta sama wierzytelność, czy stwierdzona wyrokiem sądu, czy nakazem zapłaty, czy też bankowym tytułem egzekucyjnym albo aktem notarialnym, słowem – jakimkolwiek tytułem egzekucyjnym. Skoro tak, to każda – co wymaga podkreślenia – każda czynność cedenta przed sądem lub organem egzekucyjnym dotycząca konkretnego roszczenia (przedawnieniu ulegają roszczenia, a nie wyroki, nakazy zapłaty, bankowe tytuły egzekucyjne itp.), zbytego następnie na rzecz cesjonariusza, odnosi skutki wskazane w art. 123 § 1 pkt 1 k.p.c. bez względu na osobę cesjonariusza i to, czy może on skorzystać z prostego następstwa prawnego (art. 788 k.p.c., art. 804¹ k.p.c.), czy też musi wytoczyć nowe powództwo o to samo roszczenie. Z punktu widzenia ustawodawcy nie ma znaczenia, że przerwa biegu przedawnienia została spowodowana czynnością banku zmierzającą do egzekwowania roszczenia, podczas gdy nabywcy niebędącemu bankiem miałyby służyć do jego dochodzenia. Obie czynności przerywają bieg terminu przedawnienia na takich samych zasadach i nie jest konieczne zachowanie tu jakiejś konkretnej kolejności. Jeśli Sąd Najwyższy doszedł do innych wniosków przy zastosowaniu szczególnych reguł wykładni, to ich niestety nie ujawnił. Trzeba jeszcze raz wskazać, że wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego i zaopatrzenie go przez sąd w klauzulę wykonalności nie powodowało stanu powagi rzeczy osądzonej, i to tylko od cesjonariusza – banku zależało, czy skorzysta z uproszczonej formy dochodzenia roszczenia (art. 788 k.p.c.), czy zdecyduje się na ponowny proces wobec dłużnika. Czy wtedy również nie mógłby skorzystać z przerwy biegu przedawnienia spowodowanego wszczęciem postępowania egzekucyjnego przez jego poprzednika prawnego? Ograniczenie podmiotowe w tym wypadku nie miałyby przecież miejsca.

Jak zasygnalizowano wcześniej, uchwała nie odniosła się do problemu ponownego zbycia takiej wierzytelności przez cedenta niebędącego bankiem na rzecz innego banku. Ponowić należy pytanie, jak wtedy kształtować by się

miała sytuacja prawna kolejnego wierzyciela (banku) i dłużnika. Przecież skoro wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego i zaopatrzenie go w klauzulę wykonalności nie powodowało stanu powagi rzeczy osądzonej między bankiem (wierzycielem) i jego dłużnikiem, to nawet wygrany przez pozwanego proces o zapłatę z uwagi na podniesiony przez niego (dłużnika) zarzut przedawnienia w stosunku do wierzyciela (powoda) niebędącego bankiem nie uchroni takiego dłużnika przed ponownym wszczęciem egzekucji przez inny podmiot, będący bankiem, który nabędzie wierzytelność objętą bankowym tytułem egzekucyjnym i zwróci się o nadanie klauzuli wykonalności na jego rzecz na podstawie art. 788 k.p.c. Wyrok oddalający powództwo nie odniesie skutku *res iudicata* między nowym nabywcą wierzytelności i dłużnikiem (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.)¹⁹. Z uzasadnienia głosowanej uchwały można wyprowadzić wniosek, że roszczenie to nie będzie w tej sytuacji przedawnione, a co więcej, wniosek w trybie art. 788 k.p.c. ponownie przerwie bieg terminu przedawnienia na rzecz nowego wierzyciela – banku²⁰.

5. Podsumowanie

Głosowana uchwała zamiast rozwiązywać problem, z którym zwrócił się do Sądu Najwyższego sąd okręgowy, stwarza szereg nowych. Sąd Najwyższy nie odniósł się do nich, bo co prawda nie miał takiego obowiązku, ale wychodząc poza przedstawione mu zagadnienie i mając, jak sądzę, świadomość wydzwiku swojej uchwały w świecie zewnętrznym, nie tylko dla nauki prawa i judykatury, powinien i mógł podejść do postawionego przed nim problemu bardziej holistycznie, tak jak wynika to z tezy uchwały. Co gorsza, wydaje się, że nurt wykładni zaprezentowany w przedmiotowej uchwale na stałe zagościł już w judykaturze Sądu Najwyższego, czego przykładem jest odmowa podjęcia uchwały 5 października 2016 r. oraz wyrok z dnia 19 listopada 2014 r., II CSK 196/14, niepubl. Zagadnienie jest zaś na tyle palące i niejednoznaczne,

¹⁹ Zob.: postanowienie SN z dnia 16.09.2010 r., III CZP 58/10, www.sn.pl.

²⁰ Por.: wyrok SN z dnia 23.11.2011 r., IV CSK 156/11, OSNC-ZD 2013/1/7.

że konieczne zdaje się zabranie głosu przez powiększony skład Sądu Najwyższego, który w podjętej uchwale odpowiedziałby na postawione w głosie pytania, pozostawione przez skład orzekający w dniu 29 czerwca 2016 r. bez odpowiedzi.

Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Postępowanie egzekucyjne i inne postępowania wykonawcze”, Szczecin, 16 listopada 2016 r.

W dniu 16 listopada 2016 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Postępowanie egzekucyjne i inne postępowania wykonawcze”. Celem niniejszego sprawozdania jest przybliżenie zagadnień poruszanych podczas konferencji. Streszczono w nim referaty prelegentów i ich wypowiedzi w toku dyskusji, w przypisach zaś odesłano do orzecznictwa i piśmiennictwa.

Zebranych przedstawicieli środowiska naukowego, komorników oraz przedstawicieli wolnych zawodów prawniczych przywitał dr hab. prof. US Zbigniew Kuniewicz – dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. We wprowadzeniu do konferencji dr hab. prof. US Kinga Flaga-Gieruszyńska, Kierownik Katedry Postępowania Cywilnego US, będąca jednocześnie moderatorem pierwszego panelu, zwróciła uwagę na istotność poruszanej problematyki oraz liczbę ostatnich zmian legislacyjnych w przepisach proceduralnych. Wyjaśniła również, że

konferencja jest efektem współpracy uniwersyteckiej, w ramach której poszczególne ośrodki organizują konferencje dotyczące postępowania cywilnego. Dlatego też na konferencję zjechali przedstawiciele 10 ośrodków naukowych z całego kraju.

Jako pierwsza głos zabrała dr Joanna Studzińska z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, która wygłosiła referat pt. *Status komornika sądowego, asesora i aplikanta komorniczego* – de lega lata i de lege ferenda.

Prelegentka zwróciła uwagę na status komornika sądowego oraz postrzeganie jego pozycji w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego – jako szczególnego rodzaju organu państwowego, wyposażonego przez państwo w określone władcze kompetencje zarówno wobec osób, jak i wobec innych instytucji publicznych, co jest atrybutem władzy publicznej¹. Podkreślone zostało również organizacyjne i funkcjonalne powiązanie komornika z władzą sądowniczą, a więc z konstytucyjnie wyodrębnioną postacią władzy publicznej. Komornik sądowy jest organem państwa powołanym do wykonywania orzeczeń sądowych w drodze przymusowej egzekucji świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, a także innych czynności określonych w ustawach, posiadającym – w ramach wykonywania swoich zadań – władcze kompetencje wobec innych podmiotów stosunków prawnych².

Ustawodawca zrezygnował ze statusu komorniczego i uregulował pozycję komornika jako funkcjonariusza publicznego, wykonującego zawód zaufania publicznego. Konsekwencją tego było powołanie samorządu zawodowego. Aktualne wymagania stawiane kandydatom na to stanowisko w art. 10 u.k.s.e. są wystarczające, obecnie zaś już prawie wszyscy komornicy mają wykształcenie prawnicze. Status komornika jako funkcjonariusza publicznego zapewnia mu z jednej strony większą ochronę prawnokarną, z drugiej zaś – nakłada szczególne obowiązki i odpowiedzialność.

¹ Zob. wyrok z 20 stycznia 2004 r., SK 26/03, Dz.U. z 2004 r. Nr 11, poz. 101, OTK-A 2004, nr 1, poz. 3.

² Wyrok z 3 grudnia 2003 r., K 5/02, Dz.U. z 2003 r. Nr 212, poz. 2077, OTK-A 2003, nr 9, poz. 98.

Ta forma w sposób należyty reguluje status tego zawodu. Dookreślenia w ustawie wymagają natomiast obowiązki i prawa komornika, poprzez wyraźne regulacje w tym zakresie oraz ustawowe zobowiązanie komornika do przestrzegania prawa, postępowania zgodnie ze ślubowaniem czy zachowania zasad etyki, co miałyby pozwolić na wyegzekwowanie tych obowiązków, również w sferze nieuczciwej konkurencji.

Następnie przedstawione zostały docierające z Ministerstwa Sprawiedliwości informacje na temat planowanych zmian legislacyjnych, zmierzających do ograniczenia samodzielności komornika, które miałyby polegać m.in. na konieczności stosowania asysty policji, w miejsce uprawnienia do żądania tej asysty wyrażonego w art. 765 k.p.c., uprawnień funkcjonariuszy policji do ingerowania w tok postępowania egzekucyjnego czy wprowadzeniu obligatoryjnego nagrywania terenowych czynności egzekucyjnych. Zdaniem prelegentki obniżenie samodzielności komorników będzie skutkować ograniczeniem ich skuteczności.

Kolejna część referatu dotyczyła statusu asesora i aplikanta komorniczego. Zwrócono uwagę na ich niedookreślony status ustawowy i problemy interpretacyjne związane z określeniem zakresu czynności. Problemy te wynikają przede wszystkim z interpretacji art. 2 ust. 2 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, który wprowadza zasadę osobistego wykonywania przez komorników czynności egzekucyjnych, z wyjątkiem sytuacji wskazanych w ustawie. Taki wyjątek wprowadzają przepisy art. 30 ust. 2 i art. 33 ustawy, umożliwiające podejmowanie czynności również przez aplikanta i asesora komorniczego. W przypadku art. 30 ust. 2 ustawy, odnoszącego się do aplikantów komorniczych, mankamentem regulacji jest zastosowanie w nim podwójnego odesłania. W przeciwieństwie do asesora, któremu można zlecić prowadzenie egzekucji, aplikanta można upoważnić wyłącznie do dokonania określonych czynności, do których upoważniony jest asesor. Natomiast asesor może być zarówno zastępcą komornika na podstawie art. 26 ust. 2 ustawy, jak też na podstawie art. 33 ust. 1 można mu zlecić prowadzenie egzekucji w określonych w tym przepisie

sprawach, w innych zaś sprawach, na podstawie art. 33 ust. 2, można upoważnić go do dokonania określonych czynności³.

Różnica w zakresie czynności, jakich mogą dokonywać aplikant i asesor, uzasadniona jest inną ich pozycją – aplikant dopiero uczy się wykonywania zawodu, natomiast asesor jest osobą, która odbyła aplikację i zdała egzamin komorniczy. Wobec tego negatywnie należy ocenić propozycje zmian zmierzających do odstąpienia od możliwości zlecania asesorowi prowadzenia egzekucji i sprowadzających jego rolę do biernego obserwatora.

Jako kolejna głos zabrała dr hab. prof. SWPS Agnieszka Góra-Błaszczkowska z Uniwersytetu Humanistycznego SWPS, sędzia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie. Tematem wystąpienia był nadzór judykacyjny sądu nad czynnościami komornika sądowego.

Przedstawienie nadzoru judykacyjnego sądu nad czynnościami komornika sądowego zdominował w pierwszej kolejności temat podatku VAT, wywołujący w środowisku komorniczym wiele wątpliwości. Okazało się bowiem, że zagadnieniem tym zajmują się nie tylko sądy powszechne w trybie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, zwłaszcza przepisów o skardze na czynności komornika, ale również organy skarbowe i sądy administracyjne. Przykładem judykacyjnego nadzoru była uchwała Sądu Najwyższego z 7 lipca 2016 r. (III CZP 34/16). W uchwale tej uznano, że komornik sądowy, określając wysokość kosztów postępowania egzekucyjnego, nie może podwyższyć opłaty egzekucyjnej, ustalonej na podstawie art. 49 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 790 ze zm.), o stawkę podatku od towarów i usług.

Problem opodatkowania opłaty egzekucyjnej podatkiem VAT powstał wraz z wejściem w życie z dniem 1 października 2015 r. nowej interpretacji ogólnej Ministra Finansów z dnia 9 czerwca 2015 r. w sprawie opodatkowania podatkiem

³ Na temat statusu aplikanta komorniczego dr Joanna Studzińska wyraziła opinię w dwóch artykułach opublikowanych na łamach PPE (2015, nr 6, s. 87–109; nr 7, s. 19–38); zob. również J. Stępień, *Głosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014 r., sygnatura akt III CZP 26/14*, PPE 2015, nr 8, s. 42–54; *eadem*, *Pozycja komornika sądowego, aplikanta i asesora komorniczego w świetle najnowszych poglądów doktryny i orzecznictwa*, PPE 2016, supl. nr 1.

od towarów i usług czynności wykonywanych przez komorników sądowych (PT1.050.1.2015.LJU.19, Dz.Urz. Min.Fin. z 2015 r., poz. 41), która zastąpiła interpretację z dnia 30 lipca 2004 r. (PP10-812-802/04/MR/1556 PP 9, Dz.Urz. Min. Fin. z dnia 10 sierpnia 2004 r. Nr 10, poz. 93). Nie jest to wykładnia o charakterze powszechnie obowiązującym⁴, jednak Sąd Najwyższy stwierdził, że sądy powszechne ani Sąd Najwyższy nie są upoważnione do przeprowadzenia wiążącej w postępowaniu podatkowym oceny prawidłowości zawartego w treści interpretacji rozumienia przepisów prawa podatkowego, zagadnienia te należą bowiem do drogi administracyjnej i administracyjno-sądowej.

Sąd Najwyższy uwzględnił dyrektywę 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.U. UE L 347 z dnia 11 grudnia 2006 r., s. 1, ze zm.) oraz krajową ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, w szczególności art. 5 ust. 1 pkt 1, art. 7, art. 8 ust. 1, art. 15. W uzasadnieniu uchwały powołano również wyroki TSUE z dnia 26 marca 1987 r. (C-235/85, Komisja v. Holandia, LEX, nr 83879, ECR 1987/3/1471) oraz z dnia 21 maja 2008 r. (C-456/07, Karol Mihal v. Daňový úrad Košice V, niepubl.). Rozważono też pogląd wyrażony przez Naczelny Sąd Administracyjny we wniosku do TSUE z dnia 21 lutego 2013 r. (I FSK 221/12), niezakwestionowany w wyroku TSUE z dnia 26 marca 2015 r. (C-499/13, niepubl.).

Stanowisko zawarte w interpretacji ogólnej z dnia 9 czerwca 2015 r., powielone w interpretacjach indywidualnych wydawanych przez organy skarbowe, wywołało rozbieżne oceny w orzecznictwie administracyjno-sądowym. Zapadły zarówno rozstrzygnięcia akceptujące stanowisko Ministra Finansów⁵, jak i podważające jego zasadność⁶. Orzeczenia te są nieprawomocne.

Jednakże wiążące rozstrzygnięcie kwestii, czy komornik jest, czy też nie jest podatnikiem podatku od towarów i usług, stanowi zagadnienie niepodlegające

⁴ Wyrok TK z 11 maja 2004 r., K 4/03, OTK-A 2004, nr 5, poz. 41.

⁵ Np. wyroki WSA w Gdańsku z 25 maja 2016 r., I SA/Gd 330/16, czy WSA w Kielcach z 30 czerwca 2016 r., I SA/Ke 2925/16, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl>.

⁶ Por. wyroki WSA w Poznaniu z 14 czerwca 2016 r., I SA/Po 309/16, i WSA w Łodzi z 6 lipca 2016 r., I SA/Łd 338/16, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl>.

kognicji sądów powszechnych, należące do administracyjnego postępowania podatkowego. Dlatego też Sąd Najwyższy skupił się na kwestiach związanych z ustalaniem wysokości opłaty. Uznano zatem, że komornik sądowy nie może powiększyć należnej mu opłaty stosunkowej o kwotę podatku, ponieważ konstrukcja tej należności wskazuje na nadany jej charakter świadczenia brutto. Oceny tej nie zmienia analiza treści art. 35 i 63 u.k.s.e., wskazywanych w piśmiennictwie jako argument na rzecz poglądu o ukształtowaniu opłat egzekucyjnych jako wartości netto. Powołane przepisy nie określają sposobu obliczenia opłat, nie zawierają też odniesienia do kwestii podatkowych. Wyjaśniają jedynie przeznaczenie opłat egzekucyjnych (art. 35 u.k.s.e.) oraz określają, jak należy obliczyć dochód komornika stanowiący podstawę rozliczeń pomiędzy nim a jego zastępcą. Nie mogą więc stanowić przeciwwagi dla wniosków płynących z treści art. 49 ust. 1 i 2 u.k.s.e., rozpatrywanego w powiązaniu z art. 29a ust. 1 u.VAT.

W wystąpieniu podkreślono, że interpretacja ogólna odnosiła się do orzeczeń TSUE dotyczących innych porządków prawnych, co budzi wątpliwości. Obecnie trwa rozpatrywanie przez wojewódzkie sądy administracyjne skarg na interpretacje indywidualne, przy czym ostateczne rozstrzygnięcie będzie należeć do Naczelnego Sądu Administracyjnego, ze względu na różne wyroki, jakie zapadają w tych sprawach⁷.

⁷ Zob. orzeczenia oddalające skargi komorników, uznające, że komornik „wykonuje działalność nie w formie podmiotu prawa publicznego, ponieważ nie jest częścią administracji publicznej, lecz w formie samodzielnej działalności gospodarczej, w ramach wolnego zawodu” – wyrok WSA w Szczecinie z 20 października 2016 r., I SA/Sz 800/16; wyrok WSA we Wrocławiu z 25 sierpnia 2016 r., I SA/Wr 281/16; wyrok WSA w Olsztynie z 27 października 2016 r., I SA/Ol 513/16; ponadto orzeczenia uwzględniające skargi komorników, ze względu na uznanie, że „komornik działa w imieniu Państwa”, a nawet przy założeniu, że komornik sądowy spełniłby kryteria wymienione w art. 15 ust. 1 i 2 ustawy VAT, należy uznać, iż podlega on wyłączeniu na podstawie art. 15 ust. 6 ustawy VAT – wyrok WSA w Rzeszowie z 27 października 2016 r., I SA/Rz 625/16; wszystkie orzeczenia są nieprawomocne; 6 marca 2017 r. Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie podjął uchwałę w sprawie I FPS 8/16, w której stwierdził, że: „Do komornika sądowego, którego status wynika z ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. z 2015 r., poz. 790 ze zm.), ma zastosowanie art. 15 ust. 1 w zw. z ust. 2, a nie ma zastosowania art. 15 ust. 6 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2016 r., poz. 710 ze zm.)”; <http://orzeczenia.nsa.gov.pl>.

Możliwe również, że sprawa trafi także do TSUE. Wydaje się jednak, że uznanie komornika za podatnika podatku od towarów i usług jest wątpliwe, a legislacyjne zmiany w tym zakresie zdaniem prelegentki mogą zmierzać do jednoznacznego uznania, że nie jest on podatkiem – jeśli miałby nim być, to powinien zostać objęty stawką 0%⁸.

Następnie omówiono zagadnienia dotyczące skargi na czynności komornika, ze szczególnym uwzględnieniem zmian, jakich ostatnio dokonano w tym zakresie. Przede wszystkim ze względu na blokowanie postępowania egzekucyjnego, ustawodawca ograniczył prawo do skargi na czynności komornika w odniesieniu do zarządzenia komornika o wezwaniu do usunięcia braków pisma, na zawiadomienie o terminie czynności oraz na uiszczenie przez komornika podatku od towarów i usług. To ostatnie wyłączenie wynika z nadzoru nad tymi czynnościami organów skarbowych, a w konsekwencji – sądów administracyjnych. Celem zmiany art. 767 § 5 k.p.c. poprzez wprowadzenie obowiązku wnoszenia skargi do komornika, który dokonał czynności, było zmniejszenie kosztów i przyspieszenie postępowania, gdyż komornik po otrzymaniu skargi może podjąć decyzję co do jej ewentualnego uwzględnienia. Dzięki temu nie ma konieczności umarzania postępowania sądowego w sprawie ze skargi na czynność komornika. Zwrócono również uwagę na problemy z klasyfikacją pisma jako skargi. Wydaje się dopuszczalne wezwanie do sprecyzowania pisma, jeśli komornik ma wątpliwości, czy kierowane do niego pismo stanowi skargę. Na nieprzekazanie w terminie skargi do sądu również przysługuje skarga. Termin na przekazanie skargi ma charakter instrukcyjny i brak jest sankcji za jego niezachowanie, w postaci np. automatycznego uwzględnienia skargi. Komornik nie może jednak badać warunków formalnych ani fiskalnych skargi; ma obowiązek przekazać ją do sądu nawet wówczas, gdy podlega ona odrzuceniu. Problemem jest również odpowiedź na pytanie, do jakiego sądu komornik ma przekazać skargę, jeśli w treści skargi wskazano, że jest ona kierowana do niewłaściwego sądu. Zdaniem prelegentki komornik

⁸ Więcej na ten temat: M. Romańska, *Czy komornikowi można przypisać status podatnika podatku od towarów i usług w związku z pobieraniem opłat za czynności egzekucyjne?*, PPE 2016, nr 7, s. 7–31.

powinien wówczas przekazać skargę do sądu wskazanego przez skarżącego. Wówczas jednak powstaje kwestia zachowania terminu – czy termin będzie zachowany, gdy skarga trafi do komornika, do sądu niewłaściwego, czy też kiedy zostanie przekazana do sądu właściwego. Może się również zdarzyć sytuacja, w której komornik otrzyma skargę wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu. W takiej sytuacji należy nadać bieg skardze, czyli uzasadnić zaskarżoną czynność i wraz z aktami sprawy przekazać skargę oraz wniosek o przywrócenie terminu do sądu. Przywrócenie terminu jest bowiem czynnością orzecznictwą zastrzeżoną dla sądu, a komornik nie ma kompetencji do oceny zasadności tego wniosku. Może pojawić się również problem z zakwalifikowaniem pisma zawierającego skargę, na którym nie złożono podpisu – czy uznać, że podpis jest elementem konstytutywnym skargi. Czy zatem komornik powinien nadać skardze bieg (uzasadnić czynności i ją przekazać sądowi), do sądu zaś należy wzywanie do uzupełnienia braków formalnych skargi poprzez jej podpisanie, czy też nie ma wówczas skargi i konieczności podejmowania czynności? Drugi z poglądów wydaje się jednak wątpliwy.

Wystąpienie pt. *Ochrona wynagrodzenia za pracę w postępowaniu egzekucyjnym* wygłosił dr Mikołaj Ryłski z Uniwersytetu Szczecińskiego, który zwrócił głównie uwagę na kwestię zakwalifikowania wynagrodzenia, od tego bowiem zależy jego ochrona. Przede wszystkim rozróżnienia wymaga „wynagrodzenie ze stosunku pracy”, o którym mowa w art. 833 k.p.c.; jest ono pojęciem szerszym niż „wynagrodzenie za pracę”, o którym mówi art. 881 k.p.c. Egzekucja z wynagrodzenia za pracę, o którym mowa w Kodeksie pracy, prowadzona jest w trybie przepisów art. 880 i n. k.p.c. Wynagrodzenie ze stosunku pracy podlega egzekucji w zakresie określonym w przepisach Kodeksu pracy (art. 833 § 1 k.p.c.). Zakres ten dotyczy odpowiednio zasiłków dla bezrobotnych, dodatków aktywizacyjnych, stypendiów oraz dodatków szkoleniowych, wypłacanych na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, uposażeń posłów i senatorów, należności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i ich domowników z tytułu pracy w spółdzielni, wynagrodzeń członków spółdzielni pracy oraz wszystkich świadczeń powtarzających się, których celem jest zapewnienie utrzymania.

Nie stosuje się ich natomiast do wierzytelności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych z tytułu udziału w dochodach spółdzielni przypadających im od wniesionych do spółdzielni wkładów.

Jednak nie można zapominać, że zgodnie z art. 829 pkt 5 k.p.c. w przypadku dłużnika pobierającego periodyczną stałą płacę nie podlegają egzekucji pieniądze w kwocie, która odpowiada niepodlegającej egzekucji części płacy za czas do najbliższego terminu wypłaty, a u dłużnika nieotrzymującego stałej płacy – pieniądze niezbędne dla niego i jego rodziny na utrzymanie przez dwa tygodnie. Sąd Najwyższy uznaje, że kwota wpływająca na rachunek bankowy z tytułu wynagrodzenia za pracę podlega ograniczeniu egzekucji wynikającej z Kodeksu pracy⁹.

Po przerwie otwarto drugi panel, moderowany przez dr. hab. prof. UŁ Józefa Jagiełę z Uniwersytetu Łódzkiego, dotyczący przede wszystkim kontaktów komornika z organami postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego.

Jako pierwszy głos zabrał dr hab. prof. UAM Andrzej Jarocho z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, przybliżając zebranym temat *Sędzia komisarz a komornik sądowy w postępowaniu restrukturyzacyjnym*.

Postępowania restrukturyzacyjne uregulowane są w ustawie z dnia 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1574). Nie ulega żadnej wątpliwości, że postępowania te odgrywają istotną rolę ochronną dla dłużnika i wpływają na postępowania egzekucyjne – zarówno te już wszczęte, jak również na możliwość ich wszczęcia¹⁰.

Kluczowym przepisem wprost wskazującym na kontakt sędziego-komisarza z komornikiem w postępowaniu restrukturyzacyjnym jest art. 22 Prawa restrukturyzacyjnego, zgodnie z którym organy administracji publicznej i komornicy

⁹ Zob. również uchwałę SN z 17 grudnia 1981 r., III CZP 32/81, w której stwierdzono, że kwoty pobrane z tytułów wymienionych w art. 833 § 2 k.p.c. podlegają egzekucji, z ograniczeniem wynikającym z odpowiedniego zastosowania art. 829 pkt 5 k.p.c.; M. Radomski, *Pojęcie wynagrodzenia za pracę w świetle przepisów art. 890 § 2 k.p.c. oraz art. 81 § 4 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji*, Pr.Bank. 2003, nr 2, s. 55 i n.

¹⁰ Więcej na ten temat – zob. J. Stempień, *Wpływ postępowania upadłościowego oraz postępowań restrukturyzacyjnych na postępowanie egzekucyjne*, PPE 2016, nr 7, s. 59–81.

sądowi udzielają pomocy sędziemu–komisarzowi w wykonywaniu jego czynności. Zakres tej pomocy nie został wprost wskazany, również doktryna nie wskazuje na przykłady takiej pomocy, jej zakres ani podmiot mający ponieść jej koszty. Największymi mankamentami regulacji jest brak określenia w ustawie rodzaju tej pomocy, jej zakresu, komornika właściwego do udzielenia tej pomocy, podmiotu zobowiązanego do poniesienia kosztów udzielenia tej pomocy, a nawet brak rozstrzygnięcia, jakiego rodzaju czynności podejmuje komornik, udzielając takiej pomocy – czy są to czynności egzekucyjne, czy też restrukturyzacyjne. Ponadto prelegent zwrócił uwagę, że w postępowaniu upadłościowym przepisy dotyczące udziału komornika są bardziej rozbudowane. W art. 153 Prawa upadłościowego przewidziano, że skargi na czynności komornika rozpoznaje w postępowaniu upadłościowym sędzia–komisarz. Przepis ten odnosi się do czynności komornika podejmowanych w postępowaniu upadłościowym i brakuje podstaw do stosowania go, nawet w drodze analogii, w postępowaniu restrukturyzacyjnym.

W podsumowaniu wskazano, że zgodnie z art. 209 Prawa restrukturyzacyjnego, w sprawach nieuregulowanych ustawą do postępowania restrukturyzacyjnego stosuje się odpowiednio przepisy księgi pierwszej części pierwszej Kodeksu postępowania cywilnego, z wyłączeniem przepisów o zawieszeniu i wznowieniu postępowania. Mimo odesłania wyłącznie do księgi pierwszej, szczątkowa regulacja pozwala uznać, że występuje w omawianym zakresie luka konstrukcyjna, więc w drodze analogii do czynności komornika w postępowaniu restrukturyzacyjnym stosuje się przepisy egzekucyjne. Redakcja art. 22 w zakresie pomocy udzielanej przez komornika wymaga uznania, że występuje w tym zakresie luka prawna, umożliwiającą zastosowanie przepisów egzekucyjnych. Czynności te stanowią katalog czynności mieszczących się w postępowaniu restrukturyzacyjnym, choć nie są to czynności egzekucyjne¹¹.

¹¹ Por. poglądy dotyczące charakteru czynności komornika w postępowaniu upadłościowym: S. Cieślak, *Czynności komornika sądowego w postępowaniu upadłościowym*, PE 2002, nr 20, s. 13; A. Jankowski, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 41; A. Pokora, *Udział komornika w postępowaniu upadłościowym*, [w:] *Instytucje prawa upadłościowego i naprawczego*, pod red. A. Witosza, t. 2, Katowice 2008, s. 149 i n.

Dlatego też, mimo braku w Prawie restrukturyzacyjnym uregulowań dotyczących trybu udzielania przez komornika sądowego pomocy sędziemu–komisarzowi, należy w tym zakresie zastosować przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, odnoszące się do postępowania egzekucyjnego. Rozstrzygać one powinny o właściwości komornika oraz trybu dokonania czynności. Nie wiadomo jednak, jakie są relacje między komornikiem a innymi uczestnikami postępowania ani w jaki sposób mogą oni oddziaływać na czynności komornika podejmowane w toku postępowania restrukturyzacyjnego, w szczególności czy na czynności takie przysługuje skarga do sędziego–komisarza oraz czy może on z urzędu wydawać komornikowi zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonania tych czynności oraz usuwać spostrzeżone uchybienia¹².

Następny temat – *Współpraca komornika sądowego i zarządcy w postępowaniu restrukturyzacyjnym* – przedstawiła dr hab. prof. UWr Izabella Gil z Uniwersytetu Wrocławskiego, która na wstępie podała w wątpliwość celowość uchwalenia Prawa restrukturyzacyjnego; w jej ocenie ten sam skutek można było osiągnąć poprzez umożliwienie dłużnikowi złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy. Zgodnie z art. 6 Prawa restrukturyzacyjnego, postępowanie restrukturyzacyjne może być prowadzone wobec dłużnika niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością, a celem tego postępowania jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika przez umożliwienie mu restrukturyzacji w drodze zawarcia układu z wierzycielami, natomiast w przypadku postępowania sanacyjnego – również przez przeprowadzenie działań sanacyjnych przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli. Choć w ustawie celem jest ochrona przed ogłoszeniem upadłości, w gruncie rzeczy założeniem tego postępowania jest ochrona przed egzekucją, dotyczą bowiem również indywidualnych wierzycieli. W praktyce postępowania te wszczynane są przede wszystkim w celu zatrzymania postępowań egzekucyjnych, bez zmierzania do likwidacji majątku dłużnika, co wynika nie tylko z zawieszenia postępowania egzekucyjnego w przypadku zawarcia układu, ale również z utraty

¹² Analogicznie do uprawnienia sądu w postępowaniu egzekucyjnym na podstawie art. 759 § 2 k.p.c.

mocy tytułów egzekucyjnych stanowiących podstawę dotychczasowej egzekucji w przypadku zatwierdzenia spisu wierzytelności.

W praktyce można się spotkać z postępowaniami sanacyjnymi, dlatego też zostało ono szczegółowo omówione. Pierwszy kontakt komornika z organami postępowania pojawić może się już na etapie zabezpieczenia poprzez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego albo tymczasowego zarządcy. W samym postępowaniu oddziaływanie zarządcy przewidziane jest w art. 313 Prawa restrukturyzacyjnego, zgodnie z którym postępowanie egzekucyjne skierowane do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej wszczęte przed dniem otwarcia postępowania sanacyjnego ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem otwarcia postępowania. Na wniosek dłużnika lub zarządcy sędzia–komisarz postanowieniem stwierdza zawieszenie postępowania egzekucyjnego. Postanowienie doręcza się również organowi egzekucyjnemu. Sędzia–komisarz na wniosek dłużnika lub zarządcy może uchylić zajęcie dokonane przed dniem otwarcia postępowania sanacyjnego w postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym skierowanym do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej, jeżeli jest to konieczne dla dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa. Sumy uzyskane w zawieszonym postępowaniu egzekucyjnym, a jeszcze niewydane, przelewa się do masy sanacyjnej niezwłocznie po wydaniu postanowienia o otwarciu postępowania sanacyjnego. Skierowanie egzekucji do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia na tym majątku jest niedopuszczalne po dniu otwarcia postępowania sanacyjnego. Jak widać, choć zarządca nie ma bezpośrednich uprawnień oddziaływania na czynności komornika, to może on występować do sędziego–komisarza o wydanie postanowień ingerujących w te czynności, np. poprzez uchylenie zajęć.

Prelegentka zwróciła uwagę, że art. 313 przewiduje jedynie zawieszenie postępowania, jednak nie znalazła się w nim – analogiczna do art. 146 Prawa upadłościowego – regulacja dotycząca umorzenia postępowania,

zgodnie zaś z art. 333 Prawa restrukturyzacyjnego, po umorzeniu postępowania sanacyjnego dłużnik może wstąpić do postępowań w miejsce zarządcy¹³.

Dr Piotr Gil z Uniwersytetu Opolskiego przybliżył temat *Współpraca komornika sądowego i syndyka w postępowaniu upadłościowym*. Pozycja syndyka wobec komornika sądowego zmieniała się wraz ze zmianą prawa regulującego postępowanie upadłościowe. W rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512) syndyk przede wszystkim gromadził majątek upadłego, a zaspokojenie następowało w trybie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego¹⁴. Na gruncie tych przepisów syndyk uprawniony był do żądania od komornika dokonania określonych czynności, wobec czego styk działalności obu organów przewijał się przez całe postępowanie¹⁵.

Zupełnie zmieniała się pozycja syndyka i jego relacja z komornikiem sądowym wraz z wejściem w życie w dniu 1 października 2003 r. ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze¹⁶. W ustawie tej większość

¹³ Zgodnie z: art. 259 ust. 1 Pr.Restr. w postępowaniu przyspieszonym układowym, art. 278 Pr.Restr. – w postępowaniu układowym, art. 312 Pr.Restr. – w postępowaniu sanacyjnym, z chwilą otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, postępowania zabezpieczające i egzekucyjne, zarówno sądowe, jak i administracyjne, prowadzone przeciwko upadłemu, a dotyczące zaspokojenia należności, które z mocy prawa objęte są układem, ulegają zawieszeniu z mocy prawa. Ten stan zawieszenia trwa do chwili uprawomocnienia się postanowienia o zatwierdzeniu układu. Z tą bowiem chwilą postępowania zabezpieczające i egzekucyjne ulegają z mocy prawa umorzeniu (art. 170 Pr.Restr.).

¹⁴ Zgodnie z poglądem SN w postanowieniu z 13 marca 1996 r., II CRN 23/96 (OSNC/1996/7–8/107), potwierdzono, że istota postępowania upadłościowego nie wyłącza stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego regulujących właściwość komornika w sprawie o egzekucję z nieruchomości; zob. również M. Lityńska, *Komentarz do postanowienia SN z dnia 13 marca 1996 r., II CRN 23/96*, PPH 1997, nr 4, s. 34; postanowienie SN z 23 stycznia 1996 r., II CRN 188/95. Istota postępowania upadłościowego nie wyłącza stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego regulujących właściwość komornika w sprawie o egzekucję z nieruchomości.

¹⁵ Art. 94 – wprowadzenie syndyka lub zarządcy w posiadanie majątku upadłego; art. 103 – opieczętownienie majątku; art. 105 ust. 2 – spis inwentarza; art. 106 – otwarcie pomieszczeń, schowków i przeszukanie; art. 115 – licytacja ruchomości; art. 118 – licytacja nieruchomości; art. 221 – zwrot majątku upadłemu po umorzeniu.

¹⁶ Dz.U. z 2003 r. Nr 60, poz. 535; obecnie tytuł zmieniony na Prawo upadłościowe przez art. 428 pkt 1 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 978) zmieniającej niniejszą ustawę z dniem 1 stycznia 2016 r.

dotychczasowych uprawnień komornika przejął syndyk, który prowadzi likwidację majątku upadłego. Rola komornika w postępowaniu upadłościowym została ograniczona do wprowadzenia syndyka w posiadanie na podstawie postanowienia sądu o ogłoszeniu upadłości lub postanowienia o powołaniu syndyka, bez potrzeby nadawania mu klauzuli wykonalności¹⁷.

Przedstawione zostało interesujące zagadnienie uznania czynności upadłego za bezskuteczną wobec masy upadłości na podstawie art. 134 Prawa upadłościowego. Otóż zgodnie z tym przepisem, w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2016 r., jeżeli czynność upadłego jest bezskuteczna z mocy prawa lub została uznana za bezskuteczną, to, co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego lub do niego nie weszło, podlega przekazaniu do masy upadłości, a jeśli przekazanie w naturze jest niemożliwe, do masy upadłości wpłaca się równowartość w pieniądzu. Za zgodą sędziego-komisarza druga strona czynności może zwolnić się z obowiązku przekazania do masy upadłości tego, co wskutek tej czynności z majątku upadłego ubyło, przez zapłatę różnicy między wartością rynkową świadczenia dłużnika z dnia zawarcia umowy a wartością świadczenia otrzymanego przez dłużnika. Na postanowienie, o którym mowa w zdaniu poprzednim, przysługuje zażalenie. Na tle tego przepisu największe kontrowersje wzbudzało sformułowanie „podlega przekazaniu do masy upadłości”, nie określono bowiem jasno, czy chodzi tutaj o przeniesienie własności, czy też wydanie w posiadanie syndyka. Przyjmowano, że funkcją art. 134 nie jest wykreowanie nowego stosunku cywilnoprawnego (np. zobowiązania do przeniesienia własności), który tworzyłby dla syndyka tytuł materialnoprawny do władania rzeczą¹⁸. Zatem w orzecznictwie i w doktrynie przyjęto, że przekazanie do masy ma służyć jedynie umożliwieniu zaspokojenia z niej wierzycieli w ramach postępowania upadłościowego¹⁹. Prelegent przywołał pogląd wyrażony przez

¹⁷ Art. 174 p.u.

¹⁸ Wyrok SN z 4 marca 2008 r., IV CSK 465/07, niepubl.

¹⁹ Zob. E. Gniewek, *Sprzedaż nieruchomości przez syndyka masy upadłości w toku postępowania upadłościowego w razie bezskuteczności względnej wcześniejszego rozporządzenia przez upadłego*, [w:] *Rozprawy Prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Pazdana*, pod red. W. Popiołka, L. Ogiegły, M. Szpunara, Kraków 2005, s. 961.

E. Gniewka, zgodnie z którym wydanie przedmiotów majątkowych nie jest warunkiem niezbędnym do dochodzenia zaspokojenia z przedmiotów majątkowych, które na skutek czynności dłużnika wyszły z jego majątku, „albowiem dokonanie sprzedaży uzasadnia już sama bezskuteczność wobec masy upadłości wcześniejszej czynności rozporządzającej upadłego i automatyczne wejście «zbytego» przedmiotu do masy upadłości. W szczególności nie jest niezbędne dla dokonywanej w toku postępowania upadłościowego sprzedaży nieruchomości jej wydania syndykowi do masy upadłości. Natomiast stan prawny nieruchomości z wszystkimi perypetiami winien zostać precyzyjnie opisany w akcie notarialnym sprzedaży nieruchomości przez syndyka”²⁰. Syndyk mógł natomiast wystąpić do sądu z powództwem o wydanie rzeczy, z uzyskanym zaś tytułem złożyć wnioski do komornika o wszczęcie postępowania egzekucyjnego i wydanie rzeczy syndykowi²¹. Wobec tego przedstawiono praktyczny sposób postępowania w takim przypadku, gdzie syndyk, będąc w posiadaniu prawomocnego wyroku uznającego czynność upadłego za bezskuteczną, zgłasza się do notariusza z potencjalnym nabywcą (z uchwałą rady wierzycieli lub postanowieniem sędziego–komisarza, zatwierdzającym wybór oferty albo zezwalającym na sprzedaż z wolnej ręki). Notariusz opisuje w akcie notarialnym, że nieruchomość będąca przedmiotem sprzedaży stanowiła majątek upadłego, przed ogłoszeniem upadłości dłużnik zbył tę nieruchomość na rzecz osoby trzeciej, a na podstawie przedłożonego do aktu prawomocnego wyroku sądu czynność prawna uznana została za bezskuteczną. Mimo zatem braku wpisu upadłego lub syndyka w księdze wieczystej²² oraz braku posiadania nieruchomości, może dojść do jej sprzedaży. Zwrócono również uwagę na nieuzasadnione problemy w przeprowadzeniu tej procedury przed notariuszem, a zwłaszcza w doprowadzeniu do wpisu własności na rzecz nabywcy do księgi wieczystej, na podstawie tak zdziałanej czynności.

²⁰ Zob. *ibidem*, s. 968; S. Gurgul, *Względna bezskuteczność czynności prawnej*, M.Prawn. 2015, nr 7, s. 371 i n.

²¹ Wyrok SN z 4 września 2014 r., II CSK 609/13, niepubl.

²² Wyrok SN z 29 września 2000 r., V CKN 93/00, niepubl.

Z powodu powyższych trudności od dnia 1 stycznia 2016 r. do postępowań wszczętych po tej dacie stosuje się dodany ust. 1a, zgodnie z którym jeżeli osoba obowiązana do przekazania składników majątkowych do masy upadłości nie wykona swojego obowiązku na wezwanie syndyka, sędzia–komisarz wskazuje taką osobę lub takie osoby i określa zakres obowiązku każdej z nich. Na postanowienie sędziego–komisarza przysługuje zażalenie. Prawomocne postanowienie ma moc tytułu wykonawczego. Pojawia się zatem w tym przypadku możliwość działania komornika. Sędzia–komisarz może bowiem nakazać osobie trzeciej, która uzyskała korzyść z czynności prawnej uznanej za bezskuteczną, wydanie przedmiotu tej czynności syndykowi, w przypadku zaś niewykonania tego obowiązku, postanowienie sędziego–komisarza po uprawomocnieniu stanowić będzie tytuł wykonawczy, na podstawie którego komornik może wprowadzić syndyka w posiadanie rzeczy.

Na koniec prelegent zwrócił uwagę na czynności komornika, które mogłyby być podejmowane w postępowaniu upadłościowym, mimo że nie są wprost wskazane w Prawie upadłościowym. W szczególności komornik może zajmować się doręczaniem oświadczeń syndyka, zwłaszcza oświadczeń prawokształtujących. Istotna jest dla syndyka skuteczność takiego doręczenia. Również ze względu na art. 187 § 1 pkt 3 k.p.c., zgodnie z którym pozew powinien zawierać informację, czy strony podjęły próbę mediacji lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu, a w przypadku gdy takich prób nie podjęto – wyjaśnienie przyczyn ich niepodjęcia. Wymóg ten uznano za bezużyteczny w postępowaniu upadłościowym, jednakże wraz z doręczeniem oświadczenia komornik przy udziale syndyka może sporządzić protokół stanu faktycznego (spisać stan liczników, opisać stan techniczny itp.).

Jako ostatni w drugim panelu temat *Czynności egzekucyjne wykonywane przez komorników w postępowaniu w ramach Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę sporządzonej w Hadze dn. 25 października 1980 r. (Dz.U. z dn. 25 września 1995 r.)*²³ przedstawił słuchaczom

²³ Dz.U. z 1995 r. Nr 108, poz. 528.

dr Marcin Białecki z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Konwencja ta określa instrumenty ochrony dziecka i zapewniające niezwłoczny powrót dziecka bezprawnie uprowadzonego, które nie ingerują we władzę rodzicielską²⁴. Przesłankami odmowy wydania dziecka przez sąd, określonymi w art. 13 Konwencji, może być faktycznie niewykonywanie władzy rodzicielskiej, poważne ryzyko narażenia dziecka na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawienia go w sytuacji nie do zniesienia, a ponadto, jeżeli dziecko sprzeciwia się powrotowi do państwa, w którym dziecko miało miejsce stałego pobytu bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem, a osiągnęło ono wiek i stopień dojrzałości, przy którym właściwe jest uwzględnienie jego opinii.

Postępowanie sądowe powinno być zakończone w ciągu 6 tygodni od daty wpłynięcia wniosku²⁵. Wymusza to dynamizm tego postępowania i koncentrację materiału dowodowego. W takim postępowaniu przydatny może okazać się sporządzony przez komornika sądowego protokół stanu faktycznego. Jest to czynność pozaegzekucyjna, dokonana przez funkcjonariusza publicznego, przybierająca postać dokumentu urzędowego, zawierająca opis stanu faktycznego i pozwalający ustalić stan faktyczny. Może być to pewnego rodzaju konkurencja dla zabezpieczenia dowodu określonego w art. 310–315 k.p.c. Do protokołu takiego mogą być załączone zdjęcia, oświadczenia na piśmie. Zdaniem dr. Białeckiego, uwzględniając brak czasu w postępowaniu sądowym na powołanie biegłego, mógłby to zrobić komornik w ramach sporządzenia protokołu stanu faktycznego. Biegły taki mógłby ustalić relacje rodzinne oraz więzi emocjonalne, komornik zaś wciągnąłby tę opinię do protokołu lub załączyłby ją, jeśli byłaby sporządzona na piśmie²⁶.

Dwa kolejne panele moderowała dr hab. prof. UW. Izabella Gil. Dr Zbigniew Woźniak z Uniwersytetu Zielonogórskiego wygłosił jako pierwszy

²⁴ Art. 1 Konwencji.

²⁵ Art. 11.

²⁶ Temat ten poruszył również Komornik Sądowy Krzysztof Wiślocki; zob. panel IV.

w trzecim panelu referat na temat *Egzekucja świadczeń wyrażonych w walutach obcych*.

Z dniem 8 września 2016 r. uległy zmianie m.in. art. 358 § 1 k.c., art. 319¹ k.p.c., art. 798¹ § 1 i 2 k.p.c., art. 866² § 3 i 4 k.p.c., art. 889¹ k.p.c. i art. 1024 § 3 k.p.c. Dotychczas zasadą spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej było przeliczanie go według kursu średniego NBP. Obecnie jeśli z podstawy świadczenia wynika jego spełnienie w walucie obcej, to sąd zastrzega w wyroku spełnienie tego świadczenia wyłącznie w tej walucie. Wówczas spełnienie świadczenia następuje wyłącznie w tej walucie, a zastrzeżenie to stanowi informację dla organu egzekucyjnego, wyłączając wówczas stosowanie art. 783 § 1 k.p.c. Dlatego też zasądzone świadczenie może być wyrażone w walucie obcej – wówczas komornik wzywa dłużnika do wskazania, w jakim banku ma zakupić walutę. Jeżeli w ciągu 7 dni dłużnik nie odpowie, to uprawnienie do wyboru banku przechodzi na wierzyciela. Nawet jeśli dłużnik wybierze niekorzystnie dla wierzyciela bank, w którym ma nastąpić zakup waluty, to jego wybór jest wiążący dla wierzyciela i komornika. Rozważyć natomiast można zastosowanie w takim przypadku art. 5 k.c.

Praktyczne aspekty egzekucji sądowej z alimentów przedstawili dr Aleksandra Klich z Uniwersytetu Szczecińskiego i mgr Marcin Borek z Ośrodka Naukowo-Szkoleniowego przy Krajowej Radzie Komorniczej. Przede wszystkim zwrócono uwagę na funkcje alimentów, które mają zaspokajać potrzeby uprawnionego oraz pokrywać koszty jego wychowania i utrzymania. Świadczenia te wynikają z nakazów moralnych, a świadczenia na rzecz uprawnionych spotykają się z akceptacją społeczną. Komornik sądowy Marcin Borek zwrócił uwagę na trudności w prowadzeniu egzekucji świadczeń alimentacyjnych, która często przypomina „walkę”, toczy się latami, a dłużnicy często utrudniają egzekucję i ukrywają majątek. Prowadzenie egzekucji świadczeń alimentacyjnych korzysta ze znacznego uprzywilejowania w porównaniu z innymi postępowaniami, choć uprzywilejowanie to zostało ograniczone. Zgodnie z art. 1081 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym do 7 września 2016 r., jeżeli egzekucja dotyczy alimentów lub renty mającej charakter alimentów, wierzyciel,

kierując wniosek o wszczęcie egzekucji, nie ma obowiązku wskazywać sposobu egzekucji. Od 8 września 2016 r. w związku ze zmianą brzmienia art. 700 k.p.c. w przypadku wniosku o egzekucję każdego świadczenia nie ma konieczności wskazania sposobu jej prowadzenia. Zwrócono również uwagę na obowiązki komorników wynikające z ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 169). Przede wszystkim dotyczy to obowiązku wydawania zaświadczeń o bezskuteczności egzekucji²⁷, informowania o stanie egzekucji²⁸ i współdziałania wójta z komornikiem²⁹.

Jako kolejny wystąpił SSR Andrzej Antkiewicz z Sądu Rejonowego w Grudziądzu z referatem *Opis i oszacowanie nieruchomości w postępowaniach egzekucyjnych wszczętych po 7 września 2016 r.* Nowe przepisy dotyczące tego zagadnienia egzekucji z nieruchomości stosuje się jedynie do postępowań wszczętych po 8 września 2016 r.

Istotną zmianą było przeniesienie regulacji art. 985 § 2 k.p.c. do art. 948 § 1 k.p.c., z jednoczesną zmianą sposobu liczenia terminu, w jakim dopuszczalne jest poprzestanie na dotychczasowym opisie i oszacowaniu, poprzez zastąpienie terminu drugiej licytacji datą umorzenia postępowania. Zgodnie z obecnie obowiązującym art. 948 § 1 k.p.c., jeżeli wniosek o wszczęcie nowej egzekucji złożono w terminie trzech lat od daty umorzenia postępowania, w którym dokonano opisu i oszacowania nieruchomości, komornik dokona nowego opisu i oszacowania tylko na wniosek wierzyciela lub dłużnika. Dłużnik może złożyć taki wniosek w terminie dwóch tygodni od daty doręczenia mu wezwania do zapłaty, o czym należy go pouczyć przy doręczeniu wezwania. Zwrócono również uwagę na nowe Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 sierpnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu opisu i oszacowania (Dz.U. z 2016 r., poz. 1263)³⁰. Obligatoryjne w każdej sprawie

²⁷ Art. 3 ust. 2.

²⁸ Art. 3 ust. 6, art. 26.

²⁹ Art. 3 ust. 7, art. 5 ust. 1.

³⁰ Zob. K. Kuryłowicz, *Uwagi do Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 sierpnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania opisu i oszacowania nieruchomości*, „Nowa Currenda” 2016, nr 7.

są dokonywane z urzędu przez komornika oględziny nieruchomości w celu ustalenia położenia nieruchomości, jej rodzaju, przeznaczenia, stanu i wartości. Do sporządzenia opisu niezbędne jest ustalenie, czy nieruchomość wpisana jest do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków oraz o przeznaczeniu terenu w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ponadto należy wskazać sposób dostępu nieruchomości gruntowej do drogi publicznej oraz dostępność urządzeń infrastruktury technicznej. Jeżeli na nieruchomości znajdują się budynki lub inne urządzenia, w opisie nieruchomości podaje się, w miarę możliwości, rok ich budowy, stan, rodzaj konstrukcji i materiału budowlanego, liczbę kondygnacji, wyposażenie w instalacje i urządzenia, sposób i jakość ich wykonania oraz sposób użytkowania. Powstaje jednak pytanie: skąd komornik ma mieć wiedzę na temat sposobu oraz jakości wykonania instalacji i urządzeń? Wydaje się, że takie ustalenia dokonane zostaną „w miarę możliwości”, bez konieczności powoływania do tego celu biegłego z zakresu budownictwa. W opisie wskazuje się również źródło danych o stwierdzonych prawach i obciążeniach. Jeżeli zajęte nieruchomości stanowią całość gospodarczą, w opisie podaje się informacje o okolicznościach uzasadniających takie zakwalifikowanie nieruchomości. Jeśli dane zawarte w księdze wieczystej lub ewidencji gruntów i budynków, dotyczące obszaru lub sposobu użytkowania nieruchomości, nie odpowiadają stanowi rzeczywistemu, w opisie nieruchomości podaje się stan rzeczywisty, z zaznaczeniem, na czym polega jego niezgodność z danymi ujawnionymi w księdze wieczystej lub w ewidencji gruntów i budynków. O stwierdzonej niezgodności komornik niezwłocznie zawiadamia organ prowadzący ewidencję gruntów i budynków.

Wycena przez biegłego dokonywana jest na podstawie przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami, które przewidują kilka sposobów wyceny. Nie jest zatem przesądzone, że wycena musi być dokonana za pomocą podejścia porównawczego, równie dobrze bowiem można zastosować podejście dochodowe, kosztowe lub mieszane, co może powodować złożenie skargi. Natomiast przesądzone jest doliczanie do wartości określonej

przez biegłego podatku od towarów i usług, w przypadku spoczywania na dłużniku obowiązku podatkowego z tytułu dokonanej w trybie egzekucji dostawy towarów będących własnością dłużnika³¹.

Dr hab. prof. UŁ Józef Jagieła z Uniwersytetu Łódzkiego przedstawił referat pt. *Wszczęcie postępowania egzekucyjnego na podstawie tytułów wykonawczych pochodzących z państw członkowskich Unii Europejskiej, objętych reżimem automatycznej wykonalności*. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego regulują tę materię w art. 1153¹⁴⁻²⁶. Zwrócono przede wszystkim uwagę, że rozporządzenia zawierają autonomiczne regulacje dotyczące wszczęcia i podstawy egzekucji, transliteracji i tłumaczenia, dostosowania tytułu do polskiego porządku prawnego oraz doręczenia dłużnikowi odpisu i tłumaczenia. Regulacja art. 1153¹⁴ k.p.c. w zakresie wskazania tytułów wykonawczych jest niewystarczająca, w sposób zupełny regulują to bowiem poszczególne rozporządzenia. W przypadku wpłynięcia do komornika wniosku o przeprowadzenie egzekucji na podstawie tytułu pochodzącego z państw członkowskich Unii Europejskiej, komornik w pierwszej kolejności powinien zweryfikować, czy dołączony do wniosku dokument jest tytułem wykonawczym oraz czy dołączono do niego zaświadczenie (poza europejskim nakazem zapłaty). Transliteracja konieczna będzie w przypadku tytułów z czterech państw – Cypru, Grecji, Bułgarii i Malty. Kwestie konieczności dołączenia tłumaczenia są różnie regulowane w poszczególnych rozporządzeniach³².

Ostatni, czwarty panel otworzył dr Grzegorz Julke z Uniwersytetu Gdańskiego z tematem *Przejsie egzekwowanego uprawnienia po wszczęciu postępowania egzekucyjnego*, który przypomniał zasadę w postępowaniu egzekucyjnym, zgodnie z którą treść tytułu wykonawczego powinna pokrywać się z treścią wniosku – zarówno co do określenia świadczenia, jak i stron – uprawnionej i zobowiązanej. Brak było uregulowań ustawowych w zakresie

³¹ Uchwała SN z 15 grudnia 2006 r., III CZP 115/06, OSNC 2007, nr 10, poz. 146.

³² B. Wołodkiewicz, *Wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich Unii Europejskiej według rozporządzenia Bruksela Ia. Uwagi na tle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego*, PPC 2015, nr 2, s. 217–235.

przejścia egzekwowanego świadczenia w toku postępowania egzekucyjnego, co spowodowało rozbieżności w orzecznictwie i doktrynie. Starsze orzeczenia wskazywały na brak konieczności nadawania klauzuli wykonalności w przypadku przejścia uprawnień po wszczęciu egzekucji³³, ostatnio zaś prezentowane było zdanie odmienne³⁴. Wobec tego, wprowadzając art. 804¹ k.p.c., ustawodawca przesądził te rozbieżności w kwestii konieczności użycia klauzuli wykonalności w przypadku przejścia uprawnienia. Przepis ten wraca do wcześniejszej koncepcji, ale sprzecznej z art. 776 k.p.c., podstawą prowadzenia egzekucji jest bowiem tytuł wykonawczy. Ponadto w przypadku bankowych tytułów egzekucyjnych nabywca wierzytelności niebędący bankiem musiał wystąpić z powództwem, gdyż nie można było nadać mu klauzuli wykonalności. Dziś w takiej sytuacji wystarczy wykazać następstwo za pomocą dokumentu urzędowego lub dokumentu prywatnego z urzędowo poświadczonym podpisem. Ponadto zgodnie z art. 804 k.p.c. organ nie jest uprawniony do badania treści tytułu wykonawczego, a w tym przypadku taki obowiązek zostaje wprowadzony; na treść obowiązku składa się również strona podmiotowa, a więc ustalenie, kto jest wierzycielem i dłużnikiem. Powstaje ponadto pytanie, w jakiej formie uwidocznic zmianę podmiotową, w szczególności – czy komornik powinien wydać postanowienie stwierdzające przejście uprawnień i wstąpienie do postępowania nowego podmiotu. Jednak nawet w przypadku wydania deklaratoryjnego postanowienia Kodeks postępowania cywilnego nie przewiduje zażalenia na postanowienie sądu rozpoznającego skargę. Natomiast w przypadku nadania klauzuli wykonalności zawsze przysługiwało zażalenie, wobec czego obniżono standard ochrony prawnej. W ocenie prelegenta cel art. 804¹ k.p.c. nie został osiągnięty. Wierzyciel powinien wstępować do postępowania płynnie, bez konieczności jego umarzania przez poprzedniego wierzyciela, ale na podstawie postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności.

³³ Postanowienia SN: z 30 stycznia 1975 r., II CZ 5/75, OSPiKA 1976, z. 2, poz. 37; z 2 lipca 1975 r., I CZ 98/75, OSNCP 1976, nr 6, poz. 142; z 9 czerwca 1978 r., III CRN 97/78, OSPiKA 1979, z. 2, poz. 29.

³⁴ Uchwała SN z 29 października 2004 r., III CZP 63/04, OSNC 2005, nr 10, poz. 174; uchwała SN z 5 marca 2009 r., III CZP 4/09, OSNC 2010, nr 1, poz. 2.

Komornik sądowy z Izby Komorniczej w Szczecinie, mgr Krzysztof Wiśłocki, przedstawił ostatni temat – *Protokół stanu faktycznego*. W praktyce komorniczej instytucja protokołu stanu faktycznego, uregulowana w art. 2 ust. 3 pkt 3 u.k.s.e., jest praktycznie martwa, choć w innych krajach stanowi jedną z głównych czynności komorniczych. Nie ma jasnych regulacji dotyczących tego protokołu, trybu jego dokonania i znaczenia. Zasady te wynikają z praktyki, doktryny i ubogiego w tym zakresie orzecznictwa. W przypadku sporządzenia protokołu, komornik nie może użyć środków przymusu. Powinno się stosować pomocniczo art. 809 k.p.c., a zatem odnotować stan, który zastał na miejscu, czyli wyłącznie fakty, ocena bowiem tego stanu faktycznego dyskwalifikuje protokół. Zdaniem prelegenta nie można powołać biegłego, ale również wątpliwe jest załączenie do protokołu zdjęć lub nagrań audio-video, ponieważ protokół musi zostać podpisany przez strony na miejscu czynności. Natomiast należy postulować dopuszczenie takiej możliwości – nic tak dobrze nie odda stanu faktycznego jak nagranie audiowizualne. W przypadku udziału w czynności dziecka, komornik powinien unikać kontaktu werbalnego z dzieckiem, nie zadawać mu żadnych pytań a jedynie opisywać stan faktyczny, nie opisując emocji. Protokół z czynności może zostać połączony z protokołem stanu faktycznego, wskazując w nim dane komornika, z którego wniosku sporządzany jest protokół, gdzie i kiedy, a następnie ma miejsce właściwy protokół stanu faktycznego. Protokół powinien być odczytany i podpisany, a ewentualna odmowa podpisu stwierdzona przez komornika. Na odmowę sporządzenia protokołu przysługuje skarga, natomiast na przeprowadzenie skarga jest niedopuszczalna. Przepisy nie przewidują terminu dokonania czynności, ale powinien on zostać dokonany niezwłocznie. Wydaje się, że komornik może stosować środki, o których mowa w art. 2 ust. 5, jeśli są potrzebne do ustalenia stanu faktycznego. Natomiast wątpliwa może się wydawać ewentualność nałożenia grzywny w przypadku odmowy udzielenia informacji. Udzielane są one odpłatnie.

Konferencję zakończyły komunikaty doktorantów. Mgr Agnieszka Łąpieś-Rosińska, sędzia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego

w Warszawie, doktorantka Uniwersytetu Humanistycznospołecznego SWPS w Warszawie, przybliżyła nowy model rozstrzygania zbiegów sądowo-administracyjnych. Następnie mgr Magdalena Górna-Zawadzka z Uniwersytetu Wrocławskiego podjęła temat wyjawienia majątku przed komornikiem. Natomiast mgr Agnieszka Wobs z Uniwersytetu Szczecińskiego zwróciła uwagę na szczególne regulacje dotyczące sprzedaży w postępowaniu egzekucyjnym ruchomości mających wartość historyczną lub artystyczną.

Na zakończenie konferencji dr hab. prof. US Kinga Flaga-Gieruszyńska podziękowała prelegentom i zebranym słuchaczom oraz zapowiedziała wydanie publikacji pokonferencyjnej.

ZAMÓWIENIE SUBSKRYPCJI CZASOPISM I PUBLIKACJI KSIĄŻKOWYCH

Dokonaj subskrypcji na publikacje książkowe lub czasopisma Wydawnictwa Currenda poświęcone komornikom sądowym i postępowaniu egzekucyjnemu. Płatność za poszczególne numery realizowana jest na podstawie faktury dołączonej do każdej przesyłki. Przesyłki zostaną przesłane na adres podany przez Ciebie w sekcji „Dane zamawiającego”. Cena wszystkich publikacji i czasopism w subskrypcji jest o 25% niższa!

NOWA CURRENDA

Czasopismo środowiska
komorniczego – od komorników,
dla komorników

36,99 PLN brutto
Cena katalogowa: 49,00 PLN

PRZEGLĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

Jedyne w Polsce czasopismo
poświęcone w całości
zagadnieniom egzekucji sądowej

36,99 PLN brutto
Cena katalogowa: 69,00 PLN

PUBLIKACJE KSIĄŻKOWE

Aktualne przepisy, komentarze i monografie
naukowe związane z postępowaniem
egzekucyjnym trafiają w pierwszej kolejności
do Naszych Subskrybentów.

Rabat: 25% i darmowa wysyłka!

DANE ZAMAWIAJĄCEGO

IMIĘ

PEŁNA NAZWA FIRMY

NUMER IDENTYFIKACJI PODATKOWEJ

TELEFON KONTAKTOWY

DATA I PODPIS

NAZWISKO

ADRES DO WYSYŁKI

ADRES E-MAIL

PIECZĘĆ

WARUNKI ZAMÓWIENIA WYDAŃ I SUBSKRYPCJI

W abonamencie adresat nie ponosi kosztów wysyłki.
Abonament oznacza subskrypcję na wszystkie numery czasopisma w danym roku.

Aby dokonać zamówienia, prześlij podpisany skan wypełnionego drukowanymi literami formularza.

Zamówienia można składać drogą mailową na adres marketing@currenda.pl
lub na adres Wydawnictwa Currenda.

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać
drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa: 89 zł brutto

Status prawny komornika sądowego Wyzwania współczesności

Mariusz Jabłoński, Andrzej Marciniak
redakcja naukowa

Książka ta stanowi
wartościowe
opracowanie zarówno
dla teoretyków,
jak i praktyków,
w tym komorników
sądowych i asesorów
komorniczych.

**W abonamencie
książkowym**

TANIEJ

66,75 zł brutto
25% rabatu
i wysyłka gratis!

Wszystkie publikacje
Wydawnictwa Currenda
można zamówić
pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

NR 6/2017

WSPIERAMY PROFESJONALISTÓW

al. Niepodległości 703A
81-853 Sopot

tel.: +48 58 550 38 75
faks: +48 58 712 90 65
e-mail: marketing@currenda.pl
www.currenda.pl/przeglad
www.sklep.currenda.pl

Nakład PPE: 730 egz.

Cena: 69 zł